

PHRASES LINGVÆ LATINÆ AB ALDO MANVTIO P. F. CONSCRIPTAE; NVNC PRIMVM IN ordinem Abecedarium adductæ, & in Anglicum sermonem conuersæ.

Accessit huc index dictionum Anglicarum, cuius ope quilibet hoc libello quàm commodissimè vti poterit.

LONDINI,
Ex officina Thomæ Vautrollerij.
M. D. LXXXI.
CVM PRIVILEGIO.

Vlla sanè res est, Roberte Caecili puer clarissime, quæ homines æquè in altissimo dignitatis gradu locare possit atque eloquentia, reiq; militaris scientia: siquidem hac non solùm vim hostium, eorumq; impetus, atque iniurias propulsamus, verùmetiam imperij nostri fines, longè, lateq; propagamus: illa verò hominum animos, voluntatesq; nobis conciliamus: eosq; aut in officio continemus, aut ad præclara facinora, remque publicam administrandam adhortamur, atq; incitamus. Sæpe verò cogitanti mihi vtra harum sit præstantior, magisq; hominum generi necessaria, hæret ferè animus: nec facilè quid de hac re iudicandum sit, scio. Veruntamen quotiescunque in eam cogitationem venio (venio autem quàm sæpissimè, toties occurrit mihi illud inter cætera: illos, videlicet, quàm proximè accedere ad naturam Deorum immortalium, qui quidem non vi, non ferro, atque armis, sed voce tantum

hominum animos quò tandem volunt flectunt: idq́ adeo, vt, qui illud præstare possunt, mea quidem sententia, non homines, sed Dij potius è cœlo delapsi esse videantur. Quæ res cùm ita sese habeat, qua scientia id consequi possumus, hanc amabo, quam tandem, nisi omnium principem esse dicemus? Itaque, vel hanc, solùm ob causam tantum mihi eloquentissimi oratores optimis fortissimisq́ imperatoribus præstare videntur, quantum ij qui togati Remp. suo consilio, authoritateq́ conseruant, præstant ijs, qui communem omnium salutem, bellandi cupiditate, sæpius vt fit, in extremum discrimen adducunt. Accedit huc, complures singulis ferè seculis extitisse rei militaris peritissimos, præstantissimosq́ imperatores, quorum res gestæ præclaris, ijsq́ æternis literarum monumentis consignatæ & celebratæ conspiciuntur. Eloquentem verò (multorum pace dixerim) ecquem obsecro, præter Hyperidem, Demosthenem, atque alios perpaucos apud Græcos reperias: apud Romanos, C. Cassium. M. Antonium, Hortensium, M. Tullium Ciceronem? Equidem non eo inficias permultos eosq́ oratores haud contemnendos in Græcia, Italia, ac plerisq́ aliis in locis & olim extitisse, atque hodierno die extare. Attamen si quis secum

cum in animo suo paulò dilig̃etius quid eloquẽtia sit, considerabit: illos non tam eloquentes, quã disertos iudicabit appellari oportere: multoq́ pauciores oratores, quàm imperatoros semper reperiri animaduertet. Atqué hac quidem eloquentium hominum paucitas, verè vt quod sentio, dicam, effecit etiam, vt, non solùm eloquentiam non gloria militari cedere, verùm etiam eam suo iure antecellere animum inducam. Quarum enim rerum non ita magna est copia, eæ cæteris quodammodo præstare creduntur. Sicut autem per quos ad id quod volumus, peruenimus, non fermè minor habenda est gratia, quam iis, qui nobis faciunt benigne: sic etiam non minoris fieri debent ea instrumenta, sine quibus cognitionem eius scientiæ, cui dediti sumus, nullo modo consequi possumus, quem ipsa scientia. quid enim absque illis tamen agas? Porrò, nemo, opinor, est qui quenquam existimet, vnquam oratorem fore bonum, qui non ex Latinis præcipuè fontibus hauriat eloquentiæ præcepta. Nam in ea lingua omnis orationis splendor, ac dignitas continetur. Ne multa: vnus Cicero totius eloqẽtiæ parens inter omnes mortales, tantam nobis dicendi copiam suppeditare potest, quantam nunquã auderemus optare. adeo vt, nostra hac ætate ii

non parū dicendi gloria præſtare exiſtimentur, in quibus tantæ eloquētiæ, dicendiq́ facultatis, qua ille præditus fuit, vel aliquod veluti veſtigium apparet. Quapropter ſiue dicere, ſiue ſcribere tibi propoſitum ſit, hunc tibi proponas, quē ducē ſequare, neceſſe eſt. Iſthuc autem quî obſecro præſtari poteſt, niſi in politiſſimæ illius linguæ cognitione verſatus ſis: qua lingua quicquid præclariſſimi illius viri ad noſtram vſq́ ætatē peruenit, conſcriptum eſt: & in qua ille admirabili quadam ingenij magnitudine omnibus antecelluit? Prætermitto infinita alia, quibus linguæ huius cognitionem non vtilem ſolùm, verùm etiam omnino neceſſariam eſſe apertè demonſtrare poſſem. hominem enim omnino arbitror eſſe neminem cui dubium ſit, quin, eius linguæ ignari, & à rebus bellicis, & ab Reipub. gubernaculis plerumque repellantur. Id quod et ſi permultis perſuaſum eſt, atque ideo ad huius linguæ ſtudia animum adiungunt: nihilominus tamen infinitos video, qui præpropera quadam feſtinatione ſibi magis obſunt, quàm proſunt. Nam interim dum ſermonis elegantiam ſibi comparare credunt, linguæ puritatem, in quam primùm toto pectore incumbere debebant, negligunt: & ſtatim ad ea quæ non niſi à doctis diſci, percipique poſſunt, conuo-

lant,

lant: ideòque fit, vt, non modo non ornatè, sed vt ne purè quidem vnquam scribant. Quæ res viros aliquot bene doctos patrum nostrorum memoria impulit, vt de ratione ac, methodo qua quis linguæ latinæ cognitionẽ capere facilè posset, libros conscriberent haud contemnendos. maximisq; digni sunt laudibus ij qui ad hanc rem suis lucubrationibus, ac vigilijs aliquid adiumenti afferunt, vt alijs viam, quam sequantur, monstrent. inter quos Aldus Manutius magni illius, ac celeberrimi Pauli filius, non immerito, mea quidem sententia, connumerandus est. Nam quæ ipse sibi non sine magna industriæ laude in eo studiorũ genere collegerat, alijs pro sua humanitate, impertiit. Eæ sũt phrases, siue modi latinè loquendi, scribendiq;. Quem ego libellum quum viderem doctissimorum hominum iudicio summoperè cõmendari: isque tandem in manus venisset meas, cœpi mecum ita cogitare: Quid si eos qui studijs humanitatis sunt deditis aliqua ratione iuuare possem? quid præclarius? quid homine ingenioso dignius? quid denique laudabilius? Quæ cogitatio quum versaretur in animo meo, excitaui ipse me, operæq; putaui fore pretium, si illas, quas dixi, phrases, non solum vt ab Aldo collectæ sunt, typis excuderem meis, sed aliquid præterea addendum

curraem quo ſtudiis eorum adoleſcentum qui linguæ latinæ deſiderio tenentur, conſulerem. atque ideo ex, in ordinem alphabeticũ primùm vt adducerentur, ac poſtea è Latino in Britannicum ſermonem conuerterentur, effeci: eaſq; Roberte clariſſime, iam ad te mittò, tu quippe mihi inter ceteros viſus es dignus, cui quidẽ hoc munuſculum potiſſimum deferrem: idque ob ſingulares iſtas animi dotes, quas tibi natura elargita eſt. Ipſe enim adducor in eam ſpem, vt, te patris tui viri illius inſignis, ac propè ſingularis quam ſimilimum fore credam: totúmque adeò hoc regnum eos tandem ex te perceptu-rum eſſe fructus, quos, cùm tempus erit, feres. De eo enim homines coniecturam faciunt, quod ex iis natus es parentibus, quorum ingenium admirabile, morum facilitatem eximiam, virtutem denique incredibilem nemo non admiratur. Sed aliud preterea eſt, ex quo iam hinc ab ipſa pueritia qualis, quantúſque futurus ſis haud mehercle obſcurè colligi poteſt. tua enim iſthæc ætatula iis abundè ornata, ac perpolita eſt omnibus, quæ non modò puerum, verum, etiam adoleſcentem ingenuum, nobiliſſimòque prægnatum genere, ſcire æquum eſt. nemini enim tuorum æqualium, canendo, fidibúſq; vtendo tuo iure cedis. Præterea nemo te modeſtior, aut

ſuauior

suauior. adeo vt neminẽ adhuc viderim cui quidem sis notus (te autẽ ecquis non nouit?) qui te non optimo florentissimi huius regni fato natum esse dicat. Sed hæc quæ commemoraui, omnia alicui forsan videri poterunt leuiora (quamuis in puero quis ea non fateatur esse maxima, ac planè admirabilia?) ideo aliud longe maius eloquar. Nam tu pro liberali isthoc ingenio ita ad eloquentiæ studia te contulisti, iisque ita delectaris, vt, spes maxima sit, fore, vt felicissima hæc Britannia, Italiæ, quæ de suo Cicerone gloriatur nequaquam inuideat. Quare tua singulari humanitate, præclara isthac indole, tuisque potissimùm studiis me nihil alterum facturum esse arbitratus sum, si ea, qua re possem, iuuarem, tibique hasce phrases offerrem. Accippe igitur, Roberte præstantissime, libellum hunc, qui iam in tuo nomine apparet, perpetuum testimonium amoris, obseruantiæquè in te meæ. Atque interim, perge vt facis, & in hoc studium eloquentiæ, in quo, es, incũbe: vt, & tibi, tuisque honori, & amicis tuis, qui in te vnum oculos coniectos habent, Reique publicæ emolumento esse possis. Londino Calend. Iulii. M. D. LXXIII.

ELEGANTES, COPIOSÆQVE LATINÆ LINGVAE PHRASES, AB Aldo Manutio Pauli filio conſcriptæ.

Abſque mora quæ mādaſti, perficiam.

I ſhall doo your commaundement out of hande.

Onfeſtim, è veſtigio, quàm primum, ſtatim, acturum, primo quoque tempore, adeo, ſine mora, ſine cunctatione, nulla facta mora, nulla interpoſita mora, omni prorſus abiecta mora, ne minimo quidem ſpatio temporis interiecto, exequar tua mandata, quod mādaſti perficiam, tuis mādatis parebo, effectum dabo quod mandaſti, præſtabo quod à te mandatum eſt. Vide, Moram auerte, Moram adhibe, Moram trahere.

Ab hac culpa vacuus.

I am innocent, or cleare and giltleſſe.

Hanc ego nunquam attigi culpam: hoc me nunquam crimine contaminaui, inquinaui, infeci, pollui: hanc nunquam ſubiui culpam: hæc me nunquam culpa polluit, labefecit: huius criminis, flagitij, ſceleris vitij labe, macula infectus nunquam ſum, vacaui ſemper iſta culpa. Vide, Culpa vacuus.

Accuſor

Accusor.

I am accused, or blamed.

Vitio mihi dant, vitio vertunt, fraudi tribuunt, hoc in me conferunt: hoc mihi ascribunt, hac me culpa condemnant, hanc in me culpã cõferunt: huius mihi culpæ notam inurunt: hoc me nomine accusant.

Acerrimus aduersarius.

A most deadly foe, a heauie friende, a cancred ennemy,

Aduersarium nimis grauem, nimis acrem, infensum, acerbum, vehementem, crudelem habemus: nimis accerbus, nimis aduersus, nimium grauis atque infẽsus nobis es: oppugnas nos quã potes acerrimè, & grauissimè: nullam aduersus nos iniuriam prætermittis: nulla nos iniuria, nulla te non lacessis: tuis cõtra nos viribus vteris: tuam in nos vim confers: omnia conaris, nihil non agis, moues, tentas, experiris, machinaris ad perniciem nostram, aduersario te vtimur nimis acerbo, nimis infenso: agis contra nos, pugnas aduersus nos, irruis in nos, quo potes impetu, impetu quàm potes maximo, eo impetu, qui potest esse maximus, Vide Atrox hostis.

A consuetudine digrediens.

To swarue altogether from his olde fashions: To become a newe man.

Mirari satis non possum, cur à tua consuetudine tam longè dicesseris, recesseris, tam valdè desciueris, te remoueris, te abduxeris: cur alius, planè factus sis cur à teipso discesseris, cur te tui tã dissimulé præ-

beas, cur te tui similẽ nõ prestes, cur, qui hactenus fuisti, eũ te nõ præstes. Adduci nõ possũ, vt te a tua cõsuetudine tam valde, tã longè discessisse existimẽ.

Ad Ciceronem me contuli.

I haue giuen my selfe to Cicero: Tully is my whole studie.

Vni Ciceroni meum studium dicaui, ad vnum Ciceronem meam operam contuli: meum in vno Cicerone studium pono, consumo, colloco: vni Ciceroni operam do: vnus me Cicero delectat, capit, tenet: vnus mihi placet: vnius animum lectio pascit: vni meam operã, mea studia, meas vigilias dedi, dedidi, tradidi, addixi, perpetuo dicatas esse volo.

Ad finem orationis non peruenire.

To know no waie out of his tale.

Quemadmodum exitum expediam institutæ orationis, non reperio: non video quî institutæ orationi finem imponere, quo fine institutam orationem claudere, absoluere, perficere possim.

Ad finem optatum rem perducere.

To haue successe as harte coulde wish or as I would desire,

Puto fore vt rem ex sententia geram, fœliciter, prosperè, ex animi sententia, vt animus fert, expediam, conficiam: ad eum, quem volo, exitum perducam: felici exitu concludam: efficiam, opinor, vt res optimè succedat: vt exitum res habeat, qualem optamus: ne res, contrà quã volumus succedat: nequid aduersi cõtingat in re: ne sit infaustus, aduersus, alienus

nus à nostris voluntatibus, alius atque volumus, exitus rei, euentus rei, rei finis ac terminus: spero futurum, vt in hac re meis optatis fortuna respondeat, cum animo meo fortuna consentiat, ab animo meo fortuna minimè dissentiat, nihil aduersi fortuna obijciat, nequaquam fortuna repugnet, resistat, obsistat, aduersetur, sese opponat, suam vim obijciat, impedimentum vllum inijciat, occurrat, obuiam eat: futurum existimo, vt in hoc secunda, facili, prospera, propitia, perbenigna fortuna vtamur. Vide res adducta in optimum statum.

Ad iram incitatus, alienus ab iracũdia.

Angred, chafed, stirred, or prouoked to anger, which is not soone angry, or is by nature milde.

Stomachum mihi facis: bilem commoues, inducis me, impellis, incitas ad iram, facis vt ira commouear, afficiar, corripiar, vt excandescam, vt ira flagrem: etsi nequaquam iracundus homo natura sum, non procliuis, pronus, propensus, inclinatus ad irã, nõ iræ deditus, non is, qui ad irã facilè labar: sũ alienus, longè remotus ab ira: quanquã iuris in me parum habet ira, minimè mihi dominatur ira, non admodum ad iram propendeo, inclino, ab ira longè absum.

Adiungam me tibi.

I will be thy mate fellow in all fortunes, or I will goe with you through thicke and thinne.

In omni te fortuna comitabor: tibi comes ero: me

tibi comitem adiungam, assiduum me comitem habebis: hærebo tibi, hærebo lateri tuo: a latere tuo nō discedam, non diuellar, semper, nunquam non, in omni tempore ac loco, assiduè, assiduus tecum ero: nunquam abs te seiungar, digrediar, recedam. Vide Comes perpetuus,

Ad musas redeas.

Returne to your studie.

Vellem te ad mansuetiores Musas referres: vellē intermissa poeticæ studia repeteres, redires in gratiā cum Musis. Vide Ad studia redire.

Adolescens infirma valetudine.

A sickly younge man.

Cicero in adolescentia sua, cùm adolescens esset, cùm adolescentiæ annos nondū excessisset, egressus esset, valetudine erat, valetudine vtebatur infirma, parum firma, minimè firma, haud satis firma, nequaquam firma, paulò infirmiore, inbecilla, non optima, non robusta, satis affecta, satis ad morbos propensa: non rectè se habebat. Cicero in adolescentia, non omninò valebat, minus bellè habebat, se habebat, nō optimè valebat, valetudine erat infirmior, viribus parùm firmis, corpore non satis firmo vtebatur: valetudinis, firmitudinis, firmitatis, virium, roboris adolescenti Ciceroni minus erat quàm satis esset: parùm validæ vires erant: infirmior erat, imbecillior, tenui, incommoda, vitiosa valetudine, parum, validus erat, infirmè valebat, valetudine erat imbecillior, valetudinis vitio laborabat, valetudinarius erat Cicero.

Ad omnia aptus.

Fitte for all things, a fine fellowe.

Aptissimus est ad omnes res: nemo est illo commodior, aut aptior: in omni re, in omni iudicio elegantissimus est, egregio iudicio perpolitus, summa est in illo ingenij suauitas, & elegantia: nihil agit nō aptè, non commodè, non eleganter, non laute non venustè, non lepide, non egregie: leporês habet elegantiam, lautitiam, venustatem in omni re: quicquid agit, cum lepore agit, cum elegātia, sic vt gratiā ab omnibus ineat, vt aptior, accommodatior, idoneus magis videatur esse nemo: propriè factus à natura videtur ad omnes res, natus ad omnia, appositum quiddam possidet ad omnes res. Vide Natura ad omnia aptus.

Ad pauperiem redactus.

Brought, or driuen to extreme pouertie, Next to, or harde at beggers doore.

In eum locum deductus est, eò deuenit, eò redactus est miseriarum, in eas coniectus est angustias: eò redactæ sunt fortunæ suæ, eò est a fortuna deiectus, detrusus, deturbatus, eò cecidit: vt vnde viueret nō haberet, vt ei ad victū necessaria minimè suppeterent, vt inopia premæretur earum rerum, sine quibus vix, aut ne vix quidem hominum vita sustentatur, vt ea desideraret, ea requireret, quæ viuendi necessitas, postulat, atque exigit, vt ijs rebus destitueretur, careret, ab ijs esset rebus imparatus, earum rerū esset inops, ab ijs rebus inops, egens, ea illi deessent, ea illū deficerēt, earū rerū inopia laboraret, sine quibus ægrè viuitur, vel potius nullo modo viuitur.

Ad studia redire.

To become a ſtudent agayne.

Ad noſtra me ſtudia referam literarum: ſtudia repetam: reddam ſtudijs operas ietermiſſas: ad ſtudiorum conſuetudinem, atque vſum redibo: priſtina ſtudia reuocabo: rurſus ad ſtudia me conferam. Vide, Ad Muſas redeas.

Aduerſa fortuna contentus.

To liue contentedly iu aduerſitie, patient, or quiet to ſuſtayne troubles, or ill chaunces.

Vehemẽter, acriter, acerbè, grauiter me oppugnat, vexat, exagitat, vrget, premit, aduerſa mihi eſt, infeſta eſt, infenſa eſt, iniqua, inimica fortuna: ego tamẽ ad humana omnia, ad eos omnes caſus, qui humanæ vitę inpẽdẽt, quibus humana vita ſubiecta eſt, propoſita eſt, expoſita eſt, patet, fortis ſum: contra fortunã paratus, armatus, firmus, validus, firmiſſimis pręſidijs conſciẽtiæ munitus, res hnmanas præclare cõtemno, negligo, deſpicio, aſpernor: valet animus meus, firmus eſt, ſeipſo nititur, ſua in ſe ipſo preſidia ponit, à ſeipſo præſidium omne petit, aduerſus fortunæ vim, impetũ, conatus, iniurias, tela omnia: minimũ res humanæ me mouent, afficiunt, perturbant: minimùm laboro de rebus humanis: ſuſque, deque res humanas facio, humanis caſibus animi præſtantia, virtute, fortitudine reſiſto: fortunæ conatibus obuiã eo, occurro, obijcio me, oppono me, fortiter, atq; acriter: fretus conſcientia fortunam ſperno: mea me contra fortunam conſcientia fortem facit, confirmat, auget viribus, validiorem reddit, mihi animos addit, virtutẽ, vires, robur, fortitudinẽ, firmitatem.

Aduerſa

Aduersa minus sentiunt, qui ijs assueuerunt.

They can best away with hardnesse or aduersitie, which are vsed vnto it, or most acquaynted therewithall.

Malorum consuetudine sensus amittitur: malorũ consuetudo sensum adimit, sentiendi vim aufert, stuporem inducit, inijcit, infert: sensus obstupefacit, sensus obstupefit, adimitur, aufertur vsu diuturno calamitatum: aduersas res minime sentiunt, sensu nõ percipiunt ij quorum occaluit animus, quorum animis callum obduxit diuturna consuetudo, qui secundis rebus nisi perquàm rarò sunt, secundas res haud sæpè nouerunt, quorum animi, tantum abest, vt recentes ad fortunã sint, insolentes ad iniurias fortunæ sint, vt malorum vsu & consuetudine protsus obduruerint, callum contraxerint. Vide, calamitatum cõsuetudine, & c.

Aegrè fero stultitiam aliorum.

I can not away with other mens follies: I can not abide other mens foolishnesse.

Nonnullorum stultitiam non facilè fero, ægrè sustineo, haud satis æquo animo fero: adduci non possum, inducere animum non possum, inducere animũ minimè possum: à meipso non queo impetrare, dementias nonnullorum vt animo non iniquo feram.

Aetatis annus.

The yeare of his age, How olde a man is.

Annos duodecim natus est: duodecimum ætatis annum agit: ętas eius est duodecim annorũ, duodecimum ætatis annum non excessit. non egressus est.

Aetatis flos.

The prime, the floure of ones age or yeares.

Flores ætate, integra, firma, valida ætate es, ætate viges, vales, validus es, firmus es.

Afflictis aliorum exempla solatio.

The consideration of like examples in others, doth comfort the afflicted: It is a comfort to haue companions in myserie.

Si, quæ tui similibus viris in omni ætate acciderunt, isto tuo tristissimo tempore colliges, in memoriam rediges, reuocabis, mente comprehendes, tecum reputabis, in animo volues, ipse tecũ examinabis: admodum iuuari te senties, non leue solatium capies, hæc te valdè cogitatio sustẽtabit, in hac tua tam graui, tam aduersa, tam misera, planè desperata fortuna, in hac nõ solum aduersa, verùm penitus euersa fortuna, in tantis miserijs, in tam misero rerum statu: tam miseris temporibus: in ista, qualem nemo vnquam sensit infœlicitate: nunc, dum res tuę pessimè se habet, pessimo loco sunt: dum tecum pessimè agitur: dum tibi pessimè cum fortuna conuenit: dum tuę fortunæ planè perditæ ac nullæ sunt, dum te premit infensa fortuna, dum te modis omnibus fortuna vexat, tibi negotium exibet, molesta est, grauis est, dum te suis viribus oppugnat, dum omnes ad te oppugnandum machinas adhibet, atque admouet.

Agas diligenter apud Senatum.

Sew or labour earnestly to the counsell
Applie or follow the counsell hard
& diligently.

Fac in conueniendis senatoribus tuum studium extet: in prensandis, appellandis, rogandis senatoribus adhibe studium ac diligentiam quàm licet maximam: age diligenter cum senatoribus.

Agri vectigales.

Tributarie landes, Tithe landes, Groundes of the common ferme.

Fructuarij sunt hi agri, non sunt immunes, tributum soluunt, publicè aliquid pendunt, vectigales sũt.

Alexander fortis, at incautior.

Alexander was puissaunt, valiaunt, but not circumspect or pollitické.

Animi vim, magnitudinem, præstantiam ostendebat in prælijs Alexander, consilium in vitandis periculis ei deerat: animum in Alexandro pugnante, laudares, animi virtutem laudibus efferres, consilium & prudentiam in periculis desiderares, requireres: consilij non habebat satis Alexander ad vitanda, effugiẽda, declinanda, cauenda pericula: animo quidem in pugnis excellebat, fortem in pugnis animũ gerebat, forti animo pugnas pugnabat, prælia tractabat, rem gerebat in pugnis.

Alienis vteris consilijs.

You are ruled by other mens aduise : you follow other mens counsell.

Video te auferri aliorum consiliis: intelligo, sentio, non te tuo duci, sed alieno abduci consilio: nõ tuũ iudiciũ, sed aliena cõsilia sequi mihi videris. non ipse te in consilium adhibes, non ipse te audis, non ipse tibi pares, morem geris, obtemperas, obsequeris, assentiris: sed alieno vteris consilio: aliena te consilia regunt; ab alienis cõsilijs voluntas tua pẽdet: non ipse tibi dux es, verùm alios sequeris.

Alienus ab astutia.

Farre from craft, or deceit: A plaine dealinge man.

Astutiæ mihi non placent, non probantur, non satis faciunt: astos non amo: artem simulandi, fraudẽ artificio tectã, mores ab aperta quadem simplicitate alienos, fucum ac fallacias, vafritiem, nimiam calliditatem, astuta ingenia, versuta, vafra, nimis callida, ad astutias, vafritiem, calliditatẽ propensa, naturali quodam odio prosequor: sum ab astutijs alienus: abhorret animus meus ab astutijs. Noui animum tuum nulla in quenquam maleuolentia suffusum. Simplex homo sum: simplex mihi animus est: apertus, nulla simulatione tectus, purus à fraude, ab omni labe: apertam veritatem amo: simulandi artificium à me prorsus abest.

Alijs magis vitio dabitur, quàm tibi.

Other shall beare the blame rather then you.

Id maiorori illis fraudi, quàm tibi erit: hoc illis plus inferet infamiæ, quàm tibi: plus illi subibunt infamiæ quàm,

quàm tu: hoc illis vitio magis tribuetur, quàm tibi. Maiori hoc ijs erit fraudi, quàm tibi: vitio dabitur ijs potius quàm tibi: culpæ plus in eos quam in te conferetur, plus ipsi ferent infamiæ, dedecoris, ignominiæ, culpæ: grauior ad eos, quã ad te redibit infamia

Aliud præ se fert, aliud sentit.

He sayeth one thing, and thinketh another: He beareth two faces vnder a hoode.

Vultus simulatione sustinetur: aliud vultu significatur, aliud in animo latet: non congruit animus cũ vultu: dissentit animus à vultu: animi sensum vultus occultat. Vide Vultus dissentit ab animo.

Altera hæc ratio me consolatur.

This second reason or cause, comforteth me.

Secundo loco me consolatur recordatio meorum temporum: altera est ratio, quæ mihi solatium affert, præbet, parit, solatio est: alterum illud est quo sustẽtor, recreor, illa est, quæ me consolatur, altera ratio: accedit illud ad animum meum sustendandũ: deinde sustentor meorum malorum memoria.

Ambire homines studiosè

To winne the harte, or get the fauoure of men by all wayes possible.

Ambis, prensas, nullum in prensando studium, nullum officium prætermittis, tam prensas, diligenter, quàm qui maxime, tua est diligentissima prensatio: in ambiendis hominibus nemo est vno te diligentior, nemo aptior: sed vereor, ne non succedat conatus, ne te fallat, ne spe frustreris, ne secus accidat, ne

non ex animi tui ſententia procedat, ſuccedat, contingat, eueniat.

Amicitia laudata, quæ ex virtute oritur.

Friendſhip which ſpringeth from vertue or is grounded vpon vertue, is prayſe worthy.

Ea demum laudabilis eſt, ea præclara beneuolentia, quàm virtus, non fortuna peperit: qui virtutem in diligendis amicis, non fortunam ſequitur, is optimo conſilio vtitur, laudabiliter agit, ei laus debetur: honeſtus & rectus amor ille eſt, qui ex animi potius, quàm è fortunæ bonis exoritur, emergit, exiſtit, emanat, effluit: quicunque fortunam in amore ſpectat non virtutem, iudicio labitur, ſincerum in eo ſimplexque iudicium requiras, deſideres.

Amiſſo equo euaſi.

I eſcaped very hardly with the loſſe of my horſe: I loſt my horſe and wente my waie cleare.

Vt vitæ conſulerem, vt euaderem à præſenti periculo, vt periculum vitarem minime dubium, ad hoſtes equum miſi, immiſi, admiſi, incitaui, laxatis habenis hoſtes verſus impuli.

Amiſſus populi fauor.

It was not longe of your ſelfe but of thoſe about you, that you haue loſt the hartes, the good will, the fauour of the people.

Factum eſt non tua, ſed tuorum culpa: vitio tuorum, non tuo contigit, vt populi ſtudium, gratiam, be-

beneuolentiam a miseris, perdideris: vt è studio, gratia, beneuolentia populi excidederis: vt populus non amplius tibi faueat, studeat, suffragetur: tui studiosus: tibi amicus, benè in te sit animatus: studium populi, gratiam beneuolentiam non tua, sed tuorum iniuria tibi eripuit ademit, abstulit: non per te, sed per tuos, nō à te, sed à tuis, non tuo sed tuorum merito: iniuria tuorum potius quàm tua, effectum est, commissum est, vt populum tui studiosum, benè in te animatum, tibi amicum iam non habeas, vt gratiosus apud populum, charus populo, in populi gratia minimè sis: vt nullum populi studium, nullam gratiam, aut beneuolentiam teneas, obtineas, possideas: vt fauente populo, suffragante, benigno, tibi amico, benè erga te animato, tui studioso non vtaris, gratiam tuam apud populum non tua, sed tuorum culpa extinxit: ex amore populi effluxisti.

Amor ex beneficio & iudicio profectus.

An aduised and deserued loue, or I loue you both for the good turne you haue bestowed vpon me, and also because I accompt or iudge you worthy of loue.

Diligo te beneficio quidem tuo prouocatus, sed iudicio etiam incitatus meo: meus in te amor ex iudicio fluxit: meum in te iudicium consecutus amor est: mea de tuis virtutibus opinio beneuolentiam peperit: contuli me ad te amandum, quia te dignum amore iudico, quoniam amabilis es: is es, qui amandus videare. Cùm amori quem inter nos mutuum esse intelligo, multum tribuo, tum de ingenij tui præsta-

ria iudició, vt neminem tibi anteponam, comparem paucos.

Amor ex virtute.

Out of vertue loue, or loue for vertues sake.

Amandus es propter multas ſuauitates ingenij, officij, humanitatis: tuæ tibi ſuauitates, tuæ virtutes, amorem hominum conciliant, adiungunt ſtudia, gratiam pariunt, comparant, adipiſcuntur.

Amor literarum quotidiè creſcit.

The loue of learning increaſeth dayly.

Studiũ quotidie magis ingraueſcit: quotidiè magis cupiditate ſtudiorum incendor: meam ſtudiorum cupiditatem dies auget: tantum abeſt, vt meum ſtudium dies imminuat, vt etiam augeat: incitor ad ſtudia quotidie: magis ſtudia complector: in ſtudia incumbo: plus quotidiè operæ in ſtudijs pono: literis quotidiè magis vtor: ſtudiorum amore, conſuetudine, vſu magíſque capior in dies ſingulos.

Amo viros excelſo animo.

I loue the courageous heart: or the high minde and valiaunt ſtomacke.

Præſtantis animi viros libenter complector, quorum animus viget, qui animo vigent, qui vigore animi præſtant, quorum animus excellit, qui animo excellunt, qui ſunt excellenti animo, ſunt excellẽti animo præditi, ſunt excellentis animi, in quibus eſt animi excellentia quædam, preſtantia, altitudo, excelſitas, ſublimitas, robur, vis: cum his libenter amicitiã contraho, ineo, coeo, inſtituo, iungo, eos facilè amo, amicos

amicos mihi libenter adiungo, applico me, adiungo me libenter ad eorum amicitiam: ſponte mea, & inductione quadam animi ad eorum amicitiam accedo, ad eos amandos propendeo, inclino, me do.

Anguſtiæ itineris in alpibus Apēnini.

The narrowe ſtraites of the mountaines are marueillous comberſome to the paſſengers.

In alpibus Apennini magnæ ſunt, admodùmque difficiles locorum anguſtiæ: per alpes Apennini iter habentibus magno ſunt impedimento difficultates & anguſtiæ locorum: nihil incommodius, quàm illas Apennini montis anguſtias pertranſire: quàm ex illius Apēnini mōtis anguſtijs ac difficultatibus euadere: anguſta loca per Apennini alpes euntibus crebrò ſe obijciunt, impedimenta opponunt, difficilem ac laborioſam viam reddunt.

Anguſtiæ nummorum,

A great lacke of money: It is a harde vvorld for money.

Incredibiles pecuniæ ſunt anguſtiæ: mira penuria nummorum eſt, ſumma nummorum difficultas eſt: pecuniæ minimum tractatur: vſus pecuniæ prope nullus eſt. Pecunia mihi ex permutatione debetur.

Animi abiectio, dedecus.

To abate in courage is a foule ſhame: You haue euer heretofore ſhewed your ſelfe to be of a moſt noble & hautie courage: if you quayle now, you vtterly ſhame your ſelfe.

Animi tui magnitudinem inflectere sine summo dedecore non potes: subibis infamiam, si ab animi tui præstantia descitueris: excelso animo eris, si te demiseris, aut humile quidquam cogitaueris turpissimè dedecus admittes, grauis infamia consequetur, summo tibi erit dedecori: animum demittere, animo cadere, animum imminuere, turpissimum tibi erit, magno vitio dabitur: humilis iam esse tuus animus, qui sublimis erectusque erat, sine graui infamia non potest: sublimia cogitabat animus tuus, nihil non altum suspiciebat, nunc demissus est, humilis, abiectus, humi serpere videtur, humi iacere.

Animus abiectus.

A faint heart: one that thinketh too basely of him selfe.

Exigui, pusilli, infirmi, imbecilli animi es, infirmus ab animo es, animo iaces, iacet animus tuus: roboris ac neruorum in animo tuo parum est, nimium demisso, nimium imbecillo animo es: animus tibi sine animo est: abest animus ab animo: facilè commoueris: facilè animo concidis: langues animo, languet animus tuus: animum in te desidero, requiro.

Animus desperantium per te erectus.

It is your doing that they haue plucked vp their heartes.

Tuis præclaris actionibus, qui antea timebant, excitati sunt, recreati, ad bonam spem, ad fortitudinem reuocati, animos receperunt recuperâruut, collegerunt, reuocarunt.

Animus excelsus.

A

A noble, lusty, courageus, constant, and setteled minde, prest to all assayes.

Noui magnitudinem animi tui, firmitatem, constantiam, vim, robur, fortitudinem, excellentiam, præstantiam, altitudinem, sublimitatem, excelsitatem: noui quàm forti animo sis, quàm constanti, ac firmo, quàm non demisso, non humili, nō imbecillo, nō fracto, quàm ad omnem euentum, ad omnes casus ferendos, ad omnem fortunam, ad omnes temporum motus, vicissitudinesque stabili, ac parato.

Animum inducere.

To persuade one selfe to any thing, I can not finde in my harte to looke him in the face.

Vt illius vultum subeam, imperare mihi non potero, impetrare à me non potero, adduci nunquam potero, ipse mihi persuadere, animum inducere, animo vim inferre non potero. Fit beneficijs tuis, & inductione quadam animi mei, te vt diligam. Vide Colloqui cum ipso, & c.

Animum laxare.

To recreate the wearie minde. I will goe into the countrey to take the aire a while, or to refresh my spirites.

Rus cogito, vt animum relaxem, animi causa, vt animum parumper à molestijs abducam, vt aliquid iucunditatis degustem, aliqua iucunditate fruar, vt animus reficiatur, recreetur, parumper aquiescat à curis, vt animum curis distractum, varieque dissipatū recolligā, vt amissam animi iucunditatem recipiam,

vt quam mihi negotiorum & curarum odiosa con-suetudo hilaritatem ademit, abstulit, eripuit, in me extinxit, perdidit, eam rerum iucundissimarum aspe-ctu, atque vsu recuperem, recipiam.

Animus metu liberatus.

A harte free from all feare: You haue put me out of all doubt, or acquited and ridde me of all feare.

Abstersisti mihi omnem metum: omnem mihi me-tum eximisti: omni me liberasti metu: effecisti, vt omnem timorem deponerem, vt auderem, forti ani-mo vt essem, vt animo vigerem, ne quid timerem, vt metu vacarem: animum meum confirmasti, ad for-titudinem reuocasti, afflictum exitasti: factum à te est, vt animus meus qui iacebat, exurgeret, exita-retur, erigeretur: effecisti, vt animus meus sese col-ligeret atque confirmaret, roborisque multum reci-peret: languebat antea meus animus, tu, vt valeret, ac vigeret, effecisti.

Animus perspectus.

A tried good will: You know my mea-ning: you vnderstand my minde, you see all my drifte.

Mea consilia planè tibi nota sunt: tenes consilia mea, animum meum, meos sensus: non te latent mea consilia: cognitum habes, ac perspectum animum meum: qui sit meus sensus, probe nosti, præclarè in telligis.

Animi probatio.

A

A truth and tryall of my harty good will, a witnesse of my harte.

Vbi res feret, cum occasio postulabit, indicabo tibi animum meum: patefaciam, significabo, declarabo, aperiam, testificabor, re tibi probabo, extabit animus meus, patebit, constabit, perspicuus erit: significationem tibi dabo, signa ostendam, arguméta præbebo animi mei: animum tibi meum certa argumenta patefacient: ex apertis, minimè obscuris, minimè dubijs argumentis, signis, iudicijs testimonijs animũ meũ, meam voluntatem, meos sensus cognosces, perspicies, intelliges, conijcies.

Animus sincerus.

A sincere harte, or a plaine meaning.

Simplex mihi animus est, directus, apertus, nulla simulatione tectus, aut arte coloratus: simulationem, simulandi studium mea natura, mea consuetudo respuit: neque libenter, neq; facilè fingo: simplicem veritatem amo: odi artes, quibus veritas vt inuolucro quodam obtegitur.

Annonæ caritas.

A great dearth of all victualles, ech thing is so deare, that euery man is driuen to his shiftes.

Ita cara est annona, ita grauis penuria, ea caritas, ea rerum omnium difficultas, eæ sunt angustiæ, ita caræ veneunt, tanti pretij sunt, tanti sunt omnes res vt incommodis multis affici, premi, laborare omnes cogantur: ex immoderata penuria, nimia caritate, annonæ difficultate, existũt, oriuntur, gignuntur, quæ ferri

vix possint, incommoda multa.

Annuæ administrationis finis.

The ende of my yearly office, Now the yeare of my office is out.

Annum administrationis meę tempus confeci, absolui, decurri: emeritæ mihi sunt annuæ operæ: emeritū annum tempus: perfunctus sum annuo munere, dies anua præterit, abijt: annui imperij finem attigi, ad finem perueni.

Apollonius Crassi studijs aptus.

Apollonius was a great helpe to Crassus in his studies.

Erat Apollonius ad Crassi studia vehementer aptus: optima suis in studijs Crassus Apollonij opera vtebatur: egregiam Crasso in studijs operam nauabat Apollonius: erat Apollonius vtilis Crasso in studijs admodumque commodus: vtebatur multum Apollonio Crassus: fructum Crassus in suis studijs capiebat optimum ex opera Apollonij,

Approbatum ab omnibus.

Approued of all men, Euery man will like wel of that your doing.

Omnibus approbantibus hoc facies: nemini non satisfeceris: hoc tuum factū nemo reprehendet, nemo non probabit, nemo etit qui non probet: hoc tuo facto lætabuntur omnes.

A princio repetam consilia mea.

I will

will repeate from the beginning al my counsell.

Altius paulò rationem repetam consiliorum meo- rum: longinqua repetam, vt apertius exponam con- silia mea: longè repetam mei sermonis initium, quò pateant illustrius consilia mea: longinquum exor- dium capiet hic sermo, quem de meis consilijs habi- turus sum.

A pueris amici.

Friendes euer from our youth.

Amicitia est inter nos inita, instituta, contracta iam inde a prima adolescentia: amare cœpimus inter nos iam tum cùm adolescentuli essemus: in amicitiā coi- imus à primis adolescētiæ annis, ortus est inter nos amor, cum ex ephebis vix dum excessissemus, esse- mus egressi: amicitiam iunximus, animos nostros amore iunximus iam ab illo tempore cùm annos a- dolescentiæ primos attigissemus.

A puero alicui studio deditus.

Geuen to some study euen from his childhood.

Huic me doctrinæ à pueritiā dedi: hæc me à puero doctrina delectauit: hanc ego doctrinam, hāc studio- rum rationem, hoc studiorum genus ad ineunte æta te sum sequutus, meam operam ad hæc studia iam inde a puero contuli, in hoc studiorum genere con- sumpsi, collocaui, his dedi studijs: hæc studia à pri- mis annis colui: huic literarum generi à teneris an- nis deuinctus fui: incubui puer in hæc studia.

A puero gloriæ cupidus.

Desirous of glory, or praise, euen from a childe.

Inflammatus ad gloriam à puero fuisti: iam inde à pueritia gloriæ studio, atque amore flagrasti: spectasti gloriam ante omnes res a primis annis: tibi erit gloria omnium rerum antiquissima, in animo erat, in oculis erat, in amoribus erat, in delitijs erat.

Arcta amicitia.

Deare or nearest friendship: We are deare friendes: No greater friendes then we two.

Summus mihi cum eo intercedit, vsus, sũma familiaritas: arctissima necessitate coniuncti sumus: vinculis arctissimę familiaritatis adstricti sumus: vtor eo, isque me vicissim, valdè familiariter: nihil est nostra familiaritate coniunctius, alter alteri familiaris admodum sumus, mutua est inter nos, eaque summa familiaritas. Arctissimo necessitudinis vinculo coniũcti sumus, nihil est nostra necessitudine cõiunctius, quo amoris vinculo astricti sumus, eo nihil potest esse arctius, id eiusmodi est, vt laxari nullo modo possit: peruenit ad summum amicitia nostra: aucta sic est, ita iam creuit nostra coniunctio, vt nihil ad eam possit accedere: Quod vinculum, quod studij genus aut officij, quæ omnino rès amori nostro, amicitiæ coniunctioni, necessitudini deest? in amicitia nostra requiri, aut desiderari possit.

Artes merito honore carent.

Artes lacke their due honor: Learning is not esteemed as it ought to be.

Non, vt deberent, honestæ sunt: non, quãti deberent, æstimantur: non, quo deberent, quo æquum esset loco sunt: non, quem deberent, locum obtinent: non

non admodum in honore sunt, dignitatis, existimationis, honoris, loci non habent satis, exigui pretij sunt, parui sunt, haud magni reputantur bonæ artes: bonis artibus honor non est, locus non est, honor non tribuitur: bonæ artes honore vacant, dignitate carent, non coluntur, iacent, minimè vigent.

A sententia depulsus aliorum maleuolentia.

The malice of others hath changed my minde.

Istorum maleuolentissimis obtrectationibus, improbis artibus, iniqua infensaque imprimis opera, de vetere illa mea sententia depulsus sum, detrusus, deiectus: veterem sententiã deposui, abijcere sum coactus, discedere à sententia, desciscere, animum abducere, institutæ cursum opinionis alio conuertere, flectere, mutare.

Asseueratio cum iuramento.

An assuring with an othe.

Iuratus tibi affirmo, iureiurando tibi polliceor, atque confirmo, eiusmodi rem esse, ita se rem habere, eiusmodi rei statum esse, in hoc statu rem esse: ita mihi Deus benefaciat, faueat, adsit: ita me respiciat Deus, seruet, tueatur, non destituat, non deserat: ita mihi à Deo prospera contingant omnia: ita mihi optata contingant: ita, quæ opto, fœliciter eueniant: ita mihi benè sit, meis rebus fœliciter eueniat, ad voluntatem cuncta fluant: ita viuam, diu fœliciterque viuam, diuturna lucis vsura fruar: ita mihi tum diuturnus vitæ cursus, tum facilis etiam, diuturnusque sit: ita meis optatis fortuna respondeat: ita sim saluus, inco-

lumis, fœlix, fortunatus, beatus, malorũ expers, ignarus aduersæ fortunæ: ita nihil aduersi videam in vita: ita nũquam aduersam, perpetuò secundam fortunam experiar: ita fortuna vtar perpetuò bona. ita moriar: ne viuam: ne sim saluus: dispeream: perdat me Deus: malè mihi Deus faciat: Deum sentiam iratũ: malè mihi fit, nihil ex animi sentẽtia succedat: excludar omni cõmodo: aduersa mihi sint omnia: cadat infœliciter quicquid ago: infensa omnia, iniqua, aduersa experiar

Assiduus nimium in studijs.

Tootoo studious, ouer studious: You are neuer from your booke.

Nunquam non legis, assiduè, omnibus horis, die noctuque, noctem cum die legẽdo coniungis: helluo librorum es: tua legendi sitis nunquam extinguitur, satiatur, expletur: totus in studijs es: literis omnibus deditus es: nunquam studia intermittis: nusquam te seiungis à studijs: libros de manibus nunquam deponis: libros assiduè in manibus habes, tractas, euoluis, lectitas, legendo conteris: modum in studijs non tenes, non retines, non seruas, nullum agnoscis, immoderatè legis: non infra modum, sed supra modum sunt studia tua: nimium te studijs dedisti: nimium in studijs operæ cõsumis: nimius es in studijs: vsum studiorum nunquam dimittis.

Astuti οἱ πλεονεκτικοὶ

Craftie children.

Astuti id hominis est, ad suam vtilitatem omnia referre, vtilitatem sequi, spectare, rebus cunctis anteferre, rerum omnium habere antiquissimam, primam ducere, in primis ponere.

A sunt-

A summo dignitatis gradu ad infimum decidi.

From highest roome, to lowest state, from the court, to the cart: out of the hall, into the kitchin.

Sedebam in puppi, clauumque tenebam, nunc vix est in sentina locus, libertatem seruitute commutaui: a summo potestatis ad infimum seruitutis locum decidi, deiectus, deturbatus, detrusus, depulsus à fortuna sum: imperandi meum erat ius, nunc me seruiendi necessitas premit: dominatum, & cum dominatu libertatem perdidi: tantum abest vt imperem, vt nec liber sim.

Atrox hostis.

A sore ennemie,

Nimium grauiter nos oppugnas, aduersus nos pugnas, nobiscum pugnas, nobis aduersaris: nimium te acerbum habemus: nimium nobis infensus es: quicquid habes virium, contra nos confers: irruis impetu quàm potes maximo: facis maximum impetum contra nos: aduersarius infensus nimis es, infestus, grauis, acer, vehemens, sæuus, propensus nimis ad exitium nostrum, nostrũ sanguinem nimis auidè sitiens, totus incumbens ad perniciem nostram: contra nos, in nos, aduersus nos iniquè nimis agis, moues omnes machinas, omnia moliris, nihil non tentas. Vide, Acerrimus aduersarius.

A tuis literis alienum.

Not agreable to your letters, or contrary to your owne writinges.

Non est hoc tuis literis consentaneum: non conuenit cũ tuis literis, non consentit, non congruit, nõ quadrat, discrepat à tuis literis: abhorret à tuis literis: alienum est á tuarum literarum sententia.

Auaritia hodiè dominatur.

Now a dayes coueteousnes beareth the sway or ruleth the rost, What more, what lesse all the worlde is set vpon coueteousnes.

His temporibus latissimè patet auaritia vbique, vbique locorum, vbiuis, vbiuis locorum, nusquam non est: dominatur, regnat, viget maximè, orbem terrarũ est complexa, omnium animos occupauit, ac tenet, in animos omnium irrepsit: infecti sunt omnes auaritiæ labe: plus operę in re quęrẽda, in opibus cõgerendis, in diuitijs colligendis, comparãdis, contrahendis ponitur, consumitur, locatur, quàm deceat: auaritiæ vitio hodie ferè nemo non laborat: propẽsi omnes ferè sunt ad auaritiam: ad summum peruenit auaritia, eò processit, eò est auaritia progressa, quò maximè potuit, quò longiùs non datur, quò non licet vlteriùs.

Auctor mali.

The Author, cause or beginning of all euill.

Tu horum malorum causa, tu fons, & origo: tu tãtas malorum faces incendisti: tu horum malorum initium attulisti: tu hæc mala peperisti, hæc mala excitasti. auctor horũ malorũ præter te nemo fuit: à te fluxe-

fluxerunt hæc mala, hæc incommoda, calamitates, acerbitates, infortunia, damna, detrimenta, pernicies, exitium, rerum euersio: horum malorum culpam sustines, horum in te malorum culpa conferenda est omnis: hæc tibi sunt adscribenda, assignanda: has calamitates vni tibi acceptas referre debemus. Tuo beneficio viuit hæc pestis.

Augere imperium.

To enlarge the empire or dominions.

Valdè Pompeius auxit, amplificauit imperium Romanum: protulit, produxit, protendit imperij Romani terminos: multum addidit, adiunxit ad imperium Romanum: multas regiones in populi Romani potestatem redegit, populo Romano subegit, ad populi Romani ditionem adiunxit: magna per Pompeium ad imperij Romani vires, ad opes populi Romani accessio facta est.

Αὐτάρκης

A man in all pointes able to liue sufficientlie of himselfe. Content is pleased.

Contentus sum rerum mearum statu: sufficit, satis est, abunde est, quod habeo: acquiesco rebus meis: maiora non appeto, continet se intra fines hos animus meus, non prolabitur, non excurrit, non se longius effert, non se tollit altius, plus à fortuna non postulo.

Auxilium fer patriæ.

Helpe your owne countrie.

Fer opem occidenti patriæ: excipe cadentem pa-

triam:medere patriȩ grauissimè laboranti,eripe sum-mis è miserijs patriam:auxiliare,auxilium affer,auxilio sis patriæ:adiuua patriam : noli patriæ deesse:noli committerȩ vt patriam deseras,vt auxilium tuum patria desideret in aduersa fortuna , in tantis malis, calamitatibus,miserijs,tam duris , miseris,tristibus,perditis temporibus.

Belli calamitas.

The miserie of warre,

Multa damna,eaque grauia bellum creat , infert, importat : multis & grauibus damnis bellum regiones afficit: vehemēter bellum regiones vastat, vexat, affligit , corrumpit,dejcit,prosternit , opprimit: perdit bellum regiones, corrumpit omnia,perdit omnia, quasi flamma vrit,& consumit omnia : nulla calamitas est , nullum exitium, nihil tam durum, tam acerbum, quod in bello regiones non sentiant , experiātur , ferant , sustineant, perpetiantur: ecquod infortunium est, ecquæ calamitas, acerbitas,duritas,quæ nō ex bello nascatur,oriatur,creetur:nullius mali expers est,nulla vacat calamitate regio illa , in qua bellum geritur : perculsa bello , atque prostrata iacent omnia. Vide, Ex bello calamitas.

Belli metus.

The feare of warre : It is to be feared that we shall haue sharpe and cruell warre.

Belli magni timor impendet :res ad arma spectat: graue bellum in metu est:versamur in timore magni belli : adventare, appropinquare, adesse iā graue bellum videtur : graue bellum timemus,metuimus, formidamus,

midamus, extimescimus, pertimescimus.

Belli reliquiæ extinguendæ.

To quench the last sparkles that remayne of the vvarre.

In eam curam incumbe, ne qua belli scintilla relinquatur, vt belli extrema deleas, vt belli reliquias persequare, atque conficias, vt profligatum à te, confectum absolutum, sublatum penitus bellum lætari possimus.

Bellum renouare.

To renew vvarre: to begin the vvarres afresh.

Lepidus bellum ciuile inter ciues renouauit, redintegrauit, suscitauit iam extinctum, inflammauit iam restinctum, rursus, excitauit, concitauit, denuò commouit, conflauit, nouo, bello ciues implicauit, ciues in bellum denuò coniecit, magnis belli fluctibus obiecit, ex præsenti iam tranquillitate magnas belli tempestates commouit, excitauit.

Bellum suscipere, temerarium est, finire virtutis.

To begine warre is oftentimes rashnes, but to ende the same as it ought to be, is alwayes the poynt of vvisdome & manhood.

Bellum suscipere, inire, inferre, mouere, ad bellum aggredi, arma capere, ire ad arma, sæpè temeritatis est conficere autem, perficere, absoluere, restinguere ad exitū fœliciter perducere, victoria terminare optato ex tu concludere, non fortunæ solùm, sed virtu-

tis etiam est argumentum, qui bellum suscipit, is temerè sæpè facit, temerario impellitur consilio, temeritatis impulsu peccat: qui verò belli extrema delet, bello finem imponit, finem facit, finem statuit, belli reliquias aufert, conficit, delet, non fortunæ solum, sed virtuti quoque acceptum referre debet.

Beneficij memor.

Mindfull of a good turne, I vvill neuer forget your curtesie, your benefites, your goodnes towards me, vvhile I haue a day to liue.

Tua in me officia nunquam obliuiscar, semper meminero, memoria tenebo, perpetua memoria tuebor, custodiam conseruabo: tua erga me merita nulla vnquam apud me delebit obliuio: nulla dies, nulla temporis vetustas, non casus vllus, non fortuna magnitudinem tuorum erga me meritorum imminuet, ex animo meo delebit, tollet, auferet, obliuione delebit, obruet, obscurabit, extinguet: vigebit in me tuorum beneficiorum æterna, perpetua, nunquam interitura memoria: nullum apud me tuum beneficium intermoriturum existima: tuam in me singularem benignitatem, incredibilem liberalitatem semper in animo semper in oculis habebo: tuum beneficium omnibus meis sermonibus illustrabo, efferam, exornabo perire apud me, aut euanescere nunquam patiar: hærebunt mihi in animo, mente, memoria fixa permanebunt, impressa in animo ac mente patebunt, extabunt tua beneficia: vitæ par, æqualis erit recordatio meritorum tuorum: qui mihi vitam dies, ille ipse tuorum officiorum memoriam terminabit: finis mihi ac

terminus

erminus & vitę, & benignitatis, & liberalitatis in me uæ idem erit, futurus idem est: quàm amanter me ractaueris, quam benignè mihi feceris, quam studio se in omnire commodaueris, quam humaniter & beneficè mecum egeris, quibus officijs amicitiam nostram colueris, prosecutus sis, quibus me rebus auxeris ornaueris, honestaueris: ipse mihi atque etiam alijs commemorabo: ita diu recordabor, quam diu mihi viuere contigerit.

Beneficium collatum, sine spe remunerationis.

A franke benefite, or to bestowe bountifully without hope of recompence.

Contuli quæ in illum officia, beneficia, merita posui: etsi remunerationem plane nullam expectarem: quantum in me fuit, quantum efficere & consequi potui, pro meo studio, meaque industria complexus illum sum, affeci, ornaui, auxi omnibus officijs: quanquam ab eo minime parem gratiam expectaré: nullum officij genus, aut studij, nullam omnino ré, quę vel ad vtilitatem illius, vel ad laudem spectaret, omisi prætermisi, infectam reliqui: licet futurum non sperarem, vt memorem & gratum experirer: omnia quæ quidem præstare mihi licuit, profecta in illum sunt: cùm tamen spe nulla niterer, spes me nulla teneret, futurum aliquando, parem vt mihi gratiam referret, vt omnia mea paribus compensaret officijs, remuneraretur officijs, æquaret officijs, vt vllum grati animi signum ostenderet, vt se memorem gratumque probaret, vt vllum omnino studiorum officiorumque meorum fructum ferrem, meam in illum volunta-

tem & beneuolentiam, quandocunque res tulit, vbi tempus & occasio postulabit, re probaui, ostendi, significaui, declaraui, patefeci: spe tamē adductus nulla gratiæ referendæ: bené meritus de illo sum quàm potui studiosissimè: quanquàm illius erga me voluntati diffiderem, spem in illius voluntate minimam ponerem, pariter animatum in me fore non confiderem: licet fore non confiderem, Vt paribus mihi responderet officijs.

Boni ciuis est publica curare.

A good citizen, or a good subiect vvill haue his chiefe regarde to the publique vveele, or to the common vvealth.

Boni ciuis est, ad bonum ciuem pertinet, bonum ciuem decet, suam voluntatem ad publicam causam aggregare, accommodare, adiungere, conferre, cum publica causa coniungere, in omni sua voluntate, quid rationes publicæ ferant, quid respub. postulet spectare, intueri, attendere: nihil vnquam velle à publica re seiunctum, alienum, disiunctum, separatum remotum, quod reipub. rationibus non conducat, expediat, vtile: sit quod reipub. cōmoda non postulent,

Bonus ciuis esto.

Shew thy selfe a good citizen: take heede you be not founde an ill subiect.

Da operam, enitere, vt bonum ciuem, bonum te ciuem prebeas præstes, vt boni ciuis partes tueare, sustineas, agas, exequare, vt boni ciuis officio satisfacias, vt ea prestes, quæ bonū ciuem decent, quæ expectantur ab eo, qui boni ciuis nomen aucupatur: noli

li committere, caue ne boni ciuis in officio repræhendaris: ne boni ciuis officium prætermittas: ne quid à te fiat, ne quid committatur bono ciue minus dignū, indecorum bono ciui, ne ciuis eius, qui ciuitate dignus haberi velit, partes in te requirantur, officium in te desideretur, obeunda tibi sunt, præstanda sunt, non diligenter, aut languide munera boni ciuis. Non repræhendar in officio boni ciuis: non committam, vt officium boni ciuis in me desideretur.

Breuiter.

To be shorte: at a worde.

Quid quæris? noli quærere: quid plura? quid pluribus? quid multa? quid multis? ne plura: pluribus: ne multa: ne multis: ne te multis morer: ne te multis teneam: quid opus multis? vt in pauca multa conferam: vt paucis concludam: vt rem paucis complectar, comprehendam, perstringam: vt summatim exponam, vt breuitate vtar, vt satietatem longæ orationis effugiam: ne longam orationem suspiciam.

Cæsar dux optimus.

Cæsar a worthy captaine, or generall.

Dux, imperator, rector exercituum Cæsar is fuit, quo præstantior haberi nemo possit: præfuit exercitibus Cæsar eximia cum laude: ductor copiarum fuit nemini secundus: copias duxit ac lustrauit admirabili rerum bellicarum scientia, gessit bello suo ductu, ea virtute ac vigilantia, non modo vt superiorem, sed nec omnino parem quenquam vt habuerit.

Cæsaris humanitas.

Cæsars humanitie, good nature, curtesie, or bountifulnes passeth all the rest.

Cæsar præter multas quibus floruit virtutes, vt virtutes, quibus enituit, quæ in illo viguerunt, multas omittam: ea fuit humanitate, eius humanitatis, ea præditus humanitate, vt nihil suprà posset, vt nemo cum illo conferendus, comparandus, æquandus: nemo illi par fuisse videatur: liberalitate Cæsar excelluit, omnibus antecelluit, pręstitit, omnes vicit: nihil Cęsare humanius: humanitatem Cæsar ita coluit, vt nemo ad illum conferendus: nemo illo fuit ad humanitatem propensior: proprio quodam naturæ munere factus ad liberalitatem videbatur, singularem in exercenda liberalitate, & præcipua quadam laude dignum, iure Cæsarem dixeris: laudem liberalitatis, pręter cæteros Cæsar tulit: laus liberalitatis vni maximè Cæsari debetur.

Cæsar vicit Pompeium.

Cæsar ouercame or vanquished Pompeie.

Cæsar Pompeium, cùm exercitum ipse haberet multis partibus inferiorem, pugna tamen fregit, prælio superauit, acie, vicit fudit, fugauitque: copias eius profligauit, in fugam coniecit, conuertit: victoria est potitus, victoriam tulit, obtinuit, consecutus est, adeptus est.

Calamitatum consuetudine sensus amittitur.

Custome or vse taketh away the paine or smart of miserie.

Malo-

Malorum vſus mihi ſenſum ademit: leuiora videntur quæ diu ſuſtinui mala: occalluit iam animus diuturno malorum vſu: callum obduxit animo meo diuturna calamitatum conſuetudo, ſic, vt minimè ſentiat, vt ſenſu prorſus vacet, vt ſenſum amiſerit. Vide. Aduerſa minus ſentiunt.

Camillus Romam ex obſidione Gallorum liberauit.

Camillus deliuer ed Rome from the ſeege of the Gaules, or Frenſhmen.

Camillus vrbem Romanam obſidione Gallorum exemit, liberauit, ab obſidione vindicauit, ex obſidione eripuit, obſeſſam, ſeptam, copijs Gallorum vndique cinctam, oppreſſam liberauit, in libertatem reſtituit, libertati reſtituit, libertate donauit, liberã reddidit, ſeruauit, ſeruauit incolumem, ſaluã incolumem reddidit, ſalute atque incolumitate donauit: Gallos, vrbem obſidentes, obſidione premẽtes, vrbis libertati, caſtris circa collatis, imminentes, obſidionis corona cingentes, circumſidentes, caſtris poſitis ad vrbẽ, ſedentes expulit, eiecit, in fugam conuertit, diſiecit, fugauit, diſſipauit, ſummouit, fudit, fugauitque.

Candor.

Sinceritie, By that time you ſhall knowe me throughly, you ſhall finde me no diſſembler.

Cùm ingenium meum re perſpexeris, cognoueris, expertus ſis, vſu perſpectum habeas, ipſa re cognitum: nihil in me inſidioſum aut fallax debes agnoſcere: abeſſe me ab omni dolo, omnique fraude, minimè doloſum, aſtutum, inſidioſum, fraudulentum, necten-

dis fraudibus, parandis dolis, ſtruendis inſidijs aſſuetum, ſinceri animi, ſimplicis ingenijs, apertæ voluntatis, rectæ mentis, alienum ab arte ſimulandi, fraudandi, fallendi, decipiendi.

Caput rei.

The very grounde of the matter: the chiefe point.

Hoc rem continet: in hoc tota res agitur: in hoc ſunt omnia, ſita ſunt, poſita, collocata: conſtituta: ex hoc omnia pendent: hoc intereſt inter omnes partes, valet in omnes partes: hoc tanti eſt, eius ponderis eſt eiuſmodi eſt, vt omnia compræhendat, complectatur.

Caſtra metari.

To pitche his tentes, to laye ſeege to a place.

Apud Patauium caſtra poſuit, locauit, conſtituit, fecit: metatus eſt: caſtra metatus eſt. Patauium obſidione cinxit: obſedit ſuis copijs, ſuo ſepſit exercitu.

Caſu cauſa cecidi.

My cauſe was ouerthrowen by chaunce: by chaunce I had the ouerthrowe.

Vt cauſſa ceciderim, litem perdiderim, euenit, obuenit, contigit, obtigit, accidit, factum eſt, caſu factum eſt, caſus tulit, fortuna fecit, fortunæ placuit.

Cato Cenſorinus, omnium innocentiſſimus in iudicium vocatur.

The

The most innocent Cato Censorius was arreigned.

Cato cognomento Censorinus, qui Censorini cognomen tulit, qui Censorinus est nuncupatus, qui Cẽsorini cognomine vsus est, cùm nemine esset probitate inferior, neminem haberet integritate superiorem, nemini de probitate cõcederet, bonitate excelleret, præstaret: quinquagies tamen accusatus est, in iudicium vocatus est, postulatus est, ei dies dicta est, eius nomen delatum est, causam dixit vitæ suæ, actorum suorum, rerum à se gestarum rationem reddere, vitam suam, atque innocentiam probare coactus est, subijt iudicium, reus fuit, factus est, sedit reus, sedit reorum loco, iudicum tribunal adiuit, accusatorum audiuit impura maledicta, acerba conuitia, accusationis molestiam sustinuit.

Certo scias, te amari.

Be thou assured, thou art loued.

Sic habeto illum nemini concedere, qui te magis ex animo diligat: te illi neminem esse chariorem: neminem illo esse ad amandum propensiorem: singularem illius esse in te beneuolentiam: summam illo esse ad te amandum, animi propensionem: velim sic habeas, pro certò habeas, plane credas, tibi persuadeas, prorsus animum inducas, in animum inducas, cum animo tuo constituas, pro certo habeas, pro explorato, pro comperto, oraculi loco, vt minimè dubites. minimè dubitanter credas, persuasum atque fixum in animo tuo sit, velim ita credas prorsus, vt minimè dubites, vt dubitatio tibi nulla relinquatur, supersit, reliqua sit: credas mihi itidem, vt oraculis cre-

deres.hoc mihi ita credas,vt editū ex oraculo putes.

Cicero agendarum cauſarum artifex.

Cicero in plaiding was his crafts maſter, Tully for an eloquent lawyer had no peere.

In agendis cauſis Cicero omnibus antecelluit, prȩſtitit, vicit omnes, excelluit inter omnes, anteiuit omnes, anteceſſit: patronus Ciceroni cōferendus nemo fuit, neque eloquentia, neq; ſtudio, neque fide ad iudices, ad tribunalia, ad cauſas tantum eloquentiȩ, ſtudij, fidei, quantum Cicero, nemo attulit: in iudicijs, in foro, in forenſibus cauſis, in forenſi munere, in tractandis cauſis, in cauſarum patrocinijs, in defendendo, & accuſando par Ciceroni nemo fuit.

Cicero & Cato amici.

Cicero and Cato were great friendes

Erant Cicero & Cato & amicitia & ſenſibus in Repub. coniunctiſſimi: amabant inter ſe vehementer Cicero & Cato, & erant pariter in Republica animati, & erant ſenſibus in Republica conſentientibus.

Cicero Platonem ſequutus eſt.

Cicero liked Plato beſt, and followed him moſt of any other.

Platonem Cicero vehementer autorem ſequebatur: Platoni tribuebat plurimum, ſummam fidem habebat, planè credebat, vt oraculo credebat. Platonem habebat eximium: ſingularis erat apud Ciceronem Platonis auctoritas: errare Cicero cum Platone malebat, quàm cum alijs bene ſentire: plurimi apud Ciceronem erat Plato, faciebat plurimi neminem, plus apud

apud eum ponderis habebat nemo.

Cicero præter modum doluit mortua filia.

Cicero or Tully lamented or tooke the death of his daughter grieuously, beyonde or past all measure.

Doloris plurimum Cicero hausit, accepit, cepit, tulit, ex morte, ex obitu, ex interitu filiæ, grauiter est affectus, magna solicitudine affectus est, vexatus est, oppressus est: ita doluit, vt nemo magis: tam doluit, quàm qui maximè: obitum filiæ tulit acerbissimè, sic, vt iucunditatem omnem penitus amiserit: summum attulit dolorem Ciceroni, dedit, peperit obitus filiæ: summam cicero sensit acerbitatem extincta filia.

Cicero splendidè habitauit.

Cicero dwelled very pleasauntly: had his house very vvell trimmed up: was very fine and nete in his house.

Domo Cicero vtebatur comprimis lauta, & pereleganti: habitauit Cicero lautissimè & iucundissimè, eæ Ciceronis ædes erant, in quibus neque lautitiam, neque elegantiam desiderares: erat in Ciceronis ædibus lautitiæ multum, atque elegantiæ.

Cito.

Speedily, immediatly, out of hande.

Rem aggrediar sine mora, absque mora, statim, confestim, è vestigio, nulla mora facta.

Ciuilis discordia sopita.

The ciuill tumultes and discorde is qualified or stayed.

Longius etiam ciuilis discordia manasset, processisset, progressa esset, grauior esset facta, nisi senatus eam compressisset, repressisset: nisi senatus ei occurrisset, obuiam iuisset, impedimenta obiecisset, impedimento fuisset. Præclarum exemplum in posterum vindicandæ seditionis de republica sustulisti.

Ciuitas ex virtute donata

His virtue, his worthynes made him free of the citie. Not the welthy men, but the worthy personages for vertue & wisedome were enfranchised in Rome.

Non diuitiæ, sed virtus aditum patefaciebat ad ciuitatem Romanam, ciuitate Romana donabatur, qui virtute, non qui diuitijs emineret: non opes, sed virtus ciuitatem Romanam dabat: patebat Romana ciuitas virtuti potius, quam diuitijs, ius Romanæ ciuitatis consequebatur, dignus Romana ciuitate putabatur, recipiebatur in ciuitatem, ad ciuium numerum adscribebatur, ciuis locum obtinebat, referebatur inter ciues, adscribebatur in ciuitatem, particeps ciuitatis, ciuiliumque munerum fiebat impertiebatur ciuitate, perueniebat in ciuitatem, ei ciuitas communicabatur, non qui opibus abundaret, afflueret, valeret sed qui virtute polleret, excelleret, præstaret: non instructis, ac benè paratis à re domestica: sed virtute præditis hominibus facilis erat, expeditus, minimè dubius ad Romanam ciuitatem cursus, via patebat,

nullo negotio aperiebatur, ad iura muneraq; omnia ciuitatis Romanæ, præmium Romana ciuitas erat.

Clarus apud ciues suos.

In great authoritie and estimation amongest his citizens, or countreymen.

Valés auctoritate apud tuos ciues: magnus atque honestus es in ciuitate; magno es in honore, ac nomine apud tuos ciues: magni te facit patria tua, multum tibi defert, multum tribuit. Primarius, honestus, honesto loco natus, optimæ inter suos ciues conditionis, tui te ciues magni faciunt: magnus es, honoratus, clarus apud tuos ciues: multum tibi ciues tui deferunt: patria tua tantum tibi tribuit, quantum fortasse nemini, atque adeò quantum prorsus nemini.

Clarus in republica.

A noble gouerner of the common wealth, a worshipful man, an honorable person. one of greate authoritie.

Vir clarissimus, spectatissimus, & in reipub. maximis grauissimisque causis cognitus, atque in primis probatus: homo valdè honoratus, multæ existimationis & auctoritatis: cui plurimum tribuitur, cuius est grauissima auctoritas: cuius sentétia ac voluntas pondus habet: penitus administrandæ reipub. gnarus ac sciens tractandæ reipublicæ: non parum versatus in publica re: minimè omnium peregrinus in republica: omnes reipublicæ partes optimè tenens: minimè omnium rudis in republica: homo in rebus admodũ versatus, magno rerum vsu, rebus agédis exercitatus

Cogitate mutationes rerum humanarum.

To remember or to call in minde the chaunces of this life : to thinke vpon the mutabilitie of this worlde.

Intendite animos vestros, ipsi vobiscum consulite, inite consilia cum animis vestris : & quæ sit fortunæ vicissitudo, quæ mutatio, qui fluctus rerum humanarum, quàm varia tempestate iactetur hominum vita, cogitate, animaduertite, attendite, examinate, perpendite, cum ratione tanquam æquissima lance, diligenter æstimate.

Colloqui cum ipso non possum.

I can not abide to speake, or to haue any conference and communication with him.

Vt illum adeam, ad illum accedam, ad illum me conferam, illum alloquar, sermoné cum illo habeam, illius vultum subeam, adduci nunquam potero, impetrare à me non potero, impetrare mihi non potero, persuadere mihi ipse non potero, neque adduci mea sponte, neque vlla impelli ratione potero : nihil mihi difficilius, laboriosius, molestius, nihil maioris negotij, quàm vt cum illo sermonem iungam. Vide, Animum inducere.

Comes perpetuus.

An vnseparable companion : I wil neuer forsake you.

Assiduum, perpetuum, vsque dum volueris, quoad volueris.

volueris comitem me habebis, me tibi comitem prę bebo : hærebo tibi vſque tibi affixus ero dum tua voluntas feret: nunquam à te, nunquam à tuo latere, niſi te volente, lubente, concedente, permittenre diſcedam: nulla me res, niſi tua voluntas, auellet abs te, amouebit, ſeiunget, diſiunget, abiunget. Vide, Adiungam me tibi.

Commendatio diligentiſſima

A moſt earneſt commendation, and praiſe: a moſt frendly writing in ones behalfe.

Sic tibi eum cõmendo, vt maiore cura, ſtudio, ſollicitudine animi cõmendare nõ poſſim: velim tibi perſuadeas, nihil me maiore ſtudio à te petere, nihil te mihi gratius facere poſſe, quàm ſi omnibus tuis opibus, omni ſtudio eum iuueris: peto à te maiorẽ in modũ vel humanitatis tuæ, vel mea cauſa, vt eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conſeruatum velis, ita à te peto, vt maiore ſtudio, magiſue ex animo petere non poſſim: velim omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate & poteſtate tua proficiſci poterit, non modò re, ſed etiam verbis, vultu denique exprimas: vehementer te rogo, vt cures, vt ex hac commendatione mihi quàm maximas, quamprimum, quam ſæpiſſimè gratias agat: velim eum omnibus tuis officijs, atq; omni liberalitate tueare, ſi me tanti facis, quanti & ipſe exiſtimat, & ego ſentio, cures quamprimum intelligam hanc meam commendationem tantum illi vtilitatis attuliſſe, quantum & ipſe ſperauit, nec ego dubitarim. velim eum quàm honorificentiſſimè pro tua natura, & quam liberaliſſimè tractes. velim. eum quàm liberaliſſimè complectare. maximoperè & vt meum amicum, & tua dignum amicitia tibi com

mendo: vehementer tibi gratum erit, si eum humanitate tua, quæ est singularis comprehenderis: sic eum tibi commendo, vt neque maiore studio quenquam, neque iustioribus de causis commendare possim: gratissimum mihi feceris: si huic commendationi meæ tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimum, id est, si eum quàm maximè, quibuscunque rebus honestè ac pro tua dignitate poteris, iuueris, atque ornaueris: peto à te maiorem in modum, vt ei omnibus in rebus quantum tua dignitas, fidesque patietur, commodes, cures: vt is intelligat hanc meam commendationem maximo sibi apud te & adiumento, & ornamento fuisse: si vlla me apud te commendatio valuit (multas autem valuisse plurimum scio) hæc vt valeat rogo: maiorem in modum a te peto, vt cùm omnes meos æquè ac tuos obseruare pro nostra necessitudine debeas, hunc in primis ita in tuam fidem recipias, vt ipse intelligat nullam rem sibi maiori vsui, aut ornamento, quàm meam commendationem esse potuisse eum si me diligis, eo numero cura vt habeas, quo meipsum: hanc commendationem, quam his literis consignare volui, scito esse omniũ grauissimam: eum si tibi commendabo verbis ijs, quibus cum diligentissimè quid agimus, vti solemus, vix tamen studio meo satisfecisse mihi videar: genere commendationis mirifico, eoque plane, quod sit ex intima arte, intimoque ex animo depromptum, vsum me putato: commendo tibi eum non vulgariter, sed ita prorsus, vt quos diligentissimè, valdeq; ex animo soleo: quanti apud te sum, tantum valere apud te commendationem meam, effice vt intelligam: eum tibi commendo ea commendatione, quæ potest esse diligentissima.

Commendo tibi hanc rem.

I pray

I pray you doe all that ye can possible in this cause: I leaue this matter to your honestie and discretion.

Omnem tibi rem, atque causam commẽdo, atque trado: eius negotium sic velim suscipias, vt si esset res mea, tibi commendo ac trado, ut grauissimè diligentissimeque possum.

Commoda & honor tuus curæ mihi sunt.

I vvill haue a speciall care both for your profite and vvorshippe.

Toto animo de tuis commodis, ornamentisque cogito: valde laboro de tuis commodis & ornamentis: mihi tuus honor, & tuæ fortunæ etiam atq; etiam curæ sũt: de vtilitate, ac laude tua æquè ac de me ipsò cogito: ita cogito, vt nemo magis: tam cogito quam qui maximè.

Commodis meis non consului.

I haue not respected my owne profite, I haue bene carelesse of mine owne commoditie.

Nullam hactenus vtilitatis meæ rationem habui: nullam rationibus meis operam dedi: de vtilitate minimum laboraui: vtilitatem minimé spectaui, curaui, quæsiui, sequutus sum: nullum in vtilitate studiũ posui, nihil industriæ locaui nihil operæ consumpsi: diligentiam commodorum meorum causa nullam adhibui, ad res meas nullam contuli: res meas indiligẽter administraui, tractaui. Vide Rem meam non curaui

Communis mons.

We haue both interest in thas hill: We are ioyned lordes of this hill.

Hic tibi mecum, hic inter nos cõmunis est mons, diuisus aquarum diuortijs: particeps vterque nostrum huiusce montis est, mons hic pertinet ad vtrunque nostrum, iuris vtriusque nostrum est, ius habemus vterque in hoc monte.

Conatus in magnis laudandus.

In great and waightie affayres how so euer the matter fall out, the very attempt is prayse worthie: or to shewe a good will is commendable.

Qui facinus egregium aggrediuntur, ijs etiãsi non succedat, laus tamen aliqua debetur: qui ad res præclaras animum adijciunt, animum adiungunt, sese applicant, sua studia conferunt, præclaris in rebus suam industriam exercent, operam ponunt, ij, vel si spem fortuna frustretur, fallat vel si spei exitus non respõdeat, vt id quod velint, minus assequantur, vt quo spectant minime perueniant: omni tamen excludendi laude non sunt, aliqua tamen eos ornari laude æquũ est, magna suscipientibus, ad res egregias, nobiles, pręclaras, eximias aggredientibus, vel si frustra labor suscipiatur, inanis opera sit, non planè fœliciter, non prospere, non optimè, non omnino ex animi sententia res cadat, habendus tamen honor est: præclara conantes, in secundis tertiisque, si consequi prima non liceat, consistere laus est: qui ad summam gloriam suæ vitæ cursum dirigunt, qui summa petunt, ad summa conten-

contendunt, etiam si spe frustrentur, etiam si, quo intenderint non perueniant, etiam si metam non attingant, est tamen cur laudentur, non sunt omni prorsus laude summouendi, decus aliquod, mercedem voluntatis egregiæ, magni, præstantis, excellentis, excelsi, erecti animi præmium ferre debent.

Concessio.

Good leaue: I am well content, so it may be for your profite.

Quod ad me attinet, facilè patior, modo sine tuo incommodo fiat: modo ita facias, ne tibi incommodes, ne incommodo tibi sis, incommodo tibi sit, contra tuum commodum sit, tuo commodo aduersetur: quod commodo tuo facere possis, commodè facere possis, sine molestia tua fiat.

Concisi equites.

The horsemen slaine and discomfited.

Omnes equitum turmæ occisione occisæ, cæsæ, concisæ, trucidatæ, obtruncatæ. profligatæ sunt. Vide, Milites egregij cæsi.

Conclusio epistolæ.

The conclusion or ende of the epistle.

Finem scribendi faciam, si te primum rogauero, vt me diligas: epistolæ clausula hæc erit, vt beneuolentiam in me tuam abs te petam, epistolam ita concludam: ita finem faciam, imponam: epistolæ clausula hæc erit, vt rogem, vt me diligas, téque hortor ad illud studium, vnde laus emanat maxima. Cum otij paulum nactus ero, vberiores à me literas exspectato

Coniectura.

A coniecture, or gessing: as I thinke, as I recken.

Vt rationē ineo, ratione colligo, ex ratione conijcio: vt mea ratio est: vt mihi ostendit ratio, mihi ea ratione liquet, liquido patet, facile constat: quo die prælium commissum est, eodem naues profectæ sunt.

Consensus opinionum.

A consent in opinions: We are both of one minde or opinion.

Coniūctum est meum consilium cum tuo: consentiunt, cōcinnunt sententiæ nostræ: nihil à tua mea distat, dissentit, discrepat opinio: idem sentimus: à tuo iudicio mea sententia non abhorret: idem sequimur idem est vtriusque sensus: congruit cum opinione tua: sententia mea: dissensio inter nos nulla est, dissensionis aut controuersiæ nihil: conuenit inter nos. Vide consilium probatum.

Consilium, consilij scopus.

The drift of my counsell: this was my purpose or intent.

Consilium meum hoc fuit: hoc spectaui: hoc volui: hoc sequutus sum: id egi: huc retuli mea cōsilia, meas cogitationes: huc animū intendi, mentē direxi, cōsilia contuli: huc spectauit animus meus: hic animo meo, meisque consilijs scopus fuit. Vide, Finis cogitationū.

Consilium dare.

To giue counsell: This is my aduise if you will be ruled by me.

Hoc

Hoc tibi consilij do, tua de laude si laboras, tua si tibi laus curæ est, cordi est: te hortor, adhortor, cohortor, suadeo, autor tibi sum: hoc est meum consilium: mei consilij hoc est: mea hæc est sententia, opinio, meus sensus, meum iudicium: ita censeo: ita mihi videtur, placet, probatur: si me audies, hoc facies: si meum consilium sequeris, mea tibi sententia si probabitur, me approbante facies: de mea sententia, meo consilio, meo suasu, me autore: si me putas quidquã sapere, non esse prorsus insipientem, aliquid videre: si meum consilium habet aliquid apud te ponderis, hoc facies, ages, aggredieris, suscipies, faciundum tibi iudicabis.

Consilium in dubijs petendum.

Counsell is to be asked in doubtfull matters, or it is to consulte with his friendes in matters of doubt.

Sapientis est, incertis in rebus, dubijs, ambiguis, obscuris, in controuersia positis, in aliqua difficultate constitutis, in ancipiti rerum statu, amicos consulere, in consilium adhibere, ad amicos referre, ad consiliũ amicorum confugere, amicorum consilio vti, sententiam exquirere, adire ad amicos consilij causa, petere cõsilium ab amicis, velle cognoscere quid amicis videatur, quid amici sentiant, qui sit amicorum sensus, quę sententia, quid habeant opinionis, probent, censeant, iudicent, faciundum existiment.

Consilium probatum.

Counsell liked, or allowed of.

Consilium mihi tuum probatur: idem sentio quod tu, meus cum tuo sensus congruit: assentior tibi: tuam sequor sententiam: rectè sentire mihi videris: accedo ad tuam sententiam. Vide, Consensus opinionum.

Consilium arduum.

It is a harde case, I wotte not what to doe,
It is harde to saye what is best,
I am at my wittes ende.

Difficilis deliberatio est: lubricus ad deliberandũ locus: consilium capere nescio: valdè hæreo: impedita deliberandi ratio: consilium abest: explicare nihil queo: expedire me nequeo: inops consilij, inops à cõsilio sum, consilium diu frustra quæro.

Constans.

Constant, stayed, sure.

Hominem grauem, certum, minimè mendacem, minimè falsum, studiosum veritatis cognoui, expertus sum, nihil in eo leuitatis, aut inconstãtiæ, nihil inane, varium, mutabile, inconstans: nullam animi infirmitatem, nullam sententiæ varietatem, nullam consilij mutationem depræhendi: magna præditum grauitate semper cognoui: is mihi semper visus est, qui sibi optimè constet, nihil leue committat, nihil inane cogitet, non facile discedat à seipso, ægrè discedat à sententia, mutet consilium, susceptam opinionem abijciat, sensum deponat, de suo statu demigret, quẽ nulla res facilè abducat, auellat à sententia: cuius mentem huc & illuc, in hanc aut in illam partem, in quã velis partem, vtram in partem velis, nõ facilè flectas, ægrè traducas, cum labore torqueas, alieno tempore

nihil loquitur, nihil agit ineptè, nihil nō loco, idem ei vultus in omni re, eadem in omni fortuna mens eſt.

Conſtantia laudanda.

Conſtaunce is praiſe worthie, or a commendable vertue, eſpecially in matters of the common wealth.

Si quis in recta ſententia ſibi conſtat, ei magna laus debetur: tueri conſtantiam in recta ſententia, laudabile eſt laus eſt, laudis eſt, laudi eſt, laudem habet, affert, parit, cum laude coniunctum eſt, egregium eſt, præclarum eſt, glorioſum eſt: perſeuerantem, pergētem, permanentem in recta ſententia, laus & gloria cōſequitur, laus excipit immortalitatis: in recta ſententia laudabilis admodum eſt, laudibus efferēda, ornanda, honeſtanda, decorāda, ſtabilis & firma, & perpetua permanſio, tuenti acriter, & firmo in primis animo rectum conſilium, ſententiam cum ratione cōgruentem, cum ſalute reipublicæ coniunctam, quæ ſit in repub. in rempublicam, è re cōmuni, in rem cōmunem, è commodo publico, quæ valeat ad rempub. ad rem communem, ad commoda publica, decus eximium debetur, Vide Tenax ſententiæ.

Conſuetudine introductum.

Brought in by cuſtome, or mens vſe.

Tralaticium hoc eſt, vſutatum, in more poſitum, more cōfirmatum: more comparatum; mos obtinuit: mos inualuit: moris eſt: conſuetudo ita fert: more fit.

Contemni ab omnibns.

Deſpiſed of all men, or naught ſet by.

Planè desertum esse me, atque abiectum intelligo: nullo iam loco sum, reijcior & contemnor ab omnibus: nullius iam pretij sum: ordinem nullum obtineo: fabula sum: nullus sum: habeor in postremis, despicior, despectus sum: nullius loci sum, nullius ordinis postremæ conditionis.

Contemptus alterius iudicij.

It is neither here nor there, or I passe not what you thinke of me.

Facilè patior te ita de me sentire, existimare, opinari: tuum hunc esse de me sensum: contemno tuam de me opinionem, sententiam, iudicium: tuam de me sententiam inanem prorsus leuemque duco: parui est apud me tua de me sententia.

Contentio.

A controuersie.

Hæc vsque ad noctem ducta controuersia est, lis, contentio, pugna, altercatio. Iudicibus turpibus fratres conflictantur. Si paulò in eum liberius inuectus sum, vindicabit me personæ turpitudo. Pater tuus ita contendit, vt nihil vnquam magis. Locus videtur esse tecum expostulandi, querendi de te, tui accusandi. Singulari studio contendisti in me, Cæsaris posteà mira contentio est consequuta: quo maximè potuit studio Cæsar incubuit, enixus est, laborauit.

Contentus patrimonio.

Content with his patrimonie, or well pleased and satisfied with that his father left him by inheritaunce.

Rem

Rem mihi à patre traditam seruare, conseruare, custodire, tueri, incolumem tueri, non imminuere, satis est: nullam patrimonij partem imminuere, nullam adimere, nihil de patrimonio detrahere, patrimoniũ in eodẽ statu retinere, satis habeo: contentus patrimonio sum: de augẽdo patrimonio nihil laboro, cogito, curo, sollicitus sum, anxius sum, curam nullam suscipio, nulla me tenet, nulla solicitat, nulla exercet cura.

Continens sis.

Be continent, take good heede you keepe within the bondes of temperance and modestie.

Caue, vide, studium adhibe, consilio vtere, diligenter animaduerte, aduerte, attende, quàm diligenter potes, ne continentiæ terminos transgrediare, ne longius progrediare, quàm continentiæ ratio præscribit, ne, quos tibi continentia terminos præscribit, eos transeas, transilias, traijcias, transgrediare, prætergrediare, ijs excedas, ab ijs excedas.

Continere se.

To stay, to demeine, to rule himselfe: to keepe within his compasse.

Velim te cohibeas: velim te colligas: velim te ad modum reuoces, ad rectam rationem reducas, intra rationis girum reuoces: traducas.

Homo est à cupiditate omni longè remotus.

Contra votum rei exitus.

An ende vnlooked for, and contrary to that we wished or desired.

Rem

Non cecidit vt optabam, præter meam voluntatẽ, contra voluntatem, contra quàm volebam; secùs ac volebam euenit: exitum res habuit alienum à voluntate, minimè cum voluntate congruentem, aduersum voluntati: exitus rei, euentus rei voluntate non respondit: optatum exitum consequuta res non est, ad exitum non peruenit, res pro volũtate non successit: cupiditatem fortuna frustrata est fefellit, delusit, irritam fecit: summa cupiditas, res planè nulla fuit: speratum euentum sortita res non est, nacta non est, adepta non est. Vide, ad finem optatum.

Copiæ in discrimine.

The armie in great perill, or daunger and distresse.

Cæsar Hispaniensi bello Pompeij copias in summas angustias compulit, in maximas omnium rerum difficultates coniecit, eo redegit vt omnium rerum penuria laborarent, inopia premerentur, conficerentur, pessimè acciperentur, in maximis angustijs, difficultatibus versarentur, plurimis incommodis afficerentur, plurima sustinerent incommoda.

Copiæ genere: non numero firmæ.

A strong armie in prowesse and valiaunt courageous souldiours, but not in number of men.

Genere potius, quàm numero, firmum exercitum habebat Cæsar: frequentes admodum Cæsaris copiæ non erant, sed fortitudine præstabant: erat in castris Cæsaris virtus, multitudo non erat: non militum copia, frequentia, numero, sed eorum virtute, robore, fortitu-

fortitudine, animi præstantia, corporis viribus valebat Cæsar numero exiguus erat Cæsaris exercitus, firmitate amplissimus.

Crassus Romæ ob auaritiam malè audiebat.

Crassus was euill spoken of, or had an ill name at Rome, because of his couetousnes.

Pessimè omnium Romanorum audiebat Crassus auaritiæ nomine: maximè omnium Romanorũ Crassus auaritiæ flagrabat infamia: aurum sitire: opes appetere maximè vnus omnium magis, quàm cæteri, præter cæteros Crassus putabatur: nemini grauior, ac turpior in vrbe Roma, quàm Crasso, inurebatur auaritiæ nota, auaritiæ vitio Crassum magis, quàm quenquam alium hominum notabat opinio: incumbere ad opes, inhiare diuitijs tanto studio, quanto in vrbe Roma nemo præterea, Crassus existimabatur.

Culpa vacuus.

Without faulte: faultles, blameles.

In me conferenda causa non est: culpa vaco: culpam ego non sustineo: expers culpæ sum: affinis culpæ non sum: purus à culpa sum: culpam ignoro: longissimè absum à culpa: longè quàm remotus à culpa sum, tam absum à culpa, qui maximè: culpæ mihi non sum conscius: extra culpam sum: in culpa non sum. Vide, ab hac culpa vacuus.

Cum fratre locutus.

I haue spoken, or talked with your brother.

Hac de re cum tuo fratre multa verba feci, satis

prolixè ſum loquutus, longum habui ſermonem, multis verbis egi, longam habui orationem, oratio mihi cum tuo fratre fuit vberrima.

Cum imperio eſſe.

To beare rule, or to be in office and authoritie.

Geſſi maxima imperia, ſuſtinui, adminiſtraui maximas res: ſummis rebus præfui, ſumma mihi commiſſa ſunt imperia, credita, mandata, tradita: curam geſſi rerum maximarum: ampliſſimo imperio non ſemel vſus ſum: magno ſæpè cum imperio fui.

Cupiditas repreſſa.

He is ſtaied from hauing his will, or following his luſt.

Improbam illius cupiditatem, refutaui, repreſſi, retudi, fregi: obieci, me oppoſui illius cupidati, libidini, intemperantiæ: feci atque effeci, ne poſſet cupiditati ſuæ ſatisfacere, libidini obtemperare, iniquè cogitata perficere, improba conſilia ad exitum perducere: longius cupiditate proceſſiſſet, niſi incurriſſem, occurriſſem, obuiam iuiſſem, impediſſem, impedimento fuiſſem, impedimenta obieciſſem: rapiebat eum cupiditas, ego repreſſi: efferebat eum libidinis impetus, ego modum ſtatui.

Cura dubius.

I am in great doubt, or I wot not what to doo.

Anceps valdè ſum, in ancipiti cura verſor: non diſpicio, non diiudico, vtram in partem me dem, vtrum ſit rectius, conducibilius eligendum: conſilium, non explico, exitum non reperio: animi pendeo: dubius ſum

ſum, incertus ſum: exploratum, apertum: certum non habeo: dubitatio me tenet: difficilis mihi dubitatio eſt: verſor in dubitatione: teneor implicatus: variè diſtrahor: in vtramque partem animus inclinat: dubia cogitatione, ancipiti cura diſtrahor, iactor, verſor: pẽdet animus meus, fluctuat, labat in conſilio, nutat, nõ conſiſtit, nihil habet explorati: hæreo: nihil explico: nihil expedio: quid conſilij capiam, ignoro: explicata capiendi conſilij ratio mihi non eſt.

Cura ex amici morbo.

I am ſorrye for your ſicknes.

Tuus me morbus valdè ſolicitat, ſolicitum habet, graui afficit ſolicitudine, grauiter angit, afficit, affligit, acerbè vexat: moleſtiſſimus mihi tuus morbus eſt, valdè grauis, vehementer acerbus, amarus in primis, ſummæ moleſtiæ, ſolicitudinis, acerbitatis, curæ, doloris, angoris: ſummam ex tuo morbo moleſtiam capio, ſuſcipio, traho, haurio, ſumo: tuus me morbus in magnam ſolicitudinem adducit, grauiter commouet, maximè perturbat.

Cura meas res.

Looke to my thinges, take charge of my buſines.

Proſpice, conſule, prouide rationibus meis: ſuſcipe me, reſpice fortunas meas, tuere me, complectere, foue: meæ tibi rationes curæ ſint: curam ſuſcipe rerum mearum.

Cura tuam dignitatem.

Looke, haue regarde to your owne worſhip or credite.

Omnia industria contẽde, omni studio labora, incũbe toto pectore, confer huc tuas omnes vires, tua studia, curam, industriã: enitere quantum in te est, quantum in te situm est, quantũ potes, quã potes maximè, cunctis viribus ac neruis: hoc age diligenter, da operã quàm potes diligẽter, summam adhibe diligentiã, studio contende quàm licet maximo, quantum potes maximo, summo prorsus hoc vnũ cures, labores, studeas in primis, præter cæteras res præcipuè, potissimùm, ante omnia: ne tuæ dignitatis iacturam facias, ne de tua dignitate detrahatur, ne quid aduersi dignitas tua patiatur, ne tua dignitas violetur, ne quod in tua dignitate damnum facias, ne quid feras detrimenti, ne qua labes aspergatur, offundatur honori tuo, ne quam existimatio tua iacturam patiatur, ne splendor dignitatis tuæ obscuretur.

Curæ mihi es.

I am carefull ouer you, or my minde alwayes runneth vpon you,

Nunquam de te non cogito: nullum à me tempus prætermittitur de te tuisque rebus cogitandi: numquam mihi ex animo effluis, excidis, discedis: excubo animo tua tuarumque rerum causa: in te, tuisque rebus animus meus perpetuò est: meę curę omnes in te sunt: te semper spectat animus meus: meæ cogitationes in te tuisque rebus consumuntur omnes.

Curæ mihi tuæ res sunt.

I am carefull of your wellfare, or I am euer thinking on your profit, and deuising how to doe you good.

Toto

Toto animo de tuis commodis, ornamentisq; cogito: tuam vtilitatem assiduè specto: hæret in animo meo de tuis commodis assidua cogitatio: si quid è re tua est, id maximè laboro: tuæ mihi res, tuæ fortunæ curæ vehementer sunt: tuæ rationes quid postulent, nunquam non attendo: omnis mihi de te, tuisque commodis cogitatio est: tuam vtilitatem meæ spectant cogitationes omnes: meas curas ad tuum cõmodum omnes contuli: animus meus in tua vtilitate fixus & locatus est.

Damni compensatio.

A recompense of losse, or amendes of hurte.

Ingenium intende, adhibe, confer huc, in hanc vnam curam intende, aciem ingenij tui acue, tuum ingenium, vt aliquã tam grauis damni sarciendi rationem ineas, vt, quod accepisti damnum, aliqua re compensetur.

Damnum in re familiari.

I haue lost all my goods, or all that I haue: I am vtterly vndon.

Naufragium feci rei familiaris: perijt mea res domestica, actum est de fortunis meis: prorsus euersæ sunt opes meæ: perdidi omnia bona: euertit me bonis omnibus fortuna: mearum opum nihil mihi reliquum fortuna fecit: afflictæ sunt, profligatæ, ac perditæ, extinctæ, euersæ meæ res ac fortunæ omnes.

Damnum à fortuna compensat virtus.

All your ill fortune, wisedom, and valiaunt courage will remedie or amende.

Quod à fortuna damnum accepisti, tulisti, resarciet, compensabit virtus: medebitur ijs malis virtus: quò te fortuna cõiecit, quibus te afflixit fortuna, quibus te calamitatibus implicauit fortuna, ijs te virtus expediet: vt acerbam fortunam sensisti, ita dulcem, ac suauem virtutem experieris: quantũ detrimenti incommodi, calamitatis, malorũ à fortuna tulisti, tantos à virtute, atque adeò maiores fructus capies, percipies, feres, colliges.

Debilitata vi nocere.

He was litle able to doe me any harme, but yet the wretche did me all the spite or mischiefe he coulde.

Fractam illam, & debilitatam vim suam in me cõtulit: pro suarum virium infirmitate, imbecillitate, tenuitate nihil non egit, mihi vt incommodaret, obesset, damnum inferret, afferret, crearet, cũctis viribus, quæ illi supererant exiguæ, infirmæ, imbecillæ, ad meam perniciem incubuit, vsus est: vires illas, quæ illi reliquę erant imbecillæ, infirmæ, parum firmæ, haud satis firmæ, collegit & contulit omnes ad me opprimendum, euertẽdum, affligẽdum, perdẽdum, ad exitium, ad perniciem, ad meam summam calamitatem.

Debitor meus.

He is in my debte, or oweth me much mony.

Magnam mihi pecuniæ vim debet: magno mihi ære obstrictus est: est in meis nominibus ex pecunia satis multa.

Decet amicis subuenire.

It is

It is meete, or we ought to helpe our friendes

Laborantibus amicis opem ferre, opitulari, auxilium ferre, auxilio esse, præsto esse, subuenire, subsidio esse, adesse, minimè deesse debemus: amicos miserijs oppressos leuare æquum est, ius est, decet, conuenit. si quid in malum ceciderit amico, accurrere, & erigere iacentem debemus.

De exitu consilij metus.

The issue and ende of this counsell to be feared: I feare to what ende this counsell will come.

Metuo ne id consilij ceperim, quod explicare non facilè possim: exitum consilij mei extimesco: consilium à me captum, vt eum quem volo, exitum habeat opto magis quam spero: vtinam consilio meo respondeat exitus: timeo tamen ne non ita sit: vereor, ne non optime, quod deliberaui succedat, procedat: meum consilium quò sit euasurum, timeo: quàm fœliciter mihi euenturum sit ex consilio meo planè non video, equidem aduersa metuo: timeo, mei consilij qui sit exitus futurus.

de fide dubium.

Doubt of credit or honestie.

Si mihi fidem non habes, fidem apud te non habet oratio mea, roga parentem tuum: interroga patrem, quære de patre tuo, sciscitare, cognosce patris tui sententiam, voluntatem, iudicium exquire.

Deliquium animi.

The fainting of the hearte, or he was in a sounde.

Animus eum reliquit, destituit, defecit, deliquium animi passus est, intermortuus est, defecit: animo cōcidit: ita captus omni sensu est, vt è vita discessisse videretur. Magnus animi tui motus est factus.

De malè merito benè loqui.

To prayse one, or to speake well of him that hath deserued ill.

Licet non optimè de me sis meritus, bene tamen tibi dixi, honorificè de te sum loquutus, mea fuit in te honorifica oratio: verbum ex ore meo nullum exijt, nisi tua cum laude coniunctum: laudes in te contuli, li cet immerentem: licet immèrito tuo, laudaui te, extuli, ornaui, affeci laudibus, præclara quædam in te contuli, dixi de te, quæ tibi laudem parerent: ijs de te verbis vsu s sum, quę ad te honestandum valerent, vim haberenit

De rebus tuis me certiorem redde.

Certifie me, or let me heare of all your businesse and affayres.

Fac me certiorem, redde certiorem de toto statu tuo, & de omnibus consilijs: significa mihi, expone: aperi, explica, perspicuè demonstra, qui sit rerum tuarum omnium status, qui tuus animus, qui sensus, quæ consilia sint: fac vt de tuis rebus, tuisque consilijs conoscam, intelligam. certior fiam, ex tuis litteris erudiar, instruar: imaginem rerum omnium, cogitationumque tuarum literis ostende.

Desiderium vrbis.

A desire of the citie: or I long to be in the citie.

Sum in vrbis desiderio, desiderio me vrbs afficit: desiderium me tenet vrbis: vrbis cupiditate flagro: animus meus in vrbe est: vrbem, spectat, æstuat vrbis desiderio, est in vrbis desiderio.

De tuo consilio decretum.

I haue determined to vse your counsel.

Decreui, constitui, statui, certum consilium cæpi, planè animum induxi, nihil vt facerem sine consilio tuo: nisi te approbante, nisi de consilio tuo, nisi tuo consilio vterer, niterer: deliberatum est, constitutum, iudicatum, captum consilium.

Deus optimus.

A most iust, and almightie God.

Bonitas in Deo, iustitia, clementia, potestas tanta est, quanta potest esse maxima: singulari Deus bonitate est, incredibili iustitia, immensa clementia, infinita potestate: is, qui cuncta creauit, condidit, architectatus est: ex nihilo excitauit, formauit, finxit: is, qui omnia regit, gubernat, moderatur, temperat: is, qui rebus omnibus præest, dominatur, imperat, à quo vno, cuius vnius a voluntate, nutu, imperio pēdent omnia cuius potestas omnia complectitur: cuius in potestate omnia sunt: quem verentur omnia: cui parent omnia: omnium rerum autor, creator, conditor, opifex, artifex, effector.

Deus acta fortunet.

God speede you well, or prosper your doings, workes, and enterprises.

Quod actum est, dij approbent, fortunent, secundent, benè velint succedere, felicem ad exitum perducant: dij faxint, vt id quod actum est, fœlix, faustúmque sit, optime succedat, prosperum euentum sortiatur: dij faueant, probent, ratum esse velint, actum fæliciter, quod actum est: vtinam ex hac re contingant, ea quæ cupis, optata omnia secunda fluant, summa fœlicitas emanet.

Deus adest laborantibus.

God is present with the afflicted, or readie to helpe all suche as be in aduersitie and neede.

Afflictos facilè diuina pietas excitat, egentibus opem fert, miseros subleuat, desperatione debilitatos confirmat, fulcit, sustinet, laborantibus subsidio est.

Deus præsto in aduersis.

God is at hande in aduersitie.

Perfugium habemus ad deum in nostris calamitatibus, tranquillitas est in nostris tempestatibus, naufragium timentibus portus est: afflictos diuina pietas excitat: amplissima est diuina liberalitas: patet omnibus, latissimè patet, amplissimè patet, vbique locorum est, nusquam non est diuina benignitas: cui non benigne facit Deus? ecquis est, in quem Dei benigitas non extet, qui diuinam benignitatem non senserit, ex

pertus

pertus sit, re ipsa cognouerit, perspicuè viderit, clarissimè perspexerit? nemo diuinam opem frustrà implorauit, præsto est, adest, opem fert, opitulatur, subuenit Deus inuocantibus eum, implorantibus eum confugientibus ad eum.

Diescit.

The daie beginneth to appeare, or it is breake of day.

Lucessit, albescit dies: dies appetit, aduentat, adest: crepusculum matutinum adest: sol exoritur: tenebras fugat lux: nocti succedit dies: noctē subsequitur dies: abeunte nocte dies aduenit, lux apparet.

Dies constituta.

A certaine daie appointed, or a set daie.

Ad diem constitutam, præstitutam, præfixam, præscriptam, pactam de prouincia decedemus: ea, qua constitutum est, qua conuenit inter nos, die proficiscemur, in viam nos dabimus.

Difficilia imperas.

You commande or bidde me doe such thinges, which no man is able to bring to passe.

Soles ea mihi imponere, quæ sustinere vix possum, ea imperas, præcipis, iubes, mandas, committis, quæ vires meas exuperāt, quæ præstare, perficere, exequi vix possum: magni negotij est, summæ difficultatis, operæ non exiguæ, ad exitum ea perducere, quæ in mandatis à te habeo: dura nimis, grauia, difficilia mihi imperas.

Difficilis in consuctudine.

Your company is nothing playsant, or you are so frowarde and churlish that no man careth for your company, or desiereth to be acquainted with you.

Nimiùm acerbus es, nimiùm in consuetudine difficilis, durus, asper: tua consuetudo difficilior est: abest consuetudo tua ab omni suauitate: nō ea est consuetudo tua, quæ propter suauitatem expetatur: minimè iucunda est, amara potius atque odiosa tua consuetudo: quis naturæ tuæ peruersitatē in cōsuetudine ferat? quis te possit vti, homine omnium difficillimo, seuerissimo, asperrimo? quis tuam consuetudinem expetat, carentem omni suauitate, nulla re iucundā? asperitatis ac peruersitatis tantùm habet natura tua, quantum in consuetudine ferri vix possit, vel potius planè non possit: vsus tibi nullo cum homine diuturnus intercedit, ita difficilis, ac durus es, ijs moribus, eo præditus ingenio. Neque benignitas, neque copię apud te sunt. Vide Morosus.

Dignitas imminuta.

A dishonoring, or honor impayred.

Violari tuam dignitatem, imminui, offendi, lædi, oppugnari, damno affici, iniurias pati, detrahi de tua dignitate, minui, adimi, auferri, iacturam fieri tuæ dignitatis iniquè patior. Nihil vnquam feci, quod contra tuam existimationem esse vellē. Si res exiget, pro tua dignitate vitam libentissimè profundam.

Dignitas spectanda.

An

An especiall regard of your honor and honest estimation.

Hoc primùm te moneo, vt referas omnia ad dignitatem: propositum decus tibi sit ante omnia, dignitati seruias, dignitatem spectes, sequaris, dignitatis rationem habeas, nihil cogites à dignitate disiunctũ, nihil alienum à dignitate, nihil non cum dignitate, non cum dignitate coniunctum: tuorum consiliorum tuarum actionũ finis, terminus, scopus honor sit: prima tibi sit, præcipua, antiquissima dignitatis cura.

Dignitas inuisa.

Honor enuied at.

Sunt, quos meus in hac republica splendor offendat: quos mea dignitas angat, vrat, torqueat, excruciet, pungat, grauius afficiat: quibus dolori sit honor meus, quos amplitudo mea lædat, malè habeat, dolore molestiaque afficiat.

Dignitate integra, fortunæ damna contemno.

To keepe my honor I care not what losse I suffer.

Si modò dignitas incolumis, adimi de fortuna, detrahi de fortuna, fortunam comminui, fortunarum iacturam fieri, fortunæ detrimenta non recuso, contemno, nihili duco, in minimis pono.

Dignitatis meæ auctor es.

You were my first founder, or all my preferment and anthoritie first began by you.

Dignitati meæ præfuisti: à te primum fluxit, manauit, profectus est, ortus est, natus est, extitit honor meus: tu meæ laudis origo, fons, principium fuisti.

Dignitati tuæ seruiet.

I will so order the matter that he shall set all his minde to the furtheraunce of your honor.

Dabo operam, vt Francisci animum ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducam, conuertam: vt Franciscus omnia sua studia tuam ad dignitatem conferat: tua in dignitate figat, locet, statuat, ponat: tuæ dignitati dicet, dicata velit, assignet, dedat.

Dignus qui ametur.

Worthy to be beloued.

Est qui ametur. dignus est qui diligatur: amore hominum dignus est: sunt in illo, quæ amorem concilient: possidet quæ ad colligendam beneuolentiã valent. Ad alliciendas voluntates, animos adiungẽdos, comparanda hominũ studia, nihil desiderat, nihil in eo requiras, nihil ei deesse dicas: causas amoris in eo plurimas, odij nullam inuenias: ferreus sit, auersus ab humanitate, expers humanitatis, prorsus homo non sit, qui non illum amet, amore complectatur.

Diligentia desiderata.

I require greater diligence,

Velim te plus diligentiæ, curæ, operæ, industriæ, studij in scribendo ponere, locare, collocare, consumere: plus diligentiæ ad scribendum conferri à te ve-

lim

lum: operam nauare ſtudio maiore in ſcribendo cuperem: tuis in ſcriptis diligentiam deſidero, requiro, maiorem poſtulo: non ſcribit accuratè, non diligenter, non ſtudioſè, non ea, qua opus eſſet, quam res poſtulat diligentia: minus quàm oporteat diligenter: impiger in ſcribendo non admodum es. Scias ſuſpectum te mihi eſſe nomine negligentiæ.

Diſcedere.

To departe.

Mihi eſt in animo diſcedere, digredi, abire proficiſci, locum mutare: de diſceſſu cogito: diſceſſum ſpecto, in animo habeo, meditor: animus eſt in diſceſſu.

Diſiunctio.

A ſeuering or partinge.

Dirimere coniunctionem, diſcindere, diſſuere, diſiungere, ius omne coniunctionis tollere, delere, extinguere. Magno locorum interuallo diſiuncti ſumus. In ijs locis ſum, quo propter longinquitatem tardiſſimè omnia perferuntur.

Diuerſa œconomia.

A diuerſe way, or an other maner and faſhion in gouernance and ordering of my houſe.

Genus rationum mearum diſſimilitudinem habet cum illius adminiſtratione domeſtica: non eadem in re domeſtica tuenda, in adminiſtrãda re familiari, in curanda domo, in gubernatione domeſtica vtriuſque ratio eſt.

Diuerſa ratio.

An other way of gouernaunce.

Dissentimus in regenda prouincia:in administratione prouinciæ diuersa est vtriusque ratio:non eadē sunt vtriusque instituta:longè distat ab illius institutis mea consuetudo:aliud ipse spectat, aliud ego sequor institutorum nostrorum dissimilis,diuersa ratio est.

Diuersæ sententiæ in concordibus animis,

Our hartes are one,but our opinions are diuers: we two are of contrarie opinions ,yet otherwise we loue one an other well ynough and agree togither like friends.

Discrepant sententiæ nostrę,cùm tamen ęque nos inter nos amemus,mutus inter nos amor sit: opinione dissentimus,non voluntate : nostræ sententiæ non congruūt, cùm animi tamen nostri in amore consentiant:non idem sensus est,non idem iudicium, eadem tamen voluntas,eadem beneuolentia:opinionum est inter nos dissimilitudo,non animorum,diuersa, sentimus , eadem tamen volumus : animorum consensus inter nos est,opinionum dissensio.

Diuersæ opiniones.

Diuers opinions.

Opinionum dissentione discrepamus : non idem, aliter,diuersè,variè sentimus : non quod tibi,mihi idē videtur,placet,probatur.

Diuites gratiosiores.

Riche men are more in fauour,or more preferred and regarded.

Ea tem-

Ea temporum ratio est, vt, qui plus opibus valent magis excellant gratia, gratiosiores sint: conferunt libeter homines ea studia in locupletiores, ditioribus fauent, student, suffragantur, præsto sunt.

Diuitiarum hoc non virtutis est.

It is riches, and not vertue that wrought ill.

Copiarum hoc potius est, quam virtutis: non hoc in virtute, sed in opibus situm est. facit hoc non virtus verum copia diuitiarum: diuitiarum, non virtutis hoc est: pertinet hoc ad copias, non ad virtutes: non hoc virtus, verum diuitiæ præstant: pendet hoc a diuitijs non a virtute.

Diuitijs plurimum tribuendum.

Riches must be muche made of.

His temporibus magni faciendæ, pendendæ, æstimandę diuitiæ sunt: commendat nobis rem familiarem temporum ratio: ea ratio temporum est, vt plurimum diuitijs tribuendum videatur, vt diuitias non in postremis habere debeamus, non vltimo loco ponere, non in minimis ducere, constituere, locare.

Diuturnam vitam omnes expetunt.

Al men desire a long life.

Ecquis est, qui diuturnam vitam non amet, non cupiat, exoptet, expetat? cui diuturna vita non placeat? quis diu viuere non cupit? diu vitam agere, diuturnam ducere, traducere, vitam agere, trāsigere, viuere, diuturna lucis vsura frui, diu inter homines agere, cum hominibus versari, in terris morari?

Doleo propter te.

I am sorie for thy sake.

Tua causa doleo, dolor meus à te est, prouenit, proficiscitur, manat, fluit: tu paris dolorem meum: tua causa fit, vt doleam.

Doleo exitio patriæ.

I am sorie for the ruine of my countrie,

Nemini concedo qui maiorem ex pernicie & peste patriæ molestiam traxerit: exitio patriæ ita doleo, vt nemo magis, vt nemini concedam: tam doleo patriæ interitu, quàm qui maximè: angor, torqueor, crucior, sollicitor, afficior pernitie patriæ, sic vt nemo vnquam ex vllo casu, aut vlla omnino calamitate plus hauserit acerbitatis, grauius doluerit, maiorem dolorem ceperit, maiorem in sollicitudinem inciderit, deuenerit, adductus sit.

Dolor ex alterius dolore.

Your sorrowing maketh me heauie, or your sorrow and payne greeueth me as much as it doth you.

Doleo dolorem tuum: dolore tuo mœreo: socius ægritudinis tuæ sum, particeps sum mœroris tui, de tuo dolore communico: communis, par, simillimus, idem vtriusque dolor est: pariter ac tu, æquè ac tu, similiter ac tu, non aliter ac tu, non secus ac tu, idem vt tu, nihilo leuius quàm tu, doleo, dolorem suscipio, capio, traho, haurio.

Dolore extingui.

To be consumed with sorow and paine.

Dolor

Dolore contabesco, consumor, conficior, perimor, exanimor: me dolor interimit, perdit: mihi dolor vitæ finem facit.

Dolores nimios sustineo.

I am ouercharged, or ouerwhelmed with sorrowe.

Tantum doloris, sollicitudinis, acerbitatis sustineo, quantum ferri vix possit: ferendo dolori non sum, impar dolori sum: impares dolori vires meæ sunt, ad dolorem infirmę, dolore franguntur, vim doloris minimè sustinent: roboris in me tantum non est, vt acerbitatem tam grauem queam perpeti. Vide, Extremè angor.

Dolor immodicus.

An immoderate or vnmeasurable sorrowe and paine.

Dolorem sustineo, patior, fero grauem, acerbum, eiusmodi, qui ferri vix possit: dolorem incredibilem capio suscipio, haurio, traho: dolore angor, conficior, excrucior, torqueor, affligor, vexor, perturbor, frãgor omnes mentis meæ partes dolor exagitat, diuexat, perturbat, afficit: vexor in acerbissima sollicitudine dolore discrutior, diuellor, dirumpor, perimor, interimor, exanimor, contabesco, opprimor perdor: concidit animus meus ictu doloris, vi curarum, ac sollicitudinis, concursu molestiarum labefactatus, atque conuulsus: ita cecidit animus meus dolore perculsus, vt nulla res eum ad æquitatem possit extollere: iaceo in mœrore, ac sordibus: curis maceror: ægritudine cõtabesco: ęgritudine animi ita laboro, vt sanari vix possim, vel potius planè non possim, vt spem salutis ami-

I am sorie for thy sake.

Tua causa doleo, dolor meus à te est, prouenit, proficiscitur, manat, fluit: tu paris dolorem meum: tua causa fit, vt doleam.

Doleo exitio patriæ.

I am sorie for the ruine of my countrie.

Nemini concedo qui maiorem ex pernicie & peste patriæ molestiam traxerit: exitio patriæ ita doleo, vt nemo magis, vt nemini concedam: tam doleo patriæ interitu, quàm qui maximè: angor, torqueor, crucior, sollicitor, afficior pernitie patriæ, sic vt nemo vnquam ex vllo casu, aut vlla omnino calamitate plus hauserit acerbitatis, grauius doluerit, maiorem dolorem ceperit, maiorem in sollicitudinem inciderit, detenerit, adductus sit.

Dolor ex alterius dolore.

Your sorrowing maketh me heauie, or your sorrow and payne greeueth me as much as it doth you.

Doleo dolorem tuum: dolore tuo mœreo: socius ægritudinis tuæ sum, particeps sum mœroris tui, de tuo dolore communico: communis, par, simillimus: idem vtriusque dolor est: pariter ac tu, æquè ac tu, similiter ac tu, non aliter ac tu, non secus ac tu, idem vt tu, nihilo leuius quàm tu, doleo, dolorem suscipio, capio, traho, haurio.

Dolore extingui.

To be consumed with sorow and paine.

Dolore contabeſco, conſumor, conficior, perimor, exanimor: me dolor interimit, perdit: mihi dolor vitæ finem facit.

Dolores nimios ſuſtineo.

I am ouercharged, or ouerwhelmed with ſorrowe.

Tantum doloris, ſollicitudinis, acerbitatis ſuſtineo quantum ferri vix poſſit: ferendo dolori non ſum, impar dolori ſum: impares dolori vires meæ ſunt, ad dolorem infirmę, dolore franguntur, vim doloris minimè ſuſtinent: roboris in me tantum non eſt, vt acerbitatem tam grauem queam perpeti. Vide, Extremè angor.

Dolor immodicus.

An immoderate or vnmeaſurable ſorrowe and paine.

Dolorem ſuſtineo, patior, fero grauem, acerbum, eiuſmodi, qui ferri vix poſſit: dolorem incredibilem capio ſuſcipio, haurio, traho: dolore angor, conficior, excrucior, torqueor, affligor, vexor, perturbor, frãgor omnes mentis meæ partes dolor exagitat, diuexat, perturbat, afficit: vexor in acerbiſſima ſollicitudine dolore diſcrutior, diuellor, dirumpor, perimor, interimor, exanimor, contabeſco, opprimor perdor: concidit animus meus ictu doloris, vi curarum, ac ſollicitudinis, concurſu moleſtiarum labefactatus, atque conuulſus: ita cecidit animus meus dolore perculſus, vt nulla res eum ad æquitatem poſſit extollere: iaceo in mœrore, ac ſordibus: curis maceror: ægritudine cõtabeſco: ęgritudine animi ita laboro, vt ſanari vix poſſim, vel potius planè non poſſim, vt ſpem ſalutis ami-

ſerim, ſalutem deſperem, de ſalute deſperem, ſpes ſalutis nulla omnino ſuperſit: verſor in ſummo dolore, acerba ſollicitudine, graui cura, moleſtia, ægritudine, angore, mœrore.

Dolores tui mihi ſunt acerbi.

I am ſorrie for your heauines, ſorow and griefe.

Tuę me calamitates grauiter afficiunt: tua mihi nimis aduerſa fortuna grauiſſima eſt: tua me torquent infortunia: tuis angor, excrucior, affligor, ſollicitor, vexor malis: miſerrimum tuæ vitæ ſtatum iniquiſſime fero: ex tuis miſerijs dolorem haurio acerbiſſimum: tuæ me miſeriæ miſerrimum faciunt: miſer ſum tua miſeria: dolor meus ex tuo dolore pendet, tuis doloribus doleo, angoribus angor.

Dolor renouatus.

Sorow renewed.

Dolorem meum refricaſti: ſopitum excitaſti dolorem meum, quem dies iam penè ſanauerat.

Domi lates.

Thou lurkeſt at home.

Nunquam exis, nunquam egrederis cubiculo: pedem è limine cubiculi nunquam effers: extra cubiculum nemo te vnquam videt, perpetua tibi ſedes cubiculum eſt, nunquam euolas è tuo illo nido.

Dubia in aliud tempus vita.

It is vncertaine whether I ſhall liue vnto that daie, or I am not ſure to liue ſo long.

Optandum

Optandum est, vt ad id tempus ducere spiritũ possim: incerta ad aliud tempus vita est: vereor, ne non tam diu viuam, ne non vsque eo vitam producam: vitam quis mihi præstat ad illud tempus? explorata mihi ad eam diem vita non est.

Dubito de capessenda republica.

I am in doubt whether it be best to take the charge of the common wealth vpon me or not.

Integra mihi res non est ad consulendum, capessam necne rempublicam: non est mihi libera, non expedita, non soluta de capessenda rep. deliberatio: liberam non habeo capiendi consilij facultatem, de suscipienda, gerenda, administranda republica: teneor implicatus, nec mea expedire consilia possum de suscipienda republica.

Dubium de studijs alicuius.

I doubt what ende his studies will haue.

Vereor, ne quam de tuis studijs expectationẽ concitasti, hanc sustinere ac tueri non possis: vereor vt studia tua exspectationi hominum respondeant. timeo ne studiorum tuorum euentus ab hominum opinione dissentiat, alius, atque expectatur, existat: timeo, ne tuis studijs non is, qui expectatur exitus contingat: magna me dubitatio tenet, ne non eum, quem homines expectant, studia tua fructum ferant.

Dubius animi.

All doubtfull, or vncertaine what to doe

Ancipiti cura distrahor, iactor, versor. animi pen-

deo, incertus animi ſum: pendet animus, inclinat huc illuc fluctuat, iactatur, incertus eſt, quid conſilij capiat, vtram in partem me dem, ignoro: explicare conſilium, expedire me ex hac deliberatione, exitum meæ cogitationis inuenire non poſſum, diſtrahunt me diuerſa conſilia: in vtramque partem ita multa ſuccurrunt vt difficilis admodum ſit, minimè expedita, minimè explicata, minimè explorata, minimè certa, perobſcura, haud ſatis aperta deliberatio.

Dubius belli exitus

The ende of warre is doubtfull, or no man is ſure when this warre will ende, or who ſhall haue the victorie.

Dubium eſt, dubitandum eſt, dubitari poteſt, in dubio eſt, eſt cur dubitetur, dubitationem res habet, ambiguum eſt, in dubio verſatur, in dubio poſitum eſt, in ambiguo, in ancipiti: planè non conſtat, non patet, nō liquet, apertum non eſt, perſpicuum, dilucidum, dilucide nō patet, qui ſit belli exitus futurus : de belli euētu poteſt ambigi, certo diuinare, conijcere, augurari, affirmare non licet: exploratum non eſt, certa coniectura non eſt: in dubium vocari poteſt euentus belli, in dubium venire, in dubitationem adduci : poteſt in vtramque partem iudicari de belli euentu: anceps de belli exitu, ambigua, dubia, incerta, difficilis admodū, obſcura, quæ obſcuritatis & erroris habeat multum: non ſimplex, non aperta, non perſpicua, parum certa diuinatio, coniectura, opinio eſt: coniecturam facere de belli exitu cui licet? quid in bello caſurum ſit, vtrā in partem inclinatura victoria, nemo diſpicit, videt, intelligit, nouit: exitum belli certa ratio non oſtendit, non promittit.

Dux

Dux ad virtutem.

A guide to vertue.

Omnem meam cogitationem in ostendenda tibi virtute fixi & locaui, in tradenda tibi virtute sum totus: hoc vnum mea spectat industria, thesauros tibi virtutis vt aperiam ac tradam: versor in hoc studio totus, vt aditum tibi ad virtutem patefaciam, vt ornem te virtute, vt ad virtutem, duce me, peruenias: hac in re, atque cura mens mea tota versatur, quæ sit dignitas, qui splendor, quæ pulchritudo virtutis, me magistro vt intelligas.

Egestas honoribus impedimento.

Pouertie is a stay or hinderer of honor.

Sæpè aditum ad honores intercludit inopia, viam impedit, cursum moratur: sæpe impedimento fuit: sæpe fecit inopia, commissum est inopiæ culpa, ex inopia contigit, ne liceret ad honores peruenire, ne liceret expeditè progredi, procedere, cursum tenere in honorum via: egestas, rei domesticæ difficultas, rei familiaris angustia, domesticæ difficultates euntibus ad honores impedimenta obiecerunt. Vide Paupertas honoribus excludit.

Egregiæ equestres copiæ.

A noble and valiant troupe of horsemen

Vix credas, quantum in prælio valeat hæc equitũ turma, quam firma sit, cuius roboris, quorum neruorum: hac equitum turma, hoc equitatu, hac equitum manu noli putare quicquã acrius, aut pugnatius esse.

Egregiè.

Excellently, greatly, passing well, noble or honorable.

Summè, vehementer, valde, magnopere, etiam atque etiam, maximè, mire, mirificè, incredibiliter, singulariter, vnice, egregiè, insigniter, cum primis, in primis, præcipuè, apprime admodum, maiorem in modum, mirum in modum, mirandum in modum, supra modum, extra modum, oppido, eximie, maximopere, non vulgariter, non mediocriter, non minimè, non ad aliorum exemplum, non ex communi consuetudine, non vt solet, non vt mos est, non more, non ordine, non aliorum exemplo, extra morem, extra ordinem, præter exemplum, sic vt nihil magis, nihil supra, nihil vltra, nihil tale, nihil ad aliud, vt conferri nihil possit, simile, par, æquale, eiusmodi, eius generis nihil sit.

E labore immortalitas.

Out of trauaile immortalitie, or the paynes you haue taken in your noble worke, shall neuer be forgotten: but your labour shall be remembred and commended for euer.

Quos nunc suscipias labores, ij te apud posteros æterna gloria donabunt, afficient, illustrabunt, ornabunt, decorabunt, tuum nomen immortalitati commendabunt, ab hominum obliuione, ab interitu vindicabunt, tui nominis famam in omnia secula dissipabunt, posteritati tradent, omnium sermonibus & scriptis exornandum, extollendum, celebrandum, honestandum, tuendum: consequeris tuis laboribus, ne qua dies, tui nominis famam delere possit: vt omnis

de te posteritas loquatur: nullæ tuas laudes literæ taceant, de tuis laudibus conticescant.

Elatus diuitijs.

Puffed vp in pride with worldly wealth.

Tuæ te efferunt diuitiæ, non tuæ propriæ virtutes: insolentia tua, arrogantia, superbia, non ex animi, non ex ingenij tui præstātia, sed ex opibus tuis manat: istā insolentiam, elationem animi, spiritus immoderatos in te parit: non vlla tua singularis, aut precipua facultas, meritorúmue cōscientia, sed copia, diuitiæ, opes, res domestica, plus æquo maior, cōmodorum abundantia, animos tibi facit: tollit te ad istam animi intemperantiā res familiaris: non vlla tua propria bona. non artis honestæ scientia, aut virtutis illa possessio.

Eloquentia Ciceroni fructuosa fuit.

Eloquence was gaynefull or profitable to Cicero.

Fuit Ciceroni eloquentia summo emolumēto, peperit emolumentum, cōmoda, vtilitatem, copias, optima quæquæ, emolumentum attulit, profuit, fructū dedit, tulit, attulit, comparauit: magnum ex eloquentia fructum Cicero tulit, cepit, percepit, collegit, consecutus est: admodum Ciceroni fructuosum fuit eloquentia, vtilitatis eximiæ, commodorum neque paucorum neque medioctium.

Eniti summo studio.

To endeuour earnestly: to trauell in a matter with might and mayne, or to labour and deuise all the wayes he can possible.

In arcem huius causæ, in summam causam totus inuadam, omni vi, toto pectore incumbam: agam pro mea virili parte, pro mea parte, pro virili, pro viribus, toto pectore, cunctis viribus, omnibus neruis, omni meo studio, quantum est in me, quantum in me positum, in me situm, quoad possum, quantũ valeo quantum quidem ipse præstare possum, quantum cõsequi viribus licet: contendam omni studio: summè conabor: enitar omnibus tum animi, tum corporis viribus: conferam ad hanc rem omnes vires, omnia studia, quic quid erit in me industriæ, operæ, curæ, diligẽtiæ: minimè parcam viribus: elaborabo pro viribus: nullum studium, nullam operam, aut industriam prætermittam, dabo operam, quantum in me erit, pro eo quod in me erit.

Error pernitiosus.

To doe amisse herein is very perillous, if you shall doe otherwise then well, great daunger & harme is like to ensue therevpon.

Offensionem in primis esse periculosam, magno tibi futuram damno, tibi affirmo: si quid offendes, errabis, secus efficies, cõmittes, peccabis, labaris, si culpam cõmiseris, si quam in culpam incideris, si te minus honestè, minus sapienter gesseris, si te, quem non decet, eum præbueris, magno tibi constabit, non mediocre damnum, non leuis iactura consequetur: tuam culpam graui damno solues, magna mercede redimes, grauissimè lues.

Error pueritiæ.

The

The error and misdoing of youth.

Multa leuiter, inani quodã studio, temere in pueritia committuntur: in prima ætate, primis annis, teneris annis, primis temporibus ætatis, à puero, ab ineunte ætate, ineunte pueritia, primo ætatis initio. Si ducem & auctorem, & moderatorem aliquem puer habuissem, non ita grauiter errassem.

Es mihi carissimus.

Thou art dearest vnto me, or I loue thee best of all men, or aboue any thing in the world,

Nemo est omniũ, in quem magis, quàm in te mea sit propensa beneuolentia, qui mihi te sit carior, quẽ ego vehementius, quàm te diligam: quem ego maiore, quàm te beneuolentia prosequar, magis ex animo quàm te diligam.

E studijs morbus contractus.

Sicknes gotten by ouermuch studie.

Ægrotabat ex labore studiorum: iacebat ob studiorum labores: morbo languebat ex intemperantia studiorum: malè se habebat, inciderat in morbum, quòd immoderatè studijs vteretur, quòd ei studiorũ modus esset nullus, quia minimè sibi parceret in studijs: affectus grauiter est, valetudine vtitur aduersa, decumbit oppressus morbo, laborat morbo, valet pessimè ex nimià studiorum consuetudine, ex immoderato vsu.

Euentum fœlicem opto.

I wishe a happie ende.

Quod actum est, dij approbent, succedat, ex animi

ſententia ſuccedat, optimè, egregiè, præclarè cadat, procedat, optatum finé ſortiatur: exitum habeat cum animo tuo congruentem, quem ipſe vis euentum ferat: acta dij fortunent, confirment, rata velint.

Euentus rei fœlix erit.

The ende ſhall be happie.

Exitum res habebit, mea quidē vt ſpes fert exoptatum, fœlicem, qualem volumus, & optamus: res ex animi noſtri ſententia ſuccedet: ſucceſſu res, quo volumus, eo concludetur ac terminabitur: euentus rei erit optimus: euadet res, quò volumus: non aliter cadet, ac volumus: ſequetur id, quod optamus, optatis fortuna reſpondebit: res conſequetur exitum, euentum, finé exoptatum.

Euentus dubius.

The ende is doubtfull.

Vtrum res eum finem qui principio reſpondeat, à principio non diſſentiat, non diſcrepet, habitura ſit, ignoro: futurúmne ſit, vt extrema cum primis contexantur, coniungantur, extrema primis reſpondeant, conſentiant, ſimilia ſint, non diſpicio: quem ſit exitū res habitura, ſimilémne, an diſſimilem principio, ſuſpicari non poſſum.

Ex alterius virtute ſpes.

Hope in the vertue, or prowesse of other.

Tua præclara facta, actiones egregiæ, tuæ res geſtæ, ea quæ geſſiſti, quæ tuæ ſigna virtutis oſtendiſti, virtus re perſpecta, perſpicuis teſtata ſignis, præclaris factis declarata, excitauit eos, qui antea timore per-

culſi

culsi iacebant: animos à metu ad spem reuocauit, retulit, reduxit, transtulit.

Ex auaritia multa mala proueniunt.

From coueteousnes springeth much euill.

Parit auaritia multa mala: existunt. nascuntur, proficiscuntur, proueniunt, effluunt, emanãt, exoriuntur ex auaritia multa mala: multorũ malorum causa, origo, principium, fons, radix auaritia est: multorũ malorum causa referenda ad auaritiam, conferenda in auaritiam, adscribenda, assignanda tribuenda auaritiæ est: culpam sustinet auaritia multorum malorum.

Ex bello calamitas.

Of warre miserie.

Summis difficultatibus regionem vniuersam bellũ affecit: magnæ calamitates ex bello, belli causa, propter bellum acciderunt, euenerunt, obuenerunt, contigerunt, obtigerunt, illatæ sunt, allatæ sunt, oblatæ sunt vniuersæ regioni: vniuersam regionem in multas difficultates bellum coniecit, impulit: exitiosum, perniciosum calamitosum vniuersæ regioni bellum fuit: exitio fuit, damno, detrimento, incommodo, calamitati. Vide Belli calamitas.

Excandescentia.

Great anger and wrath.

Exarsit iracundia vehementi: exarsit vehementer: excanduit, commotus, incensus, inflammatus ira vehementi: furere cœpit, furor illum inuasit.

Excellens.

Excellent, or passing good.

Virum excellentem, præstãtem, omnibus, vt aiunt numeris absolutum, omni laude insignem, participē omnium virtutum, cui nihil desit, in quo nihil desideres, quem esse virum singularem dicas.

Ex concordia spes victoriæ.

Where vnitie is, there is hope of victorie, where men agree well together, they are more like to haue the vpper hand.

In nostra concordia spem maximam pono victoriæ, ex vestra concordia victoriam spero, vestra concordia victoriæ mihi spem affert: vt spero, pro mea quidem spe, quantum quidem spero, nisi me spes fallit, vt animus meus auguratur, quemadmodū ipse mihi polliceor, victoriā pariet, afferet, vestræ cōcordiæ fructus, nisi mea spes infirma prorsus est, erit victoria

Excusatio non necessaria.

A needlesse excuse.

Superuacanea fuit apud me tua excusatio: officiū excusandi sine causa suscepisti: non erat cur te excusares, causam excusandi nullam habuisti: minimè necessaria fuit excusatio tua: tuàm excusationem non desiderabam, non requirebam, non expectabam.

Ex dignitate factū.

Done noblie, a noble acte.

Nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis, omnia tua facta cum dignitate vehementer cōsentiunt: in omnibus rebus maximè dignitatē spectasti: in omnibus tuis factis proposita tibi dignitas fuit omnia tua facta ad dignitatem retulisti: quæcunque egisti, ad dignitatem omnia spectarūt. gloria tibi semper

semper prima fuit, antiquissima fuit, maximi fuit: ante omnia, summo loco, primum apud te locum obtinuit: scopus tibi ac finis in omni re dignitas fuit: tuarum actionum norma quædam & regula dignitas fuit: tua sunt eiusmodi facta, vt eximijs ornanda præconijs, diuinis decoranda laudibus, tollenda ad astra, ad cœlũ efferenda videantur: tuis omnibus factis æterna gloria, immortalitatisque præmia debentur.

Ex gula obesus.

Of much eating and drinking commeth a grosse and fatte lumpish body.

Nisi cibo parcas, à cibo abstineas, cibum minuas, de cibo detrahas, tibi temperes, modereris in cibis, nisi cibo parcius vtare, pinguior euades, quàm satis est, nimium pinguesces, nimiam pinguetudinem indues, obesior fies, nimia pinguedine laborabis.

Ex iniuria gloria.

Of iniurie renowme.

Illustrabit amplitudinem tuam hominum iniuria: quò magis obscurare atque extinguere tuam dignitatem iniqui tui conabuntur, eò plus etiam splendoris accedet: eò clarius elucebit, eò patebit illustrius, eò fiet clarior atque illustrior.

Ex intellecta fraude desperatio.

When he sawe himselfe intrapped, or deceiued, he would haue ridde himselfe of his life.

Vbi se fraudatum, in fraudem inductum, fraude circumuentum, irretitum, captum, deceptum, fictis verbis inductum, fallacijs à veritate abductum sensit, intellexit, vidit, cognouit, vbi fraus illi patuit manifestæ fallaciæ fuerunt, patefactus dolus: ipse sibi manus

afferre conatus est, voluntariam sibi mortem inferre, consciscere, voluntaria morte vitam abrumpere.

Ex inimicorum iniuria laus.

The iniurie of thine enemies shall set foorth thy prayse, fame, and renowme.

Illustrabit amplitudinem tuam inimicorum iniuria, quo plus ad te oppugnādum studij conferent inimici tui, quò erit grauior in te impetus inimicorum tuorum, quo studiosius euertere te, ac tua commoda conabuntur, quò acrius ac vehementius in te erumpent, irruent, incurrent, inuadent, impetum facient impressionem facient, suas vires intendent, suos neruos contendent, sese immittent, eò maior ad tuam existimationem fiet accessio, eò plus accedet ad tuā laudem, eo clarius tuæ splendor dignitatis elucebit eò clarior atque honoratior euades, eò tua laus fiet illustrior, eò magis augebitur, amplificabitur, extolletur, illustrabitur honor tuus, eò sublimius tui gloria nominis ascendet, extolletur, efferetur, euehetur, eò plus amplitudinis dignitatis, gloriæ, laudis existitionis honoris, acquires, obtinebis, assequeris, consequêris, adipiscêris, tibi parabis, tibi paries, tibi comparabis.

Existimatio honesta in senatu

A good report, or an honest estimation in the Senate.

Pulcherrimè stabis in senatu, si tuorum aduersariorum sententiam fregeris: locum obtinebis honestissimum in senatu, magna tua erit in senatu existimatio.

Exitij

Exitij tuorum autor es.

Thou art te vndoing, the vtter ouerthrowe of all thine.

Tu tuorum omnium salutem afflixisti: tuos perdidisti: tuos euertisti fortunis omnibus: tuis exitium pepepisti, perniciem attulisti, summam calamitatem ac pestem importasti: in vltimum discrimen, in miserrimum statum, in hanc omnium deterrimam, omnibusque miserandam conditionem tuos adduxisti.

Ex longa deliberatione, nihil.

After long deliberation nothing done.

Diu deliberatum, actum, consultatum est, perfecta tamen, confecta, absoluta, profligata, ad finem perducta res non est: exitum res non habuit, ad exitum non venit, perducta non est: deliberationem consecuta res non est.

Ex minore cura in grauem coniectus.

From a lesser care, to a greater.

A minore cura maximam ad sollicitudinem traductus sum: curam equidem antea sustinebam, ferendam tamen, nunc sollicitudine premior, quę ferri non possit: hac sollicitudine nihil grauius: vincitur animus meus, planeq; frangitur hac tam graui sollicitudine.

Ex ommibus causis tibi amicus sum.

I am thy friende in all causes, or there are a thousande reasons why I should loue thee.

Omnibus tibi necessitudinis causis cõiunctus maximè sum, omnes mihi necessitudinum causæ, omnia necessitudinis summa iura, omnes necessitudines intercedunt: mihi tecum omnia sunt: ita multæ mihi tecum consuetudinis causæ sunt, vt nihil possit esse coniunctius; amo te singulariter omnibus de causis, omnibus ad te amandum causis adducor, moueor, impellor, causam tui diligendi nullam non habeo. quid est, cur te non etiam atque etiam diligam.

Experientia magistra multarum rerũ.

Experience the scholemaistresse of many things.

Multa discuntur percipiuntur ab experientia: multarum rerum scientia, cognitio, intelligentia, doctrina capitur, sumitur, hauritur ab experientia & vsu; multa cognoscuntur experientia duce; multarum rerum magister est vsus, multa docet, ostendit, patefacit, viam aperit vsus ad multarum rerum scientiam: erudimur valde, instituimur, expolimur; ex ignorantiæ tenebris educimur, ad scientiam multarum rerum experientia duce peruenimus: multarum rerum scientiam consequimur, experientiam secuti, experientia docti, experientia magistra.

Experientia vacans.

Without experience.

Rudis es, imperitus, nullius experientiæ, vsu minime doctus, vsu expers, rudis in rebus, nouus tanquam hospes, planè peregrinus, ab vsu rerum imperitus, parum versatus in rebus: rerum insciens, ignarus, expers peregrinaris in rebus: res non tractasti: experientia vacas: vsum non habes.

Expers

Expers litterarum.

Vnlettered, or vnlearned.

Literas planè non nouerat: parum in via literarum processerat: literas vix attigerat, gustauerat, litteras à limine salutauerat: ex abditis literarum fontibus aut nihil, aut parum hauserat: literis erat mediocriter, leuiter, vulgariter, non admodum, haud satis, haud multum eruditus, institutus, instructus: plane, perfectè, absolutè, exquisita quadam ratione, excellenter, egregie, præclare literatus non erat: longè aberat à perfecta literarum scientia: reconditæ, exquisitæ, singulares, egregiæ in illo literæ non erant: vulgares in illo literæ erant.

Ex rei euentu homines de te existimabunt.

Of the successe, or as it falleth out in the ende, so men will iudge esteeme and thinke of you.

Ex euentu homines de te existimabunt: rei exitum hominum iudicia consequentur: vt res cadet, vt succedet, vt euenerit, vt ceciderit, ita de te homines iudicabunt: qualis rei finis, exitus, terminus, euentus, conclusio erit, talem de te opinionem homines suscipiẽt, congruent, consentient in vtraque partem, hominum de te iudicia.

Expectationem meam fefellisti.

You haue deceaued my expectation.

Fefellisti opinionem meam, tractasti me secus atque existimabam: non eum in me, quem putabam te præstitisti: expectationi meæ nequaquam respondisti

cum animo meo tua facta non conueniunt, consentiunt, congruunt, prorsus te alium, atque arbitrabar, sum expertus, re ipsa cognoui, sensi. Non præstas mihi eum animum, quem debes.

Extra cōiecturam posita non scrutāda.

They are not to be sought after, that can not be gessed at, or that passe our capacitie.

Abstinendum est ab earum rerum sermone, omittendus, dimittendus, prætermittēdus, abijciendus earum rerum sermo, suscipiendus, inducendus, habendus his de rebus sermo non est, quæ positæ non sunt in coniectura, minimè à coniectura pendent, à coniectura procul absunt, extra coniecturam sunt: quas coniectura ante capere, percipere, prospicere, prouidere, assequi, conijcere, coniectare, augurari, diuinare non licet: quæ sunt eiusmodi, vt eas vaticinari, ad eas coniectura propius accedere, de ijs certo conijcere, certam coniecturam facere, certus vates esse, coniector esse nemo possit: de quibus difficilis admodum coniectura, incerta & obscura diuinatio, obscurum augurium est: in quibus quid futurum sit euenturum, quid afferre, parere dies, casus, fortuna, sors possit, suspicari non licet.

Extremè angor.

I am vehemently, extreamely: tormented or vexed.

Vehementissimè sollicitor: acerbissimè doleo: dolore angor incredibili: angor intimis sensibus: dolorem sustineo quantum ferre vix possum, vel planè non possum, quantum ferre vix, aut ne vix quidem possum:

possum: me conficit cura, me dolor exanimat: ita fluctibus curarum iactor, vt à portu prorsus excludar longissimè dimouear, amouear, summouear, arcear, Vide Dolores nimios sustineo.

Extremè infœlix.

The vnhappiest man of the worlde.

Nemo omnium, qui viuunt, me vno infelicior, aut infortunatior est. meas miserias nulla æquat infœlicitas: mea est miserrima conditio, in summa versor infœlicitate: omnibus vexor, perturbor, exagitor in fortunijs, calamitatibus, miserijs, malis: omnes me præmũt miseriæ: infesta, infensa, aduersa, iniqua mihi sunt omnia: nulla est tam misera fortuna, quam mea fortuna non superet, quæ sit cum mea fortuna conferenda quæ non infra meam fortunam sit: miserrimo sum fato, singulari, deteriore quàm quiuis omnium qui in terris degunt: meum est singulare fatum: singulari vtor fato: singulari fato natus sum; infausto nimũ aduersoque sydere sum natus, hæc mihi nascẽti dicta lex est, nunquam vt secunda fortuna vterer, nunquã vt miser non essem, perpetuis vt vexarer miserjis, angerer, cruciarer, torquerer, affligerer malis mecum agitur infœliciter: prorsus infœliciter ago: suas in me vires nunquam fortuna non exercet; omnibus me fortuna machinis, omni telorũ genere suis, quantascũque habet, opibus, ac viribus, oppugnat: non aduersa tantùm, sed euersa penitus est mea fortuna: quis est omnium mortalium iniquiore conditione, deteriore loco, quam ego sum.

Ex valetudine amici voluptas.

Comfort to heare of the health of a friende.

Tua mihi valetudo magnę voluptati erit, afficiet me voluptate, afferet mihi voluptatem, lætitiam pariet, gaudium, iucunditatem, oblectationem, hilaritatem: voluptatem capiam, suscipiam, percipiam, sumā, colligam, hauriam ex tua valetudine, corpore tuo cōfirmato.

Ex virtute gloria.

Glorie followeth vertue.

Gloria comitatur virtutem, virtutis comes est, virtutem sequitur, cum virtute cōiuncta, ad virtutem adiūcta: nascitur à virtute, oritur ex virtute, manat, proficiscitur à virtute: virtus gloriam parit, largitur, affert, ad gloriam ducit.

Exulauit æquo animo.

He toke his bannishment patiently.

Summa voluptate Metellus patria cessit, egregiáque animi alacritate abfuit: discessum à patria æquissimo animo tulit Metellus, & abfuit nullo dolore: Metelli animus, cùm è patria discessit, æquissimus, dum abfuit, lætissimus fuit, erectus, alacer, minimè demissus aut deiectus. Vide, Metellus æquo animo exulauit.

Ex vultu homo cognitus.

His face bewrayeth him, or a mam may partly perceiue by his face, what minde or affection he beareth inwardly.

Quoad ex facie, ex vultu, ex oculis, & fronte potuit colligere, conijcere, intelligere, suspicari, vt potui de vultu, qui est index & imago animi, coniecturam facere,

facere, ex ea significatione quam mihi vultus dedit, vt mihi vultus significat, ostendit, vt signa quædã, quæ animum in vultu coarguunt, patefaciunt, exprimunt, mihi demonstrant, malè animatus in me est, pessimè de me sentit, inimicè cogitat aduersus me: animo est mihi inimicissimo, admodum infenso.

Facies honesta.

A good face.

Facie liberalis est, facie liberali: facies ei liberalis est, pulchra, formosa, quæ ad amandum alliciat, quæ amorem conciliet.

Facilè.

Easly.

Facilè non difficulter, non laboriosè, paruo negotio, satis leuiter: qui sapientia valet, fortunæ resistit: sapienti facile est, non difficile, non laboriosum, operosum non est, negotij nihil est, difficultatis non est, laboris non est, difficilis operæ non est, impetum fortunæ sustinere, tueri se ab iniurijs fortunæ.

Familiaritas diuturna.

Longe aquaintance.

Multos annos vtor eo valdè familiariter: magna mihi cum illo familiaritas, vsus, familiaris consuetudo intercedit: mihi est familiaritate coniunctissimus: nihil est nostra familiaritate coniunctius: eo sic vtor, vt nec familiarius vllo, nec libentius: quotidiana mihi cum eo consuetudo est: ita mihi familiaris est, vt nihil esse possit coniunctius: magno mihi familiaritatis vsu coniunctus est, obstrictus est: amicitia nostra summã ad familiaritatem peruenit.

Fatum acerbum.

Hard happe, or euell destinie.

Fatum hoc meum est, vt miserrima quæque sustineam: hæc mihi nascenti dicta lex est, ea videor condicione natus, vt amarissimam fortunam in omni vita degustem, nihil vt boni videam in vita, nihil vt mali non subeam, sustineam, perferam.

Fœliciter pugnans.

Warring with good successe.

Sæpe cum Romanis exercitibus, copijs, Pœnus Hannibal fœliciter, prosperè, secunda fortuna, prospero euentu pugnauit, pugnas pugnauit, pugna certauit, acie conflixit, acie contendit, acie congressus est prælio decertauit, depugnauit, digladiatus est, manus conseruit.

Feriari à negotijs.

To rest after trauayle.

Quies nunc à negotijs est: quiescunt negotia, prolatæ res sunt, negotia non geruntur, negotiorum nihil est, rerum nihil geritur, quiescũt homines à negotijs, feriæ sunt à negotijs, vacatio est à rebus gerendis, vacationem à rebus, quietem à negotijs concedit tempus. Hic omnia iacent, hic veternus omnes occupauit, omnes languent, omnes torpent, omnes frigent.

Festinanter agendum.

It must be done, or dispatched quickly or speedily.

Si tibi certum est, si habes exploratum, si pro certo existamas posse te illius regno potiri, cunctandum non

non eſt, differendum non eſt: producenda res nō eſt, proferenda, prorogãda, protrahenda, extrahenda, longius ducenda: ſine mora, ſine cūctatione, ſine vllo temporis interuallo aggredienda res eſt, tētanda, incipienda, facienda mora non eſt, interponenda mora nulla eſt, omnis eſt abijcienda mora, immorari, cunctari, lentè agere, indormire non oportet. Vide, Non cunctandum.

Feſtiua oratio.

A merry ieſt, or pleaſant ſaying.

Dicta dicit eiuſmodi ijs vtitur dictis, ita facetijs valet, ita bellè, ſcitè, venuſtè, argutè, ingenioſè, feſtiuè, lepidè iocatur, vt ſingulis verbis riſum excitet, commoueat, faciat, vt audientes mira voluptate perfundat: eius dictis, facetijs, iocationibus mirè capiuntur omnes.

Feſtiuus puer.

A pleaſant boy, a merry childe, with a pleaſant and comely grace.

Nihil eſt eo puero feſtiuius, nihil lepidius: lepôres habet, qui amorem conciliet: lepôre, feſtiuitate, elegantia morū conferendus cum illo puero nemo eſt.

Fides dubia.

You will cauſe or make men doubt of your honeſtie, fayth, or credite,

Venies in ſuſpicionem infidelitatis parum bonæ, ſyncerę, rectæ fidei: tua fides in ſuſpicionem adducetur, in dubium veniet, in dubium vocabitur: erit cur de tua fide non bene homines exiſtiment : ſuſpectus

eris nomine infidelitatis: causam afferes de tua fide secus existimandi.

Filius frugi.

A thriftie childe, or of honest nature and disposition.

Est cur gaudeas, habes quod læteris, iustam lætandi causam habes, lætari iure potes: si gratuleris, iure facis, quod moribus tam politis filium habeas, tanta modestia præditũ: quod is tibi sit filius, qui continentiam in tanta cæterorũ insolentia, tam dissolutis moribus, tam immoderato luxu tueatur, & colat, Florere laudibus filium, summæ mihi gloriæ duco.

Finis cogitationum.

The ende of all musing, intent, studie, and deuising.

Hic est terminus, finis, scopus, quò intẽduntur cogitationes meæ: hæc est quasi meta, quò vt perueniam, elaboro, atque euigilo: huc spectat animus meus: huc me voluntas, huc iudicium & ratio ducit. Vide, Consilium.

Fortis pro salute patriæ.

Stoute in the quarrell, or valiant for the safegarde of his countrey.

Egregia laude se dignum ostendit, summã gloriam consecutus est, quia patriã fortiter tutatus est, acriter, strenuè, vehemẽter, acerrimum se patriæ defensorem præbuit, hostibus patriæ suum corpus obiecit, opposuit: ita pro patria pugnauit, vt fortitudinis laudẽ tulerit, prælia sustinuit pro patria, vires omnes ad salu-

tem

rem patriæ tuendam contulit: pro salute patriæ defendenda contendit omnes neruos.

Fortuna secunda amicos habet plurimos, aduersa nullos.

Prosperitie hath many frendes, aduersitie none.

In prospera, secunda, commoda, optima fortuna, florentissimis, prosperis, optimis rebus tuis, si tibi fortuna suffragabitur, fauebit, facilis erit, facilem se tibi, ac benignam præbebit, si tibi optimè cũ fortuna conueniet, si fortuna vteris prospera secunda, facili, benigna, si tibi erit optimè, si cõmodè tecũ ageretur, trãquillus erit rerum tuarum status, res tibi ad voluntatem fluent, commodis abundabis, amicorum copia florebis, amicorum multitudinem non desiderabis: sin ages infœliciter, fortuna vteris aduersa tuis commodis, atq; optatis aduersabitur fortuna, inimicam fortunam experieris, tuis optatis fortuna non respondebit, malè tibi cum fortuna cõueniet, malè tecum agetur, incommodè tibi erit, casus aliquis, rerum tuarum tranquillitatem perturbabit, perculsus fortunæ vi iacebis, languebis, iacebit fortuna tua, iacebunt res tuę, commodorum inopia laborabis, aliqua te premet, vrgebit difficultas, infesta fortuna vteris, infensa, iniqua, aduersa, difficili, dura acerba, parum prospera, parum secũda, parum facili, parum benigna: tũ amicos requires, amicorũ inopia laborabis, omnes te destituent, deserent, à te desciscent, discedent, recedent.

Fortuna desperata.

A desperate case or a state past all hope of amendement or recouery.

Eò te redactum video, vt ope humana seruari non possis, vt actum prorsus de te sit, de tuis fortunis, de salute tua, vt spem habere melioris fortunæ nullam possis vt spes melioris euentus nulla relinquatur, vt ipsa te salus seruare non possit.

Fortuna extrema vtor.

I am quyete vndone, or I haue lost all that I haue.

Omnes & industriæ & fortunæ fructus perdidi: perierunt omnes fortunę meæ: euersæ sunt, ac perditæ meæ res omnes: rerum mearum quid iam habeo? quid possideo? quid mihi reliquum fortuna fecit? ex meis pristinis ornamentis & commodis nullum obtineo: mearum omnium fortunarum iacturam feci, perniciem tuli, subij, passus sum: prorsus actum est de rebus meis: nihil mihi iam reliqui fortuna fecit: ita perij, ita sum perditus, vt salutem planè desperem: oppressæ iacent grauissima fortuna meę res omnes: ita perditę sunt fortunę meę, vt eas seruare ne salus quidem ipsa possit.

Fortuna vrbes amplissimas euertit.

Fortune hath ouerthrowen most noble cities.

Vi fortunæ aliquando perculsæ, & prostratæ, iacebunt, fortunæ viribus perculsæ concident aliquando florentissimæ vrbes: præclaras vrbes obscurabit aliquando, atque extinguet, tollet, perdet, malè perdet, prorsus affliget, planè opprimet, penitus euertet, omnino delebit fortunæ vis: erit aliquando, cùm vrbes amplissimæ iaceant, perculsæ vi fortunæ atque prostratæ.

Fortuna

Fortuna omnia summa euertit.

Fortune hath ouerthrowne, or cast downe the most renoumed and excellent thinges that euer were.

Facilè summos hominum principatus fortuna delet: euertit fortunæ vis opulentissima regna: nulla est potestas tanta, quam fortunæ potestas non exuperet, quæ fortunæ potestati non cedat, quæ fortunæ viribus frangi non possit: paruo negotio summos dominatus fortuna tollit, extinguit, labefacit.

Fortunæ inconstantia animaduersa.

The inconstance of fortune spied.

Quò diligentius, studiosius, accuratius cogito, attendo, animaduerto, meditor, mente animóque considero, in animo voluo, mecum ipse perpendo, examino, pondero varietatem, instabilitatem, leuitatem, inconstantiam fortunę, euenta varia, varios rerum euentus, qui à fortuna pendent: quò magis ad fortunæ varietatem specto, animum intẽdo, intueor, meas cogitationes conuerto, eò longius à cupiditate diuitiarum animum abduco, remoueo, aufero.

Fortunæ non fidendum.

Trust not, hazarde not, committe nothing, to the aduenture of fortune.

Non improbo, non displicet mihi tuum consilium, non repræhendo quod ad mercaturam exercendam, negotia gerenda, administranda, ad negotiandum te cõtuleris, ad mercaturę studium te adiunxeris: te tamen hortor, tibi suadeo, auctor tibi sum, ne fortunæ

fidem habeas, cõfidas, credas: ne te fortunæ committas, credas, tribuas: ne fortunæ potestati te cõmittas: ne multum in fortuna ponas, ne fidam, stabilem, firmam constantem, certam fortunam ducas: vt à fortuna caueas, cautè agas cum fortuna: minimùm tibi de fortuna pollicearis, spem in fortuna nullam reponas, constituas: vt fortunæ instabilitatem, leuitatem, inconstantiam, varietatem, mutationem, varios casus, vicissitudinem extimescas.

Fortunæ bona incerta.

The goodes of fortune are vncertaine, or fraile and mutable.

Quæ nobis fortuna largitur, detrahi, eripi, adimi, auferri, mutari facilè possunt. admodum incerta, instabilis, dubia, infirma diuitiarum possessio est, vsum diuitiarum nemo sibi certum ac perpetuũ potest promittere. quis præstare possit, diuturnam fore diuitiarum possessionem?

Fortunatus.

Happie or luckie.

Tuas fortunas nemo superat: æquas omnium fortunas: prosperè tecum agitur, sic, vt inuidere nemini possis: fœlicitate conferri tecum fortasse multi, præferri tibi, anteferri, præponi, anteponi certè nemo potest: ea fortuna vteris, quæ potest esse maxima: tam beatus es, quàm qui maximè: ita beatus es, vt nemo magis: ijs vel ornamentis, vel presidijs redundas, quibus maiora esse nulla possunt: nihil nõ optabile cõsecutus es, nihil ad fœlicitatem tibi deest: ea possides, ac tenes, quæ beatam vitam efficiant, quæ sunt in vita expetenda quæ qui possidet, fortunã accusare nullo pacto

pacto possit, nullius fortunam sibi exoptare debeat: nemo est paratior ab ijs rebus, in quibus sita fœlicitas est: rebus omnibus affluis: non est, quod quicquã desideres: optimus est rerum tuarum status: tibi satis est uel ingenij, vel fortunæ ad bene beatéque viuendum: animi, & fortunæ bona sic in te sunt, vt in nullo magis.

Fortunis & dignitate auctus.

Aduaunced to honor and wealth.

Lætor quòd magnas tibi tum fortunæ, tum dignitatis accessiones uideo esse factas, multum & ad fortunam, & ad dignitatẽ tuam accessisse, additum esse, tum fortunam, tum dignitatem tuam magnopere creuisse, auctam esse, amplificatam esse, valdè de fortuna simul, & dignitate auctum, quòd tua sit dignitas illustrior, domestica res amplior, quod & honore magis quam antea, florere & abundare cœperis fortunæ bonis, vehementer gaudeo.

Frui.

To haue the vse, or to enioye.

Est in bonis, fruitur bonis, bona tenet, possidet, fructus capit.

Fruor animo tranquillo.

To enioye a quiet minde.

Credibile non est, quàm æquo animo sim, quàm fruar quiete, quàm sit animus meus omni cura vacuus ac liber, omni cura vacet, ab omni cura procul absit, quam sit tranquillus animi mei status, quam tranquillè seipso fruatur animus meus: æquitatem animi

mei vix credas, coniectura vix assequare, cogitatione haud facilè comprehendas.

Funus splendidum.

An honorable or solemne buriall.

Funus ei satis amplum faciendum curaui: dedi operam, vt funere satis amplo, satis magnifico, satis honorifico efferretur, vt exequijs honestaretur: exequijs eum honorificis prosequutus sum: honorificè sepultus est: sepultura honestatus est: funeris, exequiarum, sepulturæ honore non caruit: habuit in funere, quæ illum decorarent, illi honorem adderent, decori essent, honori essent.

Fuste percutere.

To strike with a clubbe.

Fuste illum malè mulctare, malè accipere, percutere: fustem illi volebat impingere: fustis ictus volebat illum experiri, fustis amaros ictus gustare, sensu experiri, vim & grauitatem sustinere, ferre, pati.

Gentes subactæ.

Nations ouercomed, or countries vanquished and subdued.

Multis regionibus breui auctum est imperium Romanum: multarum regionum accessio facta est ad imperium Romanum: multæ regiones ad ditioné venerunt, in potestatem redactæ sunt, subactæ sunt, ad imperium accesserunt, additæ sunt, adiunctæ sunt, iura potestatemque subierunt populi Romani.

Geo-

Geometra.

A geometer.

Geometricis literis perfectè eruditus: penitus cognouit Geometriam: tenet omnino Geometriam: callet omnino Greometricam scientiam: excellit in geometria: perfectam, absolutam, singularem, eximiam Geometriæ scientiam possidet: ita processit in Geometria, vt ad summum peruenerit: prorsus philosophiam cognouit: vincit omnes, præstat omnibus, antecellit omnibus, nemini secundus est, parem habet neminem. Superior omnibus est in Geometrica scientia.

Gigantes immensæ magnitudinis.

Giantes of high stature or marueilous great bignes.

Maximi inter cæteros homines feruntur esse Gigantes, extraordinaria, inusitata, immensa magnitudine, magnitudinis immensæ; vastissima sunt gigantū corpora, horribili magnitudine: non sunt gigantes cum cæteris hominibus corporis magnitudine conferendi: nemo nostrûm est, qui gigantes magnitudine adæquet, qui gigantum magnitudinē æquet, essequatur, qui gigantibus par sit: excellunt gigantes magnitudine inter homines reliquos, cæteris hominibus præstant, antecellunt: gigantum magnitudo caret exemplo, extra ordinem est, præter naturæ morem, vastior est quam mos naturæ ferat.

Gloria ex munere benè gesto.

Great honor and prayse in executing his office vell.

Hoc munus si cum laude administraueris, gesseris curaueris, in hoc re munere si præclare gesseris, expressior & illustrior tua virtus erit: tua virtus patebit illustriùs, extabit apertius magis quã anteà patefient, certiusque cognoscentur animi tui bona: qui vir sis, & quantus, magis, quam antea res ipsa declarabit, maiorem, quam antea, ingenij animique tui significationem dabis, teipsum oculis hominum aperies, ac patefacies: ipse sic te probabis, vt anteà nunquam.

Græcè & Latinè doctus.

Very well learned both in Greke and Lataine.

Præclarè tenes & quæ à Græcis, & quæ à nostris prodita sunt: vnus optimè nosti non nostra solùm, sed etiam Græciæ monumenta omnia. Et omni liberali doctrina politissimus.

Grata salus alterius nomine dicta.

You haue done me a great pleasure in doing my commendations.

Quod eum saluere à me iusseris, meo nomine salutaueris, quod ei meis verbis salutem dixeris, amo te plurimum.

Gratia reconciliata.

Reconciled or brought in fauour, or made friendes againe.

Imimicitias deposuimus: in gratiam rediimus; reconciliati sumus: odia dimisimus, abiecimus, deposuimus. Vide, In gratiam redire.

Gratia excidere aliorum culpa.

To

To leese the fauour, once obtained by the faulte of an other.

Gratiam tuam extinxit, perdidit, afflixit omnem, apud omnes deleuit, non tua, sed tuorum culpa: factũ est minimè quidem tuo, sed tuorum vitio, vt, qua florebas gratia, eam amitteres: perijt quod habebas gratiæ, tuorum culpa, non tua: commissum est à tuis potius, quam à teipso, per tuos potius, quam per teipsum vt esses non vt antea, gratiosus, vt ea gratia, qua fruebaris antea, prorsus excideres, vt amitteres hominum studia, vt ex animis atque amore hominum efflueres, excideres.

Gratus ero.

I will be thankefull or do my endeuour to requite your deserts and curtesie.

Qui tibi ex me fructus debẽtur, eos vberrimos capies, percipies, ex me colliges, feres: remunerabor te, remunerabor tua merita: reddã beneficia: parem gratiam referam: tuis beneficijs respondebo: quæ debeo, soluam: eo, quo premor, tuorum beneficiorum onere leuabor: beneficijs compensabo: probabo me gratum ac memorem, paribus officijs: cumulate tuis in me meritis satisfaciam: quæ in me contulisti, eadem recipies, aut paria. laxabo me quasi vinculis quibusdam, si planè soluere non potero, beneficiorum tuorum. Istam tuam liberalitatem semper in ore, animoque habebo.

Grauissimè me læsit, quod amicum ignominia affecit.

He coulde not displease me worse, then to

sclaunder my friende, or sclaundering my friende, he sclaundereth me.

Ex omnibus iniurijs, quas in me contulit, confecit, quibus me affecit, vexauit, exagitauit, insectatus est, nulla mihi fuit gratior, nulla me grauius affecit, grauiorem nullam sensi, grauius nullam tuli, quàm cum amici mei dedecus, ignominiam, dehonestamentum per summam iniuriam, nefandumque scelus quæsiuit, infamiam amico meo machinatus est.

Habitu Hispaniensi.

Apparelled like a Spaniarde.

Ornatu Hispaniensi, Hispanorum more, indutus more Hispaniensi: speciem hominum Hispanorum vestiti referens, præ se ferens vt in Hispania solet: vt Hispaniæ mos & consuetudo fert.

Hannibal bellicæ artis peritissimus.

Hannibal most skilfull in warlike affaires, or a verie expert souldier.

Hannibal in re bellica, in rei scientia militaris, in gerēdis bellis callidissimus, vaferrimus, versutissimus astutissimus fuit omnium Pœnorum: vafritie, calliditate, versutia, astutijs, astu, arte vicit, anteiuit, antecessit omnes Pœnos: præstitit, antecelluit, superior fuit omnibus Pœnis: excelluit inter Pœnos, parē habuit Pœnorum neminē: vafritie, calliditate, versutia, astutijs, astu, arte omnium Pænorū nemo cō Hannibale conferendus, comparandus, æquandus, componēdus: ad eam calliditatē, vafritiē, artem, qua gerēdis bellis Hānibal excelluit, aspirare ex omnibus Pœnis nemo potuit: in bellicis astutijs, atque artibus adspirare ad Hanni-

Hannibalem ex Pœnis nemo potuit: quis Pœnorum Hannibali gerendorum bellorum scientia par fuit: quis perfectam belli gerendi rationem, vt Hanibal tenuit, calluit, nouit, possedit, consequutus est, obtinuit?

Hic tibi sit scopus.

Let this be your marke, intent or purpose.

Hoc tibi ante oculos propone, pone, statue, constitue, ad animum refer: huc mẽtem intende: huc spectet animus tuus: dirige tua consilia, tuas cogitationes ad hunc finem: hoc tibi propositum sit: mentis aciem in hoc intende.

Hiems horrida.

An extreame winter.

Teterrima ac fœdissima hiems est: hieme vtimur iniucunda ac tristi: hiemem habemus perodiosam: nihil hac hieme fœdius, nihil horribilius.

Hoc sapienti non obuenit.

This chaunceth not to a wise man.

Hoc in sapientem minimè cadit: non est, vt obuenire hoc sapienti possit: est hoc à sapiente alienum pertinere hoc ad sapientem non potest.

Homo exploratus.

A well knowen man, or with whom I am well acquainted.

Pulchrè hominem noui, probè noui, præclarè, perfectè, planè, penitus sensus eius egregiè teneo: habeo illum omnino cognitum: neque ipse me, neque status eius vlla ex parte latet, præterit, fugit: qui sit, qui ani-

mo,quo sensu,quo ingenio præditus,optimè noui.

Honestum vtili anteponendum.

Honestie is to be preferred befor profite.

Honestum vtili præferendum,præponendum, anteponendum:debemus honestum spectare,colere,diligere,curare,sequi magis,quam vtile:pluris,quàm vtile æstimare,facere,pẽdere,putare,reputare,ducere: de honesto potius, quam de vtili laborare, cogitare, curam gerere: prepositum habere honestum potius, quàm vtile:ad honestum potius, quam vtile, nostra consilia,studia,cogitata intendere:dirigere:antiquior, potior,prior nobis debet esse de honesto cura, quam de vtili:vtile contemni,præ honesto decet: in nostris consilijs, & cogitationibus plus honesto, quam vtili debet esse loci:spectare honestum potius,quam vtile, conferri,referri ad honestum potius, quam ad vtile, nostra consilia, nostra studia,nostra debet industria: maiorem decet honesti rationem habere, ducere, quam vtilitatis.

Honor.

Honor and worshipe.

Existimatio,dignitas, honestas, honor, optima fama,amplitudo honesta opinio.

Honore afficere.

To honor,esteeme and reuerence.

Et si te in tuenda,colenda,conseruãda amicitia satis leuem,parum constantem, minus firmum cognoui,a me tamen omnia ornamenta proficiscentur:nullum in te ornando, honestando, colendo, locum, aut tempus,nullum studij genus,officij, obseruantiæ prætermit-

termittam: faucbo tuæ dignitati, existimationi, honori: nullo non loco, nullo non tempore, quibuscunque rebus potero, conferam, referam, intendam ad honorem ac dignitatem tuam, omnia mea studia, officia, omnem industriã, curam, operam, diligentiam: figam & locabo in tua dignitate omnia mea studia: augebitur amplificabitur meo studio tua dignitas: accessio tibi dignitatis meo studio fiet: tuæ dignitatis accessiones meo studio consequêris: meum studium honori tuo nullo loco deerit.

Honorem tuum defendam.

I will defende your honor.

Quod pollicitus sum, id re præstabo, vt honorem tuum defendam, tuear, vt honoris tui defensionem, contentionem, certamem suscipiam, vt pro honore tuo pugnem, contendam, certem, vt honorem tuum defendendum, tuendumque suscipiam.

Honoris tui rationem habebo.

I will haue consideration or regarde to your honour.

Magnam omibus in rebus tuæ dignitatis rationem habebo. Semper mihi tua dignitas ante oculos erit, proposita erit, erit antiquissima: meæ cogitationes tuam laudem spectabunt: animus meus in honore tuo fixus erit, ac locatus: in omni re quid honor tuus postulet, quid ferat, quid requirat, attendam.

Humanitas in primis colenda.

Gentlenesse or curtesie especially to be embrased and esteemed.

Ex omnibus virtutibus nulla est, quæ magis hominem deceat, magis homini conueniat, in hominem cadat, ad hominem pertineat, homini magis propria sit, quam humanitas: cum omnes virtutes tum vna in primis homini colenda humanitas est: ita decent hominem virtutes omnes, vt primum sibi locum vindicet humanitas; ita colendæ sunt, ita expetendæ, ita diligendæ virtutes omnes, vt præter cæteras amplectanda sit humanitas: inter omnes virtutes vna maximè lucet, eminet, excellit humanitas: quærendæ sunt omnes virtutes, sed humanitati danda in primis opera est: vt Hesperus inter sydera, sic inter virtutes præcipuè fulget humanitas.

Humanus.

Gentle, curteous, and friendly.

Qui plus habeat, possideat, ostendat humanitatis, in quo plus humanitatis plus, officij sit, qui sit illi humanitate præferendus, magis ad humanitatẽ propẽdeat, humanitatis laude sit illo præstantior, humanitate magis abundet, illum humanitate vincat, ei præstet, antecellat humanitate hactenus cognoui neminem: nemo est illo maioris officij, humaniore sensu, officij studiosior, in officio diligentior, A pueritia floruisti artibus ijs, quæ ab humanitate nomen acceperunt. In hoc humanitatem tuam agnosco.

Iactura rei familiaris deprehensa.

To finde my stocke impayred, or to finde what losse I haue sustayned.

Si putaueris, supputaueris, duxeris, subduxeris rationes tuas: si, subductis rationibus summam facies rerum tuarum, summam colliges, perstringes, conficies

cies, in vnum coges, rei tuæ familiaris iacturam deprehendes, aperies damna rerum tuarum, detrimenta patefacies, intelliges, senties.

Idem omnium in re iudicium.

The consent or opinion of all men in a matter.

Communi censu, consensione omnium, omnium iudicio approbatione, sententia, cõsentientibus cunctis hominibus, approbantibus, nemine prorsus dissentiente, nulla cuiusquam discrepante sententia, acta res est, gesta, administrata: in ea re gerenda omnes consenserunt, consensus omniũ par & idem fuit, omnes omnium sententiæ conuenerunt, nemo dissensit, sententiarum varietas nulla fuit, dissimilitudo voluntatũ, aut opinionum nulla prorsus extitit, sensu diuerso nemo fuit: omnes omnium voluntates, opiniones, sententiæ, iudicia congruerunt.

Idem fuit nostri doloris autor & vltor.

One man both the worker, cause or beginner of all our sorrowe, and the reuenger also.

Nostram vicem vltus ipse est: quem hostem, eundem suimet vltorem habuimus, eundem & iniquum aduersus nos, & iniquitatis atq; iniuriarum vindicem habuimus: auctor fuit ac punitor doloris nostri: quod nostrum erat, ipse effecit, vt iniurias nostras in seipso vindicaret, vlcisceretur, persequeretur.

Ignarus rerum gerendarum.

Voyde of all experience, or nothing skilfull in doing and working of &c.

Rudis es, ab vſu rerum imperitus : experientia cares, vſum rerum ignoras: non ſatis es in tractandis rebus verſatus.

Ignauus.

Slouthfull.

Hoc illi tribuebatur ignauiæ : commiſſum hoc ex ignauia homines interpretabantur: cauſam huiuſce facti in ignauiam conferebant: hoc ad ignauiam, inertiam, deſidiam, languorem referebant: adſcribebãt ignauiæ, aſſignabant ignauiæ, ignauia hominis eſſe aiebant.

Ignominia affectus.

Sclaundered.

Ignominia ſum à te affectus: tuli à te ignominiam: ignominioſè ſum à te tractatus, mihi ignominiam intuliſti, a ttuliſti.

Ignominia affectus immerito.

Sclaundered wrongfully,

Doleo te immerentem conuicio iactatũ, exagitatum, vexatum, malè acceptum : angor animo, quòd ignominiam tuleris nulla tua culpa, quòd ignominia tibi ſit illata immerenti, quòd ignominioſè ſis tractatus, ignominia ſis affectus nullo tuo n erito.

Immeritò accuſatus.

Accuſed vniuſtly.

Accuſas me innocentem, immerentem, inſontem, nullo meo merito, immerito meo, iniuria, iniuſtè, iniquè, contrà quàm ius eſt, contrà quàm meritus ſum,

contrà

contra ius& æquum,absq; mea culpa:hæc in me sine causa confertur culpa: mihi adscribenda, assignanda attribuẽda causa non est:culpa vaco,culpa careo,longè absum a culpa:procul abest à me culpa: remotus à culpa sum:culpæ sum expers:extra culpã sũ, nõ hæret in me culpa,culpam non sustineo,affinis culpæ nõ sum,culpæ mihi non sum conscius,in culpa non sum: commissum à me nihil est quare videar accusandus non erraui, non peccaui,non deliqui,lapsus non sum nullam in culpam incidi,nullam cõmisi culpam, nihil commisi, admisi,perpetraui:nullo me scelere adstrinxi,obstrinxi,maculaui,inquinaui. Vide, Culpa vacuus.

Immeritó molestijs afficior.

Troubled without a cause.

Vexor, exagitor, iactor immerito meo: negotium exhibetur immererenti: molestijs & iniurijs afficior sine caussa: commissum a me non est, vt hæc tam grauia sustinerem.

Immodestus.

Vnmodest, without modestie, shamlesse.

Locum in aula Romana non habuit, locus ei non fuit,ob immodestiam,impudentiam, temeritatem imprudentiam, immoderatam vitæ rationem, quia parum modestus est, non satis modestè viuit: modestia modo, ratione non vtitur:modestiam ignorat, longè abest à modestia,parum modestis est moribus de modestia nihil laborat, nullum ei modestiæ studium est, expers est modestiæ,iudicij,prudentię,rationis temerè agit, imprudenter, sine ratione, sine modo,immoderate, immodicè, inconsideratè,inconsultò prorsus sine consilio: quia inconsultus,est,temerarius,impru-

dens, inconſideratus, immoderatus, immodeſtus, immodicus.

Impar es in amore.

An vnlike louer, or vnlike in loue.

Animus tuus in amore mihi non reſpondit: parem in me beneuolẽtiam minimè declaraſti: tuæ beneuolentiæ ſignificationem non dediſti: non eſſe te mutuo erga me animo, pariter atque ego ſum in te animatum non demonſtraſti: tuum in me amorem nõ eſſe cum meo conferendum, inferiorem eſſe meo, infra meum eſſe indicaſti.

Impediunt ſtudia ſalutationes amicorum.

The often greeting of my friendes, let my ſtudie.

Crebræ amicorum ſalutationes ita me interpellant, vt prorſus me à ſtudijs abducãt, euocent, abſtrahant, abripiant, auellant, amoueant: omnem prorſus colendi ſtudia facultatem, poteſtatẽ, frequẽtes amicorum ſalutationes eripiunt: nullam mihi ſtudiorum copiam, nullam ad colenda ſtudia, ad tractandas literas vacuam horam, nullũ liberũ tempus relinquunt: fit ſalutationibus amicorum adeuntium ad me, vẽtitantium ad me amicorum officio, vt ſpatij nihil habeam ad animum literis excolendũ, ad ingenium ſtudijs exercẽdum: ita ſum occupatus, occupationis habeo tantum in excipiendis ijs, qui ad me officij cauſa adeunt, vt otij nihil ſuperſit ad ſtudia literarum tractandi, vt nullam diei partẽ arbitratu meo in ſtudijs ponere, ad ſtudia conferre liceat.

Impe-

Imperator.

The generall, or captaine generall.

Omnem cogitationem, omnia consilia, mentem prorsus à bellis auocauit, adduxit imperator, is qui nomine imperatoris insignitur, imperatoris titulo decoratur, imperatoris eximia dignitate fungitur, imperium in omnes habet, cuius imperiũ est, cui potestas est atque ius imperandi.

Imperatum, quod præstare nequeas.

To commande a thing vnpossible.

Imperas mihi, iubes, mãdas, id fieri à me vis, quod exequi, efficere, præstare neq; debeo, neque possum: id mihi imponis, quod sustinere neque debeo, neque possum: das mihi rem in mandatis parum honestam & eiusmodi, quæ vires meas exuperet.

Imperium annuum conficere.

To ende his yearly office.

Annuum munus confeci, absolui: annuo munere sum perfunctus: absoluta est annua mea administratio: administrationis annuæ finẽ attigi, ad finem perueni: abijt annus imperij mei.

Impetus consilio repressus.

Violence repressed by wisdome.

Impetum perditorum hominũ tua prudentia, tuũ consilium, tuum mẽtis acumen & vis eximia franget, debilitabit, irritum faciet, inanem reddet, reprimet, retundet. Impetum perditorum hominum tua virtus franget, reprimet ac retundet. Hominum improbita-

tem infringent consilia tua.

Importunè epiſtola reddita.

Letters deliuered out of time, or in euill time.

Epiſtolam mihi non loco reddidit: reddendæ tẽpus epiſtolæ parum ſcitè obſeruauit: tempus epiſtolæ reddendæ parum commodè cepit.

Improbandi.

Of diſalowing.

Hæc mihi ratio rei gerendæ non probatur: non agis, vt agendum cenſeo: aliter agis, atque ego agendum exiſtimo: cum ita agis, à iudicio diſcrepas meo, diſcedis, diſſentis, procul abis. Hic tuæ vitæ curſus offendit eos, qui te diligunt, optiméque tibi cupiunt.

Improbi ex iudicijs elabuntur.

The wicked eſcape cleare without puniſhment, or eſcape the cenſure of the lawe and are quitte.

Sæpè homines improbi, culpæ, criminum, delictorum, flagitiorum, ſcelerum affines, criminum labe infecti prorſus, atque inquinati, noxij, nocentes, ſontes, iudicio liberantur, iudicum ſententijs impunitatem aſſequuntur, à ſupplicio vindicantur, pœna eximuntur, pœnas vitant, effugiunt, euadunt ex iudicio, elabuntur, ſeruantur inſontes, innocétes, expertes omnis culpæ, nullius affines culpæ. nulla infecti culpa, nullo aſtricti ſcelere, nullo contaminati flagitio iudicatur, non puniuntur, non vindicantur, nõ caſtigantur, merita non coërcentur pœna: pœnas nõ dant, nõ luunt, non pendunt: debitas pœnas non perſoluunt, debito ſuppli-

supplicio non mulctantur, non afficiuntur pœna: pœnas factis, vita & moribus dignas, improbitati debitas nō ferunt, nō sustinent, patiuntur, sentiunt: sepè fit iudicū culpa, vitio, scelere, improbitate, iniustitia perfidia, vt homines impuri, perditi, scelesti, flagitiosi, delictorum omniū participes, sine pœna dimittātur, pœna eximantur, absolutionē consequantur, animaduersionem effugiant: sæpè non animaduertitur in homines nocētes suppliciū de nocentibus nullum sumitur, pœna nulla capitur, secùs ac meriti sunt ac eorum vita postulat, iudicantur, sententiæ ferūtur.

Improbi puniendi.

Wicked men or malefactours are to be punishal.

Animaduertendū est in homines nocentes: iusta est in homines improbos animaduersio: animaduersione vti aduersus improbos oportet: improbi afficiēdi sunt pœna, vindicandi, puniendi, plectendi, vlciscēdi, castigandi, malè mulctādi: sumendū est de improbis supplicium: capere pœnas de improbis æquum est: luant improbi pœnas factis dignas: debitum supplicium nefarij homines persoluant: digna eorum factis in animaduersione improbi plectantur pœna.

Imprudens.

Vnwise, rash and vnaduised.

Nimium te inconsideratum, imprudentem, expertem consilij, inopem consilij, expertem rationis, inopem rationis, auersum à ratione, propēsum ad temeritatem, immoderati sensus, præcipitis consilij, nimis in agendo præcipitem, insipientem, stultum cognoui

Impudens.

Impudent, or shameles.

Si tuum os haberem, si tuam imitarer impudentiam, si essem æque ac tu, pariter ac tu, similiter ac tu, non secus, non aliter ac tu, ita vt tu, vti tu, quéadmodum tu, sicuti tu impudens, ad impudentiam propensus, pudoris expers ac modestiæ, alienus à pudore, remotus à modestia, auersus à pudore, non immerito impudentissimus haberer: transis verecundiæ fines: abes procul à pudore: modestiam nullã retines, tueris, colis: non te pudor retinet: non te modestia regit, non verecundia temperat.

Impudenter peccas.

You sinne without shame.

Nulla tibi est ad facinus verecundia. nullũ tibi peccandi modũ verecundia statuit: peccas, abiecta prorsus omni verecũdia: omni prorsus pudore es exutus: peccas sine modo: peccas impudentissimè: nõ te pudor vllus, non te modestia deterret, abducit, remouet à voluntate, à studio, à consuetudine peccandi.

In acie ceciderunt.

They fell in the fielde, or were slayne in the conflict.

In illa pugna, illa acie, illo prælio, conflictu, ducẽti homines insigni fortitudine præstantes obierunt, ceciderunt, mortem oppetierunt, occubuerunt, desiderati sunt: ducentos homines pugna illa sustinet. Vide Milites egregij.

In aduersa fortuna benè animatus.

In

In aduersitie of good courage, harte and stomacke.

Et si fortuna mihi carissima quæque abstulit, eripuit, ademit, etsi me orbauit ijs rebus omnibus, quæ homini carissima sunt in vita, non faciam tamen, non committam, vt ipse me planè deseram, atque destituam, vt omnem planè spem abijciam, vt ab omni spe animum abducam, vt de meliore statu desperem, vt ad desperationem abducar, redigar: fortuna me prorsus omni spe salutis orbauit, nec tamen nihil spero: exclusa spes omnis videtur esse meliorum rerum, aliqua tamen spe nitor, sustentor.

In aduersis cœlum aspicimus.

We looke vp to heauen in aduersitie, or in euery sodayne mischance.

Hic est mos hominum, ita more comparatum est, vt in repentinis aduersisque casibus, si quid & præter opinionem, & contra voluntatem accidit, cœlum intueantur, suspiciant, aspectent, ad cœlum aspiciant, suspiciant, spectent, oculos tollant, intendant.

In aliqua existimatione esse.

To be in some reputation, credite, or countenaunce.

Paucorum dierum studio consecutus es, vt aliquo numero esses, vt aliquid haberes inter homines honestatis, vt aliquem inter homines locum obtineres, vt aliquo apud homines loco esses, vt aliquam tibi asciceres existimationem: ne prorsus iaceres, ne planè ignobilis, obscurus, vilis, abiectus, nullius honoris ac nominis esses, ne nullius omnino esses, ne nullo

planè loco esses, ne tua esset inter homines obscura aut infima conditio: parumper te honestauit, aliquo te in numero constituit, aliquem tibi locum tribuit comparauit, peperit paucorum dierum studium.

Incendium.

A daungerous fire.

Hac nocte nō mediocre excitatum est incendium: vehemens ignis est accensus: ædes multæ conflagrarunt, combustæ sunt, igni corruptæ sunt, consumptæ, absumptæ: grauis admodum periculi, summi damni exorta flamma est.

In conspectu.

In the sight, or before the eyes.

Tota mihi illa regio in cubiculo meo sedenti erat in conspectu, ante oculos erat, in oculis erat, sese oculis offerebat, ante oculos versabatur, egregiè patebat.

Incredibile.

Incredible, or that one would not thinke or beleue

Credibile non est. credendum non est: non est, vt credatur, vt credi possit, vt habenda fides videatur: fidem superat: verisimile non est: mendacium videtur: mendacij speciem habet: mendacium præ se fert: veritatis imaginem nullam ostendit: eiusmodi est, vt fide careat, vt adiungi fides nulla possit.

Incursiones hostium.

The inrodes, assaultes, incursions of our ennemies.

Decur-

Decursionibus hostium audio regionem infestari, vastari, loca diripi: excurrere hostes audio, & loca diripere: incurrere hostes in regioné dicuntur, & ex ea prędas agere, eam damnis afficere, rapinis exhaurire, axinanire, vastare prorsus ac perdere.

Indignus amore.

Vnworthy of loue or to be made of, & beloued.

Indignus est amore, ac beneuolentia filius tuus: indignus est, qui ametur: nō est, qui ametur, nullam virtutem possidet, nulla præditus est arte, quæ amorem conciliet: omnia prorsus animi bona omnia desiderat ornamenta, quibus beneuolentia colligitur: quæ ad colligendam, quærendam, comparādam beneuolentiam faciunt, valent, spectant, apta sunt, accommodata, idonea, apta: nihil est in filio tuo, quòd homines ad illum amandum alliciat: nihil est in illo, quare diligatur: nulla arte, scientia, virtute, nulla planè re commendatur, vt inire gratiam ab hominibus, adiungere sibi homines aliqua beneuolentia possit.

Indignus beneficio.

Vnworthy of a benefite or good turne.

Tanto merito indignus es: non is es, in quem tanta gratia conferatur: non ita meritus es, non ea tua merita sunt, vt affici tanto beneficio, ferre tantum beneficium debeas: nō is est animus tuus, qui tantam gratiam capiat, compræhendere, complecti, capere, concipere, excipere possit: ineptus es ad tantam gratiam accipiendam: beneficij magnitudo, tua merita vincit: impar es tanto beneficio.

Indignus laude.

Vnworthy of prayse.

Laude indignus es: indignum te laude præbuisti ostendisti, non eum te præbuisti, præstitisti, ostendisti probasti, non ita gessisti, non ita te gessisti, non ea tuæ vitæ ratio fuit, non eiusmodi sunt merita tua, non te talem vidimus, cognouimus, sensimus, experti sumus non is nobis cognitus es, vt afficiendus, ornandus decorandus, honestandus, efferendus, extollẽdus laude sis vt laus in te cõueniat, tibi debeatur: vt laudis præmium, quasi tibi debitum possis exigere: vt laus, quasi tuis meritis debita merces, persoluenda tibi esse tribuenda, deferenda; videatur.

In diuitijs quærendis, occupatus.

Occupied in seeking after riches.

In re familiari augenda totus es: præter diuitias, nihil spectas: tuum omne studium in quærendis opibus cõsumis, locas, constituis: totus in diuitias incumbis: id vnum agis, eò tantùm spectas, eò tuum studiũ dirigis, confers, tuum consilium illud est, tua plane singularis cogitatio, vt diuitias tibi pares, compares colligas, congeras: vt opes quæras, habeas, possideas, vt opibus abundes, affluas: vt diuitiæ tibi redundent, tibi adsint maximæ, tuam in domum frequentes cõfluãt: vt diues sis, copiosus, locuples, plenus, benè nummatus; multarum possessionum munitus, instructus, paratus, minimè inops à re familiari, à re domestica, à diuitijs, ab opibus, à copijs, à fortunis: vt abundes, vt cumulatè possideas, vt vberrima sint omnia: vt omnium rerum vbertate floreas: vt fortunæ tibi sint amplissimæ.

In eodem fortunæ periculo.

In

In the same daunger.

In eadem es naui: eodē in discrimine versaris: idem tibi periculum impendet: æquè tua salus agitur, tuæ fortunæ periclitantur: eadem tibi imminet calamitas: æquè periclitatis: in ijsdem nauigas fluctibus: eodem iactaris vento: eadem te procella perturbat: eodē loco res tuæ sunt: versaris in eodē periculo, in eadem fortuna, eadem te fortuna manet, tibi impendet, tibi imminet, te vrget: pari es conditione: par, similis, eadem, non dissimilis, non dispar, non alia tua conditio est: non minus de te agitur: tua res æquè agitur: de tua re itidem agitur: in periculum tua res adducitur, vertit, periclitatur, periculum subit: eadem tibi instant mala: haud melius tecum agetur haud meliore loco tuæ res erunt: non tibi erit melius: meliore loco res & fortunæ tuæ non erunt.

Ineptus studijs præ imbecilla valetudine.

Vnable to studie, because of his sickly nature or weake body.

Infirmior est, imbecillior est, infirmiore, imbecilliore, tenuiore valetudine, infirmioris, imbecillioris, tenuioris valetudinis est, corpore est infirmiore, imbecilliore, tenuiore viribus est infirmioribus, imbecillioribus, tenuioribus, quàm vt studiorum laborem, graue studiorum onus ferre, perferre, sustinere possit: minus habet virium, roboris, quam vt studiorum labori par esse possit, quam vt ferendo studiorum labori possit esse: valetudine vtitur infirma, imbecilla, sic, vt labor cum studiorum facile possit opprimere: eam illi valetudinem, eas natura vires negauit, quas labo-

riosa studiorum tractatio, assidua literarum exercitatio, grauissima literarum studia postulant, requirunt, desiderant, exigunt: corporis, valetudinis, viriū infirmitas, imbecillitas, tenuitas facit, vt incumbere, quātum res poscit, in studia non queat.

Infamis.

Infamous.

Æternam ignominiæ labem subijsti: sempiternam ipse tibi ignominiam imposuisti: ęterna tibi est inusta infamiæ nota, ipse te aspersisti, atque inquinasti maculis infamiæ sempiternis: spem tibi omnem futuræ dignitatis ademisti: nullam tibi in posterū dignitatis partem reliquisti.

Infamiam aspergere.

To spreade an euill name, or giue forth sclaunder.

Vehementer studes de mea fama detrahere, meā famam lædere, detrimento afficere, obesse, nocere, officere meæ famæ: id agis, vt æternas mihi infamiæ notas inuras, vt ijs meum nomē sordibus, ijs maculis afficias, inficias, inquines, inspergas: eas meo nomini sordes, eas maculas inijcias, inspergas, inferas, quas nulla dies, nulla deinde res possit eluere, abstergere, auferre, delere: tuum cōsilium, tuū studium illud est, vt me in omne tempus, in omnes annos, in omnes meæ vitæ dies, in perpetuum infamem reddas, infamia notes, infamię tradas: id spectas, vt perpetuò malè audiam, perpetuam in infamiam adducar, æterna vt infamia flagrem, laborem, vt in sordibus infamiæ nūquam non iaceam, vt perpetua verser in infamia:

Infœ-

Infœlices se premi existimant.

They which are vnfortunate thinke them selues opprest, or Poore men iudge them selues most miserable.

Videre licet multos, qui se credant, quia laborant inopia, egestate premuntur, in summa infœlicitate versari, cōstitutos esse, pessimè fortunatos esse, afflicta penitus fortuna esse, miserrimę conditionis esse, omnibus malis affligi, omnibus miserijs opprimi, omnibus infortunijs vexari, sic redactos esse ad summā infœlicitatem, prorsus infœliciter, miserrimè, pessimè secum agi, suas rationes, suas fortunas pessimo loco esse, afflictas, euersas: perditas esse, fortuna se iniquissima, aduersa, graui, infensa, in primis vti.

Inferiori non cedere.

Not to yelde, or to giue place to one that is inferiour, or lesse worthy.

Cur ei cedere, loco cedere, locum concedere, locum dare ei debeo, qui comparandus, æquandus, cōferendus, par omnino mihi non est: quamobrem, qui est infra me, qui nihil ad me est, mihi patiar anteponi? quid est causæ, cur primas ei partes concedam, primas ad eum partes deferri sinam, primo eum loco statuam, præponi mihi, ante me collocari, anteire me patiar eum, quem nulla res mecum æquat, cuius meritis mea merita antecellūt? quid est causæ, cur honore superior habeatur, qui virtute inferior est?

In fugam conuersi

Made to flye.

Cum aliquandiu pugnassent, in fugam se coniecerunt, dederunt, fugam arripuerunt, fuga salutem petiuerunt, fugati sunt, fuga sibi consulere cœperunt, fuga distracti sunt, dissipati, dispersi, disiecti: distraxit eos fuga dissipauit, disiecit.

Ingenio præstans.

Of an excellent witte.

De ingenij tui præstantia, vi, acie, ita statuo, neminem tibi anteferri posse, paucos admodum conferri: excellere te ingenio, præstare, florere, valere, vel omnibus antecellere, vel certè nemini concedere iudico acutissimam esse aciem ingenij tui, egregio te à natura instructum ingenio, minimè te esse hebetem ad id quod melius sit intelligendum: eam esse ingenij tui aciem, nihil vt non videas, assequaris, facilè intelligas, scientia comprehendas: ingenij tantum in te duco esse, quantum esse potest plurimum: ingenium in te sentio esse summum, eximium, egregium, non mediocre, non vulgare, non quale multis contingit, exquisitum, rarum, singulare, præstans, acutissimum, planè diuinum.

In gratiam redire.

To come againe in fauour.

Vt mihi tua voluntas reconcilietur, operam dabo, enitar, contendam, elaborabo, vt gratiam mihi tuam meo merito restituas, vt amissam recolligam beneuolentiam tuam: vt te mihi reddas, vt mecum in gratiā redeas: vt te mihi reconcilié, vt animus tuus, qui erat antea, idem in posterum erga me sit: vt sis in me, sicut antea animatus: vt, si quid alienæ opinionis, aut parū amicæ voluntatis aduersus me suscepisti, deponas,

abijcias,

abijcias. Vide, Reconciliatus amor.

Ingratitudo detestanda.

Ingratitude is to be detested, or abhorred.

Vitium ingrati animi pessime odi: nullum odiosius mihi crimen est ingrati animi culpa: cùm omnia crimina, tum vero prætermissæ gratiæ, neglecti officij culpa grauis admodum, molesta, odiosa mihi est: nullum hominum genus acerbius odi, peius odi, acerbiore insector odio, quàm qui gratiam bene meritis non referunt, qui de gratia referenda minimum cogitant, parum laborant.

Ingratus es.

Thou art vnthkankefull.

Meis in te meritis non respondes: gratiam non refers, non soluis id quod debes: officia mea tuis officijs non compensas, gratiam non reddis, officium non præstas, ingratè agis, ingratum te præbes: officium in te requiro, desidero: gratiam à te non fero: mea erga te non imitaris officia. Magna mihi debes beneficia, nec soluis.

Inhumanus.

Vncurteous, or vnkinde.

Neminem, qui tam longè ab humanitate abesset, tā esset alienus ab humanitate, tam expers humanitatis, in quo minus esset humanitatis vnquā vidi: omnem prorsus humanitatem, liberalitatemque naturæ sic ignorat, vt nemo magis, minimè omniū de humanitate laborat: officium negligit: ita nihil agit liberaliter, vt illiberalitatē esse virtutē existimare videatur.

In insaniam prorsus incidit.

He is fallen starke madd, or as madd as a bedlemre.

Vi doloris ita insanijt, vt mentẽ, rectum animi sensum, rationem nunquam receperit, in perpetuũ amiserit, ad sanitatẽ nunquam redierit: insaniæ morbo ita est affectus, in morbum insaniæ ita incidit, vt nũquam posteà conualuerit, vt furorem nunquam deposuerit, vt bonam mẽtem nunquam reuocauerit, vt à furore, à dementia nunquam se ad sanitatem retulerit: ita discessit à mente, ita mentem perdidit, vt illum nemo posteà ratione præditum viderit.

Iniquus.

Vniust, or not indifferent.

Æquissimus mihi nõ est, paulò iniquior in me est, iniquiore animo erga me est, animo est in me non satis æquo, Nonnulli sunt in te obscurius iniqui.

Iniuria afficere.

To doe wronge.

Iure hæc in me conferres, si quando ipse tecũ iniquius egissem, iniquior tibi fuissem, iniurius tibi fuissem iniuriosus in te fuissem, iniuriosius te tractassem, iniuriam tibi fecissem, intulissem, imposuissem, obtulissem: si te aliqua affecissem iniuria, si à me accepisses iniuriam, tulisses iniuriam: si me iniurium, iniuriosum, iniquum, grauem, tuis commodis aduersum, infensum tibi sensisses, cognouisses, expertus esses: si qua re te læsissem, tuus esset animus a me offensus, molestiam aliquam accepisset, si de tuis cõmodis aliquando detraxissem, tuis commodis obfuissem, obstitissem; aduersatus

uersatus essem: quã esses à me lacessitus iniuria, prouocatus, commotus.

Iniuria compensata.

Iniurie recompensed: wrong requited,

Iniquè mecum egisti, sed erit, cùm tibi idem reponam: iniuriam fecisti iniuriã aduersus me intulisti, iniuria me affecisti, lacessisti, prouocasti, iniuriosè me tractasti, acerbè, iniquè, amarè, contra iura omnia, aduersus iustitiæ leges, contrà quàm iustitia præscribit: sed parem aliquãdo gratiam referam, merita meritis compensabo.

Iniuriam vlcisci.

To reuenge iniurie.

Facilè idem reponam: is sum, qui referre iniuriam facilè possim, par pari referre, æquè te tractare: feres à me, quod intulisti: impunè tibi nõ erit, quod iniuria me affeceris: impunita non erit iniuria tua, inulta nõ erit, inulta non relinquetur, vlciscar iniurias tuas, memorem iniuriæ me senties, experieris.

Iniurias non vlcisci, laudabile existimo.

Not to reuenge iniurie, I iudge it praise worthie.

Nihil iudico, duco, censeo, statuo laudabilius, quã iniuriarum rationem non habere, non ducere: quomodo quidem ego existimo, vt ego quidem arbitror, opinor, puto, autumo, sentio, vt opinio mea est, vt mea fert opinio, quãtum quidem assequi iudicio possum, vt mihi suadet ratio, ostendit ratio, nisi iudicio

fallor, iudicij ſum expers, rudis planè ſum: nihil eſt præſtantius, laudabilius, ad laudem illuſtrius, quàm iniurias contémnere, nihili facere, obliuiſci, ex memoria delere, minimè perſequi, vlciſci nolle, vltione non perſequi, referendæ iniuriæ curam non ſuſcipere, de iniuria perſequenda, vlciſcenda, referenda, de iniuriarũ vltione minimè laborare, nihil omnino cogitare vltionem iniuriarum non ſpectare, nõ curare: in cõtemnendis iniurijs, obliuiſcendis, ex animo euellẽdis, ex memoria delendis, obliuione voluntaria conterendis, eximia ſita laus eſt, ea laus eſt, qua nulla præſtantior.

In iuſtitia virtutes omnes.

All vertues are comprehended, or conteined in onely iuſtice.

Omnes inſunt in vna iuſtitia virtutes, iuſtitia continentur, compræhenduntur, continet iuſtitia, compræhendit, complectitur omnes virtutes: omnes ad vnam iuſtitiam virtutes referuntur, ab vna iuſtitia pẽdent in vna iuſtitia includuntur: qui iuſtitiam tenet, non eſt vt virtutem vllam preterea deſideret, requirat expetat: nulla virtute iuſtus caret, nulla virtus abeſt à iuſto: coniunctæ ſunt colligatæ, connexæ cum iuſtitia virtutes omnes.

In liberos non ſæuiendum.

We muſt not rage againſt our children, or we ought not to be cruell ouer our children

Sæuire in filios, ſæuitiam aduerſus filios exercere, crudeliter agere cum filijs nunquam debemus: tanti nihil eſſe debet, vt crudeles in liberos ſimus, vt crudeles

les nos. liberi nostri experiantur: siquid agitur cum filijs crudelitas absit, nunquam crudelitati locus est.

Innumeris periculis exposita est vita hominum.

The life of man is open to infinite perills, or subiect to many dangers.

Innumeris fortunæ telis proposita est, exposita est, patet hominum vita: impēdent, imminent hominum vitę casus innumeri: euentus rerum varij singulis propè horis extimescendi: quisquis vitam ingreditur, in hanc lucem prodit, spiritum è cœlo ducit, huius lucis vsura fruitur, eum casus innumeri manét, ei & quæ velit, & quę nolit, exspectanda multa sunt, eius animus ex vario rerum euentu perpetuò fluctuet necesse est.

Inofficiosus & inhumanus.

Vncourteous and vnkinde.

Omnis officij & humanitatis expers est: lōgè abest ab officio & humanitate: prorsus humanitatem ignorat: ab humanitate remotissimus est: nihil possidet humanitatis: minimè omnium humanitatem colit, diligit, exercet.

In otio viuere.

To liue at ease, or in rest.

Præstabo tibi otium: efficiam, vt quietè fruaris, vt quietè agas, quietè viuas, quietā vitam ducas, & summa sit rerum tuarum tranquillitas, summa tui animi quies, vt otio tibi frui liceat, otiosè viuere, otiosam vitam agere, peragere, ducere, traducere, viuere.

In Republica iustitia sequenda.

Iustice to be followed in a common wealth.

In administranda, tractanda Repub. in administratione Reipublicæ, ius honestum, rectum tueri, spectare, sequi, nihil præterea debemus.

Insanus.

Madd or out of his witts.

Quia causa cecidit, litem perdidit furere cœpit, ad insaniam, furorem, dementiam, amentiam redactus est, mente captus est, mentem amisit, mens eum reliquit, defecit, destituit: incidit in insaniæ morbum, prolapsus est in furorem, à se ipso discesset, à mente discessit, sapere desijt.

Inscius reuertor.

I retorne vnwitting, or vnknowing.

Redeo, reuertor, reuerto, refero me ad rus, repeto rus insciens, imprudens, inscienter, præter voluntatē: pedes me ad rus inscientem referunt.

Insectari.

To reprehende sharply, or to exagitate.

In hoc Epicurum Stoici malè accipiunt, accusant exagitant, insectantur, conuitijs vrgent.

Insidiati mihi sunt, quibus potissimum credidi.

They haue entrapped me, or laide waite for me, whome I chiefly trusted,

Quorum

Quorum ego fide nitebar maximè, quibus ego fidei habebam plurimum, quibus apprimè credebam, quorum in fide multum ponebam, quorum esse minimè dubiam, aut infirmã fidem existimabam, ij mihi insidias fecerunt, insidiose vim, damna, ignominiam intulerunt, obtulerunt, insidiosè me tractarũt, insidijs petiuerunt, oppresserunt, perdiderunt, a me defecerunt, desciuerunt.

Insomnia laborare.

I coulde not sleepe all the whole night, or I slept not one winke all this night

Somnum hac nocte nunquam vidi, oculis nunquã vidi meis, capere nunquam potui: somnus hac nocte meos oculos effugit, abfuit à meis oculis nunquam se obtulit oculis meis: refugit a meis oculis: noctem insomnem duxi: insomnia laboraui: perpetua vigilia sum vexatus: spacium noctis vniuersum peruigilaui: soporem nunquam gustaui: nunquam quieui: quies nunquam data est: omnes mihi noctis partes vacuæ somno, expertes somni, sine somno fuerunt.

Insontem accusas.

Thou accusest the innocent, or giltles man.

Accusas, culpas immerentem, expertem culpæ, vacuum à culpa, remotum à culpa damnas, in iudicium vocas, rem facis, persequeris; vitio tribuis, vitio vertis: fraudi das immerenti, ei, qui culpam non commisit, culpæ sibi conscius non est: confers culpam in expertem criminis, insontem, immerentem, innoxium: exagitas illum, in culpam vocas, in infamiam vocas, adducis iniustè, sine causa, iniuria, immeritò, contra quàm ius est. Vide, Immerito accusatus.

Institutum tuum vrge, si ita expedit.

Continue or goe forward as thou hast begunne, if it be for thy profite and commoditie.

Perge, vt cœpisti, tene tuum institutum, tene quem cœpisti cursum, qua ire via cœpisti, ea perge: tuam consuetudinem tuere, ac serua, si tibi vtile est, si vtilitas tua ita fert, si suadet vtilitas, si è re tua, è commodo tuo, ex vsu tuo, si ratio rerum tuarum ita postulat, si tibi conducit, expedit, prodest, bono est, emolumento est, vtilitati est, si est, vt iuueris, vt vtilitatẽ capias, fructũ feras, percipias, colligas, si fructuosum est.

In summas ædes aufugit.

He fledde away, and ranne vp to the toppe of the house.

Effugit, fuga se abripuit, fuga euasit, ad ędium summa, ad summas ædes, ad fastigium, ad culmen, ad superiores, excelsiores, sublimiores ædium partes: abdidit se in summas ædes, fuga se contulit in summas ædes, fuga petiuit summas ædes.

Intemperantia languesit corpus.

The body is weakned or made feable with inordinate or dissolute liuing.

Vires corporis tibi minuit, diminuit, imminuit, cõminuit, infirmauit, debilitauit, ademit, abstulit, afflixit vitæ ratio minimè moderata, incontinentia, intemperantia, nequitia, luxus, libido: vita immoderatè, incõtinenter, intemperãter, dissolutè nequiter, sine modo, luxuriosè

luxuriosè traducta,ad infirmitaté, ad imbecillitatem, tenuitatem corporis te redegit,adduxit,minus te firmum,minus validum,minus valentem, minus robustum, infirmiorem,imbecilliorem reddidit.

Inuidia premitur.

Hated or enuied of all men.

In summam omnium inuidiam incidit, adductus est: inuidiosus apud omnes factus est: sic egit, ita se gessit,vt odio illum omnes habeant,vt in illum nemo sit optimè animatus, nemo illi faueat, nemo de illo benè existimet:nulla fruitur hominum beneuolentia: premitur odio multorum,inuidiæ est, odio est,in inuidia est,in odio est. Quis est, quem nulla vnquã attingat inuidia?Disrumpitur inuidia.Valdè Ciceroné exercebat inuidia:Ciceroni multum erat cum inuidis negotij.

Inuidia ex dignitate.

I am enuied or haue more ill will abrode, because of honour,preferment or estimation.

Sunt,quos meus in hac republica splendor offendat,lædat,pungat,angat,sollicitet,afficiat, vrat, dolore,cura,molestia,sollicitudine afficiat: florere me dignitate,existimatione,honore,tantum honoris mihi haberi,tantum mihi dignitatis in republica esse, auctoritatis,gratiæ, existimationis,splendoris, nonnulli molestè ferunt, grauiter,acerbè,ægrè, iniquè,iniquo animo,non facile,non leuiter, non patienter tangit animos quorundam, sollicitos habet quosdam hic splendor meus,hæc species,dignitas.

In virtutis studio valetudo curanda.

In the ſtudie of vertue our health is not to be neglected.

Ita ſdqui virtutem debemus, vt valetudinem non in poſtremis ponamus:valetudinis cum virtute ducẽda ratio eſt:ſic ad ſtudia virtutis debemus incũbere, ne valetudo negligatur:plurimum virtuti, aliquid tamen valetudini tribuatur: ſpectanda virtus eſt, cũ ea tamen,ne deſpiciatur valetudo: excubare virtutis in ſtudio, præclarum eſt, indormire tamen valetudini minimè debemus:excolatur animus virtutibus: nonnihil tamen corpori ſeruiatur.

Iracunde commiſſum, dedecus.

Shame followeth euery furious acte:whatſoeuer thou doeſt in thine anger,it will turne to thy ſhame at the laſt.

Quicquid ages iracundè,iratus,in ira,cum ira, irato animo,animo ira commoto, ira affecto,ira agitato, cõmotus ira,adductus, inductus, impulſus, incitatus, actus,accenſus,inflammatus, iracundiæ vi impulſus, turpiter ages, tua cum infamia, ignominia, tuo cum dedecore:turpi te macula inquinabis, labe inficies, dedecus,infamiæ turpis nota conſequetur.

Iracundia multorum malorum cauſa.

Anger the cauſe of muche miſchiefe.

Sanè,ſanequam,certè,certò,verè,re vera,profectò ſine dubio, procul dubio,abſque dubio, quidem, omninò,planè,qui ſe iracundia patitur efferri, auferri, abripi,à ratione auocari,à conſilio abduci, is ea committit, quæ mox infecta velit eſſe, in eum locum adducitur

ducitur, vnde exitus non facilè datur, eò progreditur, quò paulò pòst pœniteat: certum est, pro certo est, exploratum, minimè dubium, nemini obscurũ, omnibus apertum, patet, constat, perspicuum est, oculis, ac sensu ipso percipitur, vocari in dubium non potest, venire in dubium, ambigi, dubitari, nemini dubium esse potest, quin multa mala pariat iracundia: ex iracundia mala multa gignantur, erumpant, fluant, manent, multorum malorum culpam sustineat iracundia, multorum malorum causa sit in iracundiam cõferenda.

Iter difficile.

A troublesome or euill iourney.

Admodum hieme difficilis est, incommoda, impedita, plena laboris, & periculi ea via quę Patauio Vincentiam fert, ducit: qui se per hiemem in viam dant, vt Patauio profecti Vincẽtiam perueniant, molestiã itineris nõ mediocrem sustineant necesse est, in multas incidãt difficultates, multa subeant pericula, multos perpetiantur labores, incommoda, odiosa, dura minimè pauca: iter habentibus Patauio Vincentiam difficultates occurrunt multæ, uiæ difficultas, & iniquitas impedimenta opponit maxima, impedimẽto vehementer est. In alpibus Apennini magnæ sunt, admodumque difficiles locorum angustiæ: impeditissimus est ad iter faciendum mons Apenninus: labor est maximus per montem Apenninum iter habentibus.

Iter omittendum infirma valetudine.

A iourney is not to be taken in hande when a man is ill at ease.

Iter ne ſuſcipias, ne te viæ cōmittas ne te in viam des, ne ad iter aggrediaris, ne viam ineas, itineris cōſilium abijce, omitte, dimitte, niſi rectè vales, niſi optima vteris valetudine, niſi corpore benè firmo. Ne te viæ, niſi confirmato corpore committas. Vide Non niſi ſoſpes, &c.

Itinera hyeme odioſa.

Euill iournying in winter, or winter iourneys are tedious.

Viæ ſunt hyeme difficiles, incommodæ, impeditæ, abrupte, iter habentibus odioſæ: nihil incommodius, quàm hyeme iter habere: per hyemem itinera ſunt incommodi plena, interdum etiam periculi.

Iucunda coniunctio.

A ioyfull ioyning.

Spero nobis hanc coniunctionem voluptati fore optimam de hac habeo coniunctione ſpem: de hac coniunctione ſpero optimè, ſpes me tenet optima, ſuſtentat, alit, paſcit, fouet.

Iudicium à naturane, an ab arte.

Whether nature or arte giue iudgement I knowe not.

Nondum planè conſtitui, nondū ſatis habeo conſtitutum, deliberatum, exploratum, explicatum, certum, naturæ ne munere, an diſciplinæ beneficio iudiciū contingat: iudicij præſtātia, excellentia, vis, ſubtilitas vtrum à natura, an ab arte, ac diſciplina proficiſcatur, contingat, manet: naturæ ne priuilegio concedatur, an ſit ab arte, ac diſciplina petendum: vtrum is, qui

is, qui rectè iudicat, qui optimè iudicio vtitur, qui iudicio valet, præstat, excellit, facultatem habet optimè iudicandi, iudicio abundat, naturæ debeat, an arti, bonum illud acceperit à natura, an hauserit à studio, ab arte, à disciplina: naturaléne bonum sit iudicium, an potius in studio, arte, disciplina, doctrina, ratione situm, eiusmodi, quod doctrina tradatur, à præceptis ducatur, discatur à magistris.

Ius dicere.

To iudge according to the lawe, or to minister iustice.

Modò in hoc, modò in illo oppido forum agit, ius dicit, litigantes audit, res iudicat, causas cognoscit, iudicat de controuersijs, discrepat, ius administrat, distribuit.

Iustitia sequenda.

Iustice is to be followed: vpright and true dealing is to be vsed.

In administranda, gubernanda, regenda, capessenda, tractanda, curanda, gerenda republica, in administratione reipublicæ, in omni publico munere id solũ spectare debemus, quid iustitia postulet, ratio præcipiat, cõscientia proponat: quid sit iustitię, quid rationi consentaneum, quid cum iustitia, cum ratione congruat, conueniat, consentiat: habenda iustitię summa ratio est: vna spectanda iustitia, nihil præterea: de vna iustitia laborandum: sequi ducem iustitiam debemus, agere cum iustitia, iustè, rectè, honestè: honestũ tuẽdum est solum: nostra cõsilia, nostras actiones ad vnã iustitiam referri decet: propositam habere iustitiam, iustitiæ seruire, ad iustitiam incumbere, iustitiã exer-

cere debemus:non est in administrãda Republica ne latum quidem vnguem,ne minimum quidem, ne tãtillum quidem à iustitia discedendum, recedendum.

Iustitia curæ paucis.

Fewe haue regarde what is iuste.

Pauci sunt hac ætate,his temporibus, quibus iustitia curæ sit,cordi sit, qui iustitiam colant,exerceãt, curent,tueantur:qui de iustitia laborẽt:apud quos iustitia locum habeat, iustitiæ locus sit, qui se iustos præbeant.

Iuuabo te,vbi opus erit.

I wil helpe thee,when thou shalt haue neede, or as neede shall require.

Adero tibi,præstò ero, opem feram, cum res postulabit:vbi opus erit, vbi tempus feret,tuis temporibus,si rerum tuarum ratio poscet, si occasio requiret, vbi erit è re tua,si pertinere ad te videro.

Iuuentus improuida.

Youth is incircumspecte.

Si, quid insidiarum in vita sit, minus despicis, intelligis, vides minimè miror,cùm adhuc intra iuuentutis annos tua versetur ætas, cùm iuuentutis annos egressus nondum sis,nondum excesseris,præterieris: cùm in ea sis ætate,quæ valet viribus,ac prudẽtia infirma est,viribus floret, à prudẽtię maturitate procul abest,longè distat à prudentia, in qua prudẽtia locũ non habet : cùm adhuc ætas tua tanquam in vere sit; cùm ætas iuuentutis,in qua tu es, inopia ferè iudicij laboret,expers iudicij, prudentiæ grauitatisq; sit: vsu rerum,

rerum,& experientia,vnde oritur prudentia , prorsus vacet,vacua sit,careat.

Labi procliuè.

It is easie to fall, or to doo amysse.

Quis est,qui non offendat,non labatur in tam difficili,tamque lubrica rerum humanarum via? cui timenda offensio non est? cui nam effugere , ac vitare offensionem licet ? quis ab offensione præstare sibi quicquam possit?

Labor.

Labour.

Si hoc suscipis,sumis,aggrederis , negotij multum habebis,feres laboris plurimum,rem difficilem, grauem laboriosam, operosam , molestam in primis ac duram senties, experieris , cognosces;valdè tibi erit elaborãdum, magnus in te labor, graue onus incumbet,oneris multum,laboris,molestiæ sustinebis.

Labor finitus.

I am eased of my labour, or my taske is ended.

Perfunctus sum labore grauissimo, leuatus sum,liberatus,exsolutus,exemptus ; labori finis impositus est,factus est:labor ad finem peruenit,terminatus est: iam me non vrget,non premit, non vexat labor : labori grauissimo quies aliquando successit: labori finem feci, finem imposui:laborem terminaui, ad finẽ, ad exitum perduxi:laborem pertuli donec opus fuit, toleraui quatenus debui,sustinui quoad oportuit.

Læsus immeritò.

Hurted wrongfully, or otherwise then I haue deserued.

Iniquè mecum egisti: iniuriosè me tractasti, iniuriam mihi intulisti, iniuria me affecisti, iniuriã abs te tuli, passus sum, læsus à te sum immerito meo, nullo meo merito, nulla culpa, absque culpa, nihil tale meritus: læsisti me immerentem, innocentem, nullius affinem culpæ, omnis expertē culpæ, ab omni vacuum culpa. Vide, Immerito molestijs afficior.

Lætitia affectus.

A glad man.

Patrem tuum recens hic de tua dignitate nuntius allatus extulit lætitia, affecit lætitia, perfudit lætitia, lætitia compleuit, lætitia cumulauit: pater tuus lætitiam cepit, sumpsit, hausit, lætitia affectus est, lætatus est, gauisus est, recreatus est, gaudium cepit, iucunditatem hausit.

Largitio inuidiosa.

Hatefull briberie.

Inuidiosa est apud omnes bonos tua largitio: inuidiam tibi parit, inuidiæ tibi est ista largitio, lædit animos bonorum: tua largitione grauius afficiuntur bonorum animi: largitione alienas à te bonorum animos.

Latrones ex occulto inuadũt viatores.

Theeues sett vppon trauellers vnawares.

Latrones ex insidijs, ex occultis locis, subitò, repētino, improuiso, nec opinato impetu viatores aggrediuntur, adoriuntur, inuadunt, petunt, viatoribus

inuadunt,

inuadunt,in viatores inuadunt,irruunt, impetum faciunt,impressionem faciunt,incurrunt, insiliunt, sese immittunt,se inijciunt,sese inferunt.

Laudare.

To prayse or commende.

Omnes te summis laudibus extollunt,efferunt,exornant, in cœlum ferunt. Semper aliquid ex te promis, quod alios delectet, teipsum laudibus illustret. Satisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. Cato res Ciceronis ornauit, diuinis laudibus extulit,prosecutus est.Brutus effertur laudibus,in cælum tollitur,quia cótendit,vt in pristinam libertatem patriam vindicaret,restitueret.

Laudem summam consequutus est.

He hath gotten him a great prayse,or commendation.

Summam ex eo munere laudem, eximiam, egregiam,miram,mirificam,insignem,immensam, singularem,vnicam,incredibilem,excellentem,præstantissimam,amplissimam,æternam,sempiternam, immortalem,non mediocrem,non minimam,non vulgarem consecutus est,adeptus est,obtinuit,tulit,quæsiuit, sibi peperit, comparauit. Ieci fundamenta dignitatis meæ,ingressus sum in laudem.Nunc tuæ summæ laudes excelso,& illustri loco sitæ sunt.

Laudis studiosus.

Desirous of prayse,or huntinge after prayse.

Omnes tuos ad laudem impetus noui:quam sis ad laudem propensus,inclinatus,quãti sit apud te laus,

quàm labores de laude,quam vehementer ad laudem incumbas,quam laudi ſtudeas, quo ſtudio laudem ſequaris,quæ tua ſit laudis cupiditas,præclarè noui,habeo cognitum.

Laus gratiæ cauſa.

To currie fauour by prayſing of men,or to commend other thereby to get himſelfe more fauour of them.

Tantas in me laudes confers, effers me laudibus non iudicio tuo,meritóue adductus meo, ſed vt ineas à me gratiam,gratiæ cauſa, ad colligendam beneuolentiam:gratiã meam his laudibus aucuparis,das hoc auribus meis:largiris mihi, non veritati : auribus inſeris,loqueris ad voluntatem : non hoc ex animo facis, ſed eo conſilio id ſpectas,id ſecutus, meum tibi vt amorem hoc artificio,hoc tuo quaſi merito adiungas, vt mihi gratificeris.

Laus ex ſola virtute.

A commendation riſing from vertue onely

Tuæ ſapientiæ eſt, veram laudẽ in vna virtute poſitam exiſtimare.pertinet ad ſapientiam tuam,ſpectat ad eam ſapientiam,qua tu excellis: eſt eius ſapientiæ, quæ in te elucet:viget:tuum eſt, qui ſapiens & haberis,& es,qui ſapientia præſtas, abundas, in quo ſapientiæ plurimum eſt:virum ſapientem,qualis es tu,decet in animum inducere,pro certo habere,ſic habere ita credere,exiſtere veram laudem,naſci,fluere, manare ab vna virtute,verum decus in vna virtute ſitum eſſe,locatum,conſtitutum,ſolidam gloriam non aliunde,quàm à virtute pendere.

Laus

Laus in virtute posita.

Iust prayse consisteth in vertue onely.

Tuę sapientię est, veram laudem in vna virtute positam, sitam, locatam, constitutam existimare, in vna virtute consistere, ab vna virtute pendère, nasci, fluere manare, proficisci.

Leuatio luctus.

A lessening of sorrowe.

Hæc te non mediocriter cogitatio cōfirmabit: hæc si tibi propones, apud animū tuum propones, animo agitabis, animo spectabis, leuabis, tuum luctum, leuabis te luctu, ægritudine, sollicitudine, cura: sanabis vulnus doloris tui, ipse te lenies.

Leuis.

Light, inconstant or vaine.

Vaniorem, inaniorem, leuiorem, dementiorem vidi neminem: nihil est in eo grauitatis: nihil est illo inanius, vento leuior est, aëre inanior.

Leuiter offendere.

Somewhat to stirre a man, or a litle to displease a man.

Dedi operam, vt eum parce ac molliter læderem: non id egi, vt eum grauiter offenderem: nihil paulo grauius in illum cogitaui: cómouere illum leuiter volui, non acerbè vexare.

Liberalis.

Liberall, or bountifull.

Latè patuit in prouincia liberalitas tua, tua excelluit humanitas, nemo est à te nō liberalissime tractatus, liberalitatem nemo in te desiderauit: prolixa fuit in primis, ac benefica natura tua, sic vt nihil magis: fructus liberalitatis tuæ vberrimi fuerunt, ad multos peruenerunt, pertinuerunt.

Libertatis cura.

A care or regarde of libertie and freedom.

Nihil aliud à communi libertate, nihil præter communem libertatem quæsiui, curaui, secutus sum, spectaui: ad vnam ciuium libertatem meas curas intendi, cogitationes retuli, studia contuli: præter communem libertatem, proposita mihi nulla res fuit.

Libertatis publicæ ratio habita.

Consideration of the publicke libertie.

Nihil antiquius communi salute, ac libertate iudicaui: omnium rerum mihi prima fuit publica salus ac libertas, cōmuni salute ac libertate nihil mihi potius, omnia sum aspernatus præ communi salute ac libertate: pluris apud me, quàm omnes res, vniuersorum salus ac libertas fuit: nulla de re tantum, quantum de communi salute ac libertate laboraui: salutem publicam ac libertatem omnibus rebus anteposui, præposui, prætuli: curæ mihi fuit salus ac libertas publica, sic vt nulla res æquè.

Libri tui in honore habentur.

Thy bookes are much regarded, or are in great estimation.

Libri tui omnibus vigēt, egregia de tuis libris opinio

nio eſt, exiſtimatio eſt: præclarè de tuis libris omnes exiſtimant, ſentiunt, iudicant: tui libri magno apud omnes in honore ſunt, omnium iudicio probantur, laudibus ac teſtimonijs ornantur, in manibus ſunt, in manibus habentur, manibus teruntur, ſinu fouentur, circumgeſtantur, circumferuntur, aſſiduè tractantur, diligenter euoluntur, accurate ac ſtudioſè lectitantur.

Liceat mihi cubiculo tuo vti.

Let me haue the vſe of your chamber.

Velim mihi commodes, accommodes de cubiculo: ſi mihi cubiculum conceſſeris, meo commodo conſules: ſine me vti cubiculo tuo, liceat mihi cubiculo à te conceſſo, tuo beneficio frui, tua humanitate ac liberalitate.

Literæ gratæ.

Letters welcome.

Literæ tuæ, quod facile cognouerim, intellexerim, ſenſerim, coniecerim, iudicauerim, quod facilè noſſe, intelligere, ſentire, conijcere, coniectura conſequi licuerit, potuerim, ei periucundæ fuerunt, ſummam ei iucunditatem attulerunt, pepererunt, magna illum iucunditate affecerunt, perfuderunt. Omnis amor tuus ex omnibus ſe partibus oſtēdit in tuis literis. Quas ad me literas mittis, multo ſunt officio refertæ, multis inſignes amoris notis.

Literæ detrimentum ex morte Aldi Manutij accipiunt.

The death of Aldus Manutius was a great loſſe to learning.

Multum iacturæ tulerunt, graue detrimentum ceperunt, damnum adierunt, subierunt præclara literarum studia ex morte, obitu, interitu Aldi Manutij: graue vulnus optimis literis inflixit obitus Aldi Manutij: ictu graui perculsæ sunt, ac pene prostratæ liberales disciplinæ, quo die Aldus Manutius occidit, interijt, extinctus est, perijt, obijt, diem obijt, oppetijt, decessit, è vita discessit, è vita exijt, vitam cum morte commutauit, morte sublatus est, morte nobis ereptus.

Litteras non committere.

Not to deliuer letters.

Eiusmodi sunt, eius generis, eius momenti meæ literæ, vt eas non audeam temere committere: nō eius generis, non eiusmodi sunt meę literæ, vt eas audeam temerè credere: quoties mihi certorum hominum facultas erit, litteras ad te dabo.

Literæ semper iucundæ & vtiles.

Learning is alwayes both pleasant and profitable.

Mi fili, semper vsui, semper delectationi literæ tibi erunt, fructum tibi afferent & voluptatem in omni vita: nunquam non vtiles, nunquam inquam iucundæ non erunt: te semper commodis, semper voluptate afficient, iuuabunt pariter, & oblectabunt in vniuerso tuæ vitæ cursu, vitæ tuæ par atque adeo longior literarum vtilitas erit.

Longinquitas temporis finem doloribus affert.

All sorowe, paine and griefe in continuance

of

of time will ceaſe or haue an ende.

Dolorem minuit ac mollit dies, temporis longinquitas, vetuſtas: quæ nobis à fortuna infliguntur vulnera, ſanantur vetuſtate: vis doloris cum tempore lãgueſcit: detrahit de dolore dies atq; adeo extinguit omnem, planéque tollit: quouis dolore affectis quouis malo laborantibus medetur tempus, medicinam dies affert: vetuſtas opem fert, opitulatur, ſubuenit, auxilio eſt, ſubſidio eſt finé doloris diês affert: habet hoc tempus, vt quemuis dolorem quanuis acriter in animo inſitum, auellat atque abijciat: eſt hoc tẽporis, vt omnem malorum memoriam, omnem aduerſę fortunæ recordationem, ex animo deleat, auferat, eripiat, expellat, amoueat. Vide Calamitatum conſuetudine.

Lucri gratia cauſæ dicuntur.

Gayne maketh many a pleider Pleiding for gayne

In forum multi veniunt, vt lucri plurimum faciant: vt lucrentur plurimum, vt quæſtus maximos faciant lucri cupiditate adducti, lucelli dulcedine illecti, lucrũ ſpectãtes, lucrũ ſequuti, lucro commoti, lucri ſpe: multos in forum lucri cupiditas adducit, ad agendas cauſas impellit: facit augendæ rei cupiditas, ditandi ſpes, congerendarum opum, comparandarũ diuitiarum, pecuniæ colligendę, vt in forum ſe conferant, vocem in queſtũ conferant, vt agendis cauſis ſe dent vt induſtriam ſuam in agendis cauſis exerceant.

Lucrum ex re turpi.

A diſhoneſt or ſhamefull gayne.

Quæstus maximos, sed turpissimos fecit: rem fecit turpissimè, diuitias quæsiuit malis artibus: multum ille quidē, sed inhonestè, sordidè, parum laudabiliter, cum dedecore lucratus est, cum infamia lucrum secutus est, tanti lucrum fecit, ea cupiditate ad lucrum incubuit, vt expetendum sibi vel cum dedecore, cum infamia, turpi cum fama existimauerit.

Luctus perpetuus.

Continuall mourninge.

Conficior lachrymis, sic vt ferre non possim: luctu consumor, contabesco, modum lugendi nullum facio, finem lachrimis non impono, lachrimis me dedo, lachrimis nunquam abstineo, vberrimus meus est fletus: assiduę lachrymæ, perennes lachrymæ: nunquam non lugeo, luctum nunquam intermitto, non dimitto, non omitto, totus in luctu versor, assiduæ fluunt ex oculis lachrymæ, comes mihi vbique luctus est: perdunt me lachrymæ, nunquam lachrimis non hument oculi.

Luctus è publico malo.

To sorowe and mourne for the common wealth.

Luges Reipublicæ tempora: tuus fletus exoritur existit, manat, proficiscitur a publicis malis: lugendi causam affert aduersa fortuna Reipublicæ: calamitas publica, publica mala te ad fletum impellunt: miseriæ tibi publicæ lachrimas excutiunt, exprimunt

Mœreo.

I lament, mourne, or take thought.

Iaceo

Iaceo in mœrore, ac sordibus: afflictus mœrore iacet, ac languet animus meus. Pessime est animo meo: tristissimis vexor, & conficior curis: mœrore contabesco, debilitor, conficior, obruor, nil me tristius, deditus tristitiæ sum, tristis valde sum, animi dolore torqueor, iucunditas à me omnis abest. Nimium te tristitiæ tradidisti.

Magister scripturæ.

The maister of requests, or secretarie.

Magister scripturæ est, scripturæ præest, vectigalibus præest, princeps publicanorum est, vni potissimum demandata vectigalium cura est: ei maximè commissa vectigalia sunt: vnus præcipuè vectigalium curam gerit, sustinet vectigalia præcipua quodam iure, summo quodam iure exercet.

Magistratui rectè præfuit.

He so behaued himselfe in his office, that he gat all mens commendations thereby.

Pater tuus eximiam ex hoc magistratu laudem collegit, tulit, cepit, adeptus est, consequutus est: præclarè pater tuus hunc honorem gessit, egregiè se pater tuus in hoc munere tractauit: pater tuus hunc magistratum pro sua, reique publicæ dignitate administrauit.

Magistratus certus.

I was sure he should haue that office, or I neuer doubted that he should come to that honour.

Nunquam dubitaui, dubium nunquam mihi fuit,

ambiguum mihi nunquam fuit, nunquam mihi venit in mentem dubitare, ambigere, suspicari, nunquam mihi fuit obscurum, aut parum apertum, nunquam suspicatus sum fore, vt hic tibi magistratus non deferretur, vt excludereris hoc magistratu, vt repulsam ferres, vt reijcereris: pro certo semper existimaui, certò sum arbitratus, certa spes animum meum tenuit, exploratum mihi fuit prorsus mihi persuasi futurum, vt ad hunc honoris gradum peruenires, vt aditus tibi, ac via pateret, ne tibi, vnquam eunti ad hunc honorem, via præcluderetur: petitionis tuæ ratio nunquam explorata mihi non fuit, incerta, dubia, ambigua, obscura nunquam fuit. Non dubito, quin summum atque altissimum gradum ciuitatis obtineas.

Magistratus summus.

The highest office or Magistrate.

Penes eum est potestas, omnia sunt, est imperandi ius, est in omnes imperium: dominatur, imperat, regnat, tenet omnia, rem tenet publicam, arbitratu suo cuncta moderatur ac regit, eius in manu sunt omnia: eius ita potestas late patet, vt omnia complectatur: eius dominatu nihil vacat, ad eum omnia sunt delata, eius uoluntas pro legibus est, ab eius voluntate ac nutu pendent omnes, omnia posita sunt in vnius voluntate. Tanti non est, multis mortalibus imperare, quãti nobiscum hic vitam ducere.

Magnas res suscipis.

Thou takest upon thee great matters.

Etiam atque etiam vide, quantum facinus conêre, animaduerte quid suscipias, quid sustinere possis, quã graue subeas onus, quantum tibi oneris imponas, quantam

quâcunque ineas rem, cuius difficultatis, cuius industriæ, cuius operæ sit, quam difficile, durum, spissum, laboriosum, operosum, quantum industriæ, quam facultatem, quas vires, quos neruos, quantum roboris postulet id, quod conaris, moliris, tentas, instituis, suscipis, aggrederis: Grauissimis rerum susceptarum oneribus premor: Videre te scio quantum officij sustineam. In arcem huius causæ inuadam, totis viribus, toto pectore contendam.

Magni æstimatur.

He is in great estimation.

Multorum nummorum est mea bibliotheca, pretij magni est, plurimi valet, magnæ æstimationis est: Tanta esse puto verborum tuorum pondera, vt ex tua laude omnia me consecuturum existimem.

Magnitudo animi absque prudentia.

Harte without witt, or a courage without discretion.

Sæpè, qui magnitudine animi præstant, prudentia minus valent: sæpè contingit, euenit, vsu venit, accidit, fieri videmus, non raro fit, non parùm, sæpè fit, vt animi magnitudinem comitetur imprudentia: vt in nonnullis magno animo præditis, animo præstantibus, prudentia requiratur, desideretur.

Maiores nostri diuitias virtuti postponebant.

Our Elders preferred vertue before riches.

Maiores nostri diuitias minimè putabant, vnam virtutem sequebantur: apud maiores nostros minimi

diuitiarum, virtutis erat ratio maxima; nullo loco apud maiores nostros diuitiæ fuerunt, virtus vna vigebat maximè: plurimum semper apud maiores nostros virtus valuit, minimum diuitiæ: opes in minimis ponebant: postremæ omnium rerum diuitiæ illis erant: rem familiarem, quæque nos bona appellamus, parui, minimi, nihili reputabant, ducebant, æstimabant, pendebant, faciebant, flocci faciebant, flocci non faciebant, (idem enim significatur, siue absit, siue adsit particula non) minimi erant apud maiores nostros opes, minimi ponderis, nullo apud eos loco, parui momenti: postremum apud eos locum opes obtinebant, de quibus minimum laborabant: diuitias præ virtute contemnebant, infra virtutem ducebant, post virtutem habebant, virtute posteriores iudicabant.

Maioribus mentiri turpissimum fuit.

Our forefathers thought it a foule shame to lye

Maiorum nostrûm ætate, tempestate, temporibus, quo seculo maiores nostri vixerunt, mendacium probro maximo fuit: mendacium dicere turpissimum fuit, veritas ita colebatur, vt falsi homines pessimè audirent.

Malè audis.

Thou art euill spoken of, or thou hast an ill name.

Pessimè tibi omnes dicunt, turpissimè atque acerbissimè de te loquuntur; turpia quædam atque inhonesta in te conferunt: valdè te exagitant, iactant, insectantur, vituperant, accusant, carpunt, vellicant: omnes tibi grauissimè obtrectant, de tua existimatione multum

tum detrahere conantur, liberrime inuehuntur in te: nefaria quædam de te dissipant, disseminant, iactant: maledictis te onerant grauissimis: maledicta in te conferunt, congerunt, coniiciunt: ita de te loquuntur, vt honori tuo labem inferant, aspergant maculas, tenebras offundant: vt honorem tuum turpi labe inficiant.

Maleuolentia à sententia detrusus

Their malice hath forced me to change my minde or opinion.

Istorum maleuolentissimis obtrectationibus de vetere illa mea sententia depulsus sum, deiectus, deturbatus: factum est horum culpa, commissum est horum iniquitate, vt à mea illa vetere sententia desciuerim, vt veterem illum sensum deposuerim, vt abiecta vetere illa sententia, nouam susceperim.

Maritima regio me delectat.

The countrye by the sea side pleased me best or the sea coast best liketh me.

In maritimis facillimè sum: iucunde versor in maritimis: maritima loca cum voluptate frequento: maritima regione libenter vtor: in ora maritima versari iucundum est: maritima sedes me capit, oblectat, tenet: pascor maritimæ regionis aspectu: meis oculis regione maritima nihil est iucundius: miram haurio iucunditatem maritimæ regionis aspectu.

Maximoperè rogo

I request earnestly, or I pray thee hartely.

Singulari studio, quam possum studiosissime, valde hoc ex animo à te contendo: hoc à te ita postulo, pe-

ro, contendo, vt fortunas in eo meas positas putem: velim existimes quod à te peto, id eiusmodi esse, vt meæ fortunæ omnes agantur, in eo consistant, locatæ, repositæ, constitutæ, sitæ sint: sic à te peto, quasi in eo mihi sint omnia, quasi rationes ex eo meæ pendeant, ad vnum illud referantur. Officium in te requiro, desidero. Vide Rogo magnopere.

Medicus eruditus.

A learned Phisition.

Benè doctus est, eruditus, instructus medica scientia, medendi arte, medicis literis: sciens in primis est, peritus, intelligens, gnarus medicinæ: longè processit in medicinæ scientia: nouit penitus medicinam, tenet, possidet, callet: medicinæ scientiam ita est assecutus, vt pauci: medicinæ scientia valet, floret, præstat, excellit: medicinæ doctrina, scientia, peritia, cognitione, intelligentia, eruditione cum paucis conferendus est, inferior nemini: nota ei præclarè medicina est: patent ei, quæ multos latent ex medica scientia, ex medendi arte: multum hausit ex ijs libris, vnde manat medicinæ cognitio: medicinæ scientiam planè complexus est, mente atque animo comprehendit; ingenio sibi aperuit, comparauit, peperit.

Meditari.

To muse, studie, or deuise.

Colligere se, animum intendere, meditari accuratius, diligentius animaduertere, considerare cum animo suo, versare in animo, diligenter animo tractare, agitare animo diligenter, studiosè cogitare, intento aliquid animo intueri, attentius examinare, perpendere, ponderare.

Mei ingenij homo.

One of my nature, or disposition, or a meete mate for me.

Valdè mihi aptus est, mirè factus est ad naturam meam: vehementer est ad meæ vitæ rationem & consuetudinem accommodatus: conuenit optimè cum ingenio meo.

Memor beneficij.

Mindefull of a good turne, or neuer to forget the same.

Semper meminero, memoria retinebo, tuebor mẽte atque animo, nunquam obliuiscar, nunquam apud me delebit obliuio, beneficia, officia, merita erga me tua: memorem me tibi, quæcunq; se occasio dederit, obtulerit, probabo: gratum me tibi memoremq; præstabo: præstabo tibi eam, quam debeo memoriã meritorum tuorum: gratum me nullo non loco, nullo nõ tempore memorẽ gratiæ referendæ studiosum senties, experieris, cognosces: grati animi laudem in me non requires, non desiderabis: non committam, vt ingratum me appellare possis: vt in illo officio, quod benè merẽtibus debetur, iure me ac merito quisquam repræhendat: vt in vitium ingrati animi non incidam: ne quis mihi turpem ingrati animi notã possit inurere, ingrati animi vitium, crimen, culpam possit obijcere: vt ab ingrati animi vitio, crimine, culpa, turpi infamia longissimè seiungar, discedam, absim, valde procul absim: vt ea culpa vacem, vacuus sim, caream: eius culpæ sim expers, quam committunt, qui nullam referendæ gratiæ curam suscipiunt, qui de referẽda gra

tia minimum laborant: enitar, & vt spero, consequar, vt te de me optime esse meritū læteris, vt officia erga me tua voluptati ac lætitiæ tibi sint, vt ex tuis in me officijs voluptatem capias, officiorū tuorum fructum feras, percipias, colligas, vt gratiæ tuæ gratiam à me feras, vt parem tibi referam gratiam, par pari vt referam, vt officia tua paribus officijs æquem, compensem, remunerem, remunerer. Vide beneficij memor.

Mendax.

A lyer.

Quicquid dicis, falsum est, minimè verum, alienum à veritate, à veritate seiunctum, abest à vero, aduersatur veritati, mendacium est: falsa est omnis oratio tua: quicquid loqueris, falso loqueris.

Mens mutata.

His minde is chaunged.

Ad eundem furorem rediit: iterum defecit à fide, à pristina mente desciuit, discessit, abductus est.

Mente captus.

Madde or beside him selfe, or out of his witte.

Desipiens est, delirus, stultus, demens, insanus, à ratione auersus, omni ratione carens, delirat, desipit, discessit à mente, desertus à mente, destitutus à mente, mens & eum ratio reliquit, insanit, mentē amisit, mente captus est: mentis lumine obcæcatus, mentis compos non est, mentis inops, mentis expers, inops à mente.

Mercatores diuites.

Rich

Riche marchaunts and wealthy.

Rem possident benè magnam, amplissimam, vberrimam, copiosam in primis mercatores Florentini: diuitias tenent summas, abundant, effluunt, re, copijs, diuitijs, opibus: diuites oppidò sunt, locupletes, opulenti, copiosi, à re parati, instructi, firmi, benè nummati, benè peculiati: ampla res est, prolixa, copiosa, minimè angusta, benè multa mercatoribus Florentinis: ampla re viuunt, prolixa, copiosa, benè multa.

Merita tua non assequor.

I can neuer deserue your benefites bestowed uppon me.

Nullam inquam tuorum meritorum partem assequar: nunquam non modò referendo, sed ne cogitanda quidem gratia tuum beneficium consequar. Tantum tibi debere existimo, quantum persoluere difficile est. Cui re vix referre gratias possum, ei verbis non patitur res satisfieri. Magna eius in me sunt non dico officia, sed merita. Magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accedet. Incredibilem tibi quendam amorem, & omnia in te summa ac singularia studia debeo.

Metellus æquo animo exul.

Metellus left his countrey willingly.

Summa voluntate Metellus patria cessit, æquissimo animo, minime contra voluntatem: summa fuit Metelli æquitas animi in patria relinquenda. Vide Exulauit æquo animo.

Metu liberare.

To be sett free from feare.

Abstergere volo animi tui metum, leuare metu, liberare metu, à metu abducere, metum expellere, eijcere, auferre: animum confirmare, constituere, efficere, ne quis animum tuum metus perturbet, afficiat, commoueat, exagitet.

Metus miseriarum ex bellis.

Feare of miserie after warre.

Hæc si bella durabunt, permanebunt, pepetua, diuturna, fixa erunt, quo cœpêre cursu, procedent, longius producentur, consistent: nisi bellis finis imponatur, fiat, afferatur: nisi bella finiantur, terminentur, ad exitum perducatur, perijt vniuersa Italia, desperata omnis Italiæ salus est, actum est de salute Italiæ, suam salutem Italia desiderabit.

Miles fortis.

A stout or valiant souldier.

In bellis ostendit se, probauit, præbuit, præstitit acrem & fortem virum: ita fortem, ac strenuam operam nauauit, vt magnam ex ea laudem tulerit: rem bellicam fortiter ac strenuè tractauit, gessit, administrauit.

Milites egregij cæsi.

Notable souldiers slayne.

Periere milites virtute præstantes: interijt egregia militum manus fortitudine excellens, cuius virtuti committi multum posset: flos exercitus, & robur vniuersum sobolesque militum cecidit. Vide In acie ceciderunt.

Miser ob contemptos patronos.

A wretch

A wretche, or in misery for despising his patrons and maintayners.

Cecidit, concidit, perditus est, extinctus est, periit, exitium, perniciem, vltimam calamitatem subiit, sustinuit, tulit, perpessus est, sensit: extremam fortunã subijt, adiuit, sensit, deiectus est in miserrimam vitã, summas miserias, summas calamitates, durissima quæq;, acerbissima quæq; miserrima quæque, postrema quæque: quia, quos maximè debuit, eos minimè veritus est, contempsit, nihili fecit, aspernatus est: nullo loco habuit, minimi duxit: habuit in postremis quos minimè debuit quos minimè æquum erat: nullam rationem habuit, duxit eorum voluntatis, aut commodi à quibus pendere quorum voluntatem remque spectare quibus consulere, quorum rationibus consultum velle debuit, quorum voluntati parere, obsequi morem gerere officio cogebatur.

Moderans studia, valebis rectius.

By vsing your studies moderatly, you shall haue your health better.

Si modum studijs impones, facies, statues, si tibi moderabis in studijs, si studia moderabere, si tibi parces in studijs, valetudine melior fies. valetudinem confirmabis, conualesces quotidie magis, firmior, ac validior fies: bonæ valetudinis, firmitatis virium, roboris quotidie plus assequeris ad perfectam valetudinem quotidie propius accedes.

Molestia.

Trouble.

Aliquid me mordet, pungit, afficit, est quiddam

quod molestius feram, submolestè feram, in quo nonnihil offendar.

Molestia liberatus.

Free from all trouble and griefe.

Quod Deo sit gratia, vacuus molestijs nunc quidem sum, sine molestia, cura, solicitudine, procul absum à molestijs, extra molestiam sum, tranquille satis ago: Dei benignitate factum est, contigit, vt nunc quidem omni molestia vacē, nullis angar curis, nulla vexer solicitudine, nulla meum animum paulo molestior, grauior, acerbior exagitet, vexet, perturbet, commoueat, afficiat cogitatio: fruitur animus meus tranquillitate: bene est, tranquille est, commode est, quies est, pax est, trāquillitas est animo meo: animo sum ab omni molestia soluto, vacuo, libero, longè seiuncto: Dei me benignitas omni molestia exemit, liberauit, ab omni molestia vindicauit, dicauit, eripuit, diffuxit.

Molestia affici à bene meritis.

To be troubled and vexed of them vpon whom you haue bestowed most friendship.

Valde sum commotus, cum eos audiui negotium tibi facessere, molestiam exhibere, molestos esse, infensos esse, solicitudinem inferre, te vexari, iniurias accipere, affici molestia ab ijs, de quibus ipse bene meritus es maximè, qui summa tibi beneficia debet.

Moram adhibe.

Pause a while, or stay, and deferre the matter as long as ye can.

Rem sustine, suspende, quoad licet: moram interpone:

pone: rem ducas, producas proroges, protrahas.

Moram auerte.

Flye lingering.

Caue, ne mihi ſpatium producatur, dies proferatur, prorogetur, protrahatur, extrahatur, protendatur fiat longior: ne res longius ducatur, ne in aliud tempus reijciatur, protrudatur, reſeruetur. Vide, ne quid mihi ad hoc negotiū tēporis, accedat: ne tempus addatur: ne qua fiat acceſſio temporis, ne quid mihi tēporis in hoc negotio, in hoc munere, in hac adminiſtratione, prorogetur, ne fiat longior, ne ducatur longius, ne ſit diuturnior hæc adminiſtratio.

Moram trahere.

To differ, ſtay, put or driue of

Morari diutius, moram facere, moram interponere, procraſtinari, differre, diem ducere, referre me in aliud tempus rem proferre, ducere, producere protrudere, protrahere, extrahere, in aliud tempus reſeruare non poſſum.

Morbus ex itinere.

Sicknes taken in iourney

Itineris laborem ita grauem ſenſit, expertus eſt, itineris labore ita eſt affectus, defatigatus, fractus vt in grauem inciderit morbum, vt morbo ſit affectus difficilimo, vt ægrotauerit periculosè, dubia vitę ſpe: labor itineris ita grauiter eum affecit, afflixit, vt morbi cauſam attulerit, & eius morbi, qui vitam in diſcrimē adduceret, in quo de vita prorſus ageretur, vita veniret in dubium.

Morem tibi geram.

I will be ruled by you or followe your aduise and counsell.

Parebo tuis mandatis: exequar tua mandata, effectum dabo quod mandasti: tuæ voluntati parebo, morem geram, obsequar, obtemperabo: sequar voluntatem tuam: meam voluntatem ad tuam aggregabo, cum tua coniungam: tuæ voluntati mea voluntas seruiet: tua mihi voluntas lex erit, atque norma.

Mori.

To dye.

Optabile est, effecta ætate diem obire vltimum, summum obire diem, vitam cum morte commutare, è vita discedere, vita excedere, migrare è vita, huius lucis vsuram amittere, obire, occidere, interire, perire mori, vitam finire, mortem oppetere, ad exitum vitæ vocari.

Morosus.

Wewarde, crabbed or froward.

Cum nemine prorsus tibi conuenit: tui mores ab omnium moribus abhorrent: aptus non es, ineptus es, minimè accommodatus ad mores, ad consuetudinem, ad naturam, ad ingenium cuiusquam: nescis vti cuiusquam consuetudine: alienus es ab omnium consuetudine, ac moribus: non facilè tuos mores ad cuiusquam mores conformas: morosus es, nimiumque difficilis in consuetudine & vsu: ita te morosum difficilemque præbes in consuetudine, ita mores aliorum fastidis, vt nemo te, tu nemine vti possis: vt neque tu quen-

quenquam, neque te quisquam ferre possit: vt neque tu consuetudine cuiusquam, neque tua quisquam vti possit. Vide Difficilis in consuetudine.

Mors immatura ex intemperantia.

Of intemperance vntimely death, or through disorder in diet and surfetting, many dye before their time.

Multos adolescentes conficit, perdit, immatura morte afficit cruditas, crapula, immoderata, dissoluta victus ratio: largiore, vberiore, pleniore cibo vtuntur adolescentes, quàm vt stomachus digerere, ferre, sustinere possit, quàm vt vitæ cōducat, id quod sæpè illis immaturæ mortis causam attulit.

Mors sine sensu est.

Death is without sense, or dead men feele not.

Nullus in morte residet sensus, mors nullum habet sensum: mortui sensu carent, mortuis nullus inest sensus, extra sensũ mors est, sensus à mortuis abest: morte sensus amittitur, sentiendi vis morte extinguitur.

Multi non sapientes, secundis rebus sapientes habiti.

Many vnwise men reputed as wise in their prosperitie.

Multi, cùm sapientes non essent, summæ tamen sapientiæ nomen prosperis temporibus tulerunt, nacti sunt, consecuti, adepti: multi, cùm sapientiam haberēt nullam, summam tamen possidere secundis temporibus crediti sunt: in prospera fortuna, secũda, læta, for-

tuna

lici, optima, secundis rebus, rebus ad voluntatem fluentibus, cùm nihil esset aduersi, cùm rebus omnibus esset optimè, cùm omnia facillimo cursu procederet, iucundissimis, lætissimis, optimis temporibus.

Multis imperare optabile.

It is a wished thinge to haue rule ouer many.

Optabile est, imperium in multos habere, habere multos, quibus liceat imperare, qui pareāt imperatis, quorū opera iure tuo, pro tuo iure, pro potestate, tuo arbitratu possis vti: multis dominari, multis præesse, paratos ad voluntatem, ad imperium, ad nutum habere multos.

Munere afficere.

To giue a present.

Donare cuiquam, dona dare, largiri, munus offerre cuiquam, donis quēquam afficere, donare quēquam munere, dona in quenquam conferre, munera cōferre, liberalis in quenquam esse, liberalitate vti, liberalitatē exercere non soles, in consuetudine nō habes.

Munere egregiè perfunctus.

He hath ended his office with great commendation.

Magnificentissimo perfunctus est munere ædilitatis, præclarè se tractauit ædilitatis munere ædilitatē summa cum laude gessit, nihil fecit non egregiè, iustitiæ laude præstitit, specimen dedit minimè dubium virtutum suarum: ædilem se præbuit egregium, præstitit, ostendit: summam ex ædilitate laudem est consequutus, sibi comparauit, sibi peperit, cepit, tulit, retulit

tulit. Vide, Magistratui rectè præfuit.

Mutas sententiam.

You chaunge your minde or opinion.

Non permanes in eadem sententia, non persistis, non perseueras, non pergis: tuam sententiam non retines, non tueris, non seruas: tibi non constas, discedis à sententia, labas in sententia, eadem non est, fixa non est, infirma est tua sententia, mutas sententiam, consilium, opinionem: discedis à sententia, consilio, opinione, sensus tuus non idem est, alius nunc est, immutatus est. Bono viro sensum rectum deponere difficile est. Non ita flexibilem esse tuam voluntatem putaram. Vide, Vir bonus constans est.

Mutata de pace sententia.

His iudgement is chaunged concerning peace

Anno proximo superiore, pacis autor præter cæteros eras nunc videris à pristina causa desciuisse: non quod anno proximo, nunc idem de pace sentis: tua de pace sententia cum superioris anni sententia conuenire non videtur: non eadem tua est, quæ anno proximo superiore, de pace sententia: pacem vnus omnium maximè tuebaris anno superiore, nunc alia tua mens videtur, non idem sensus, diuersa opinio.

Mutata sententia.

Your minde is chaunged.

In sententia non permansisti, sensum mutasti, aliter existimas, à pristina sententia desciuisti, à te dissentis, diuersam opinionem suscepisti, cepisti. Vide, Mutas sententiam.

Mutatio rationis

Alteration of state, an other condition or the case is changed.

Diuersa nunc mea ratio est, non eadem est: immutata est ratio rerum mearum: alius est rerum mearum status: aliter se meæ res habent, non eodem loco sunt.

Mutuo nos amamus.

We loue eche other alike.

Mutuò amamus inter nos, pariter, æquè, similiter, vicissim, amore non dissimili, mutuo, pari: par voluntas ab vtroque nostrûm accipitur, ac redditur.

Natura.

Nature.

Mos hic omnium est, consuetudo est, institutum est moris est, consuetudinis, instituti, mos obtinuit, inualuit: ita fert omnium consuetudo, mos communis, nemo non ita consueuit, omnibus est à natura tributum, ita natura comparatum est, ita comparatū est, habet hoc omnes à natura: ita facti, ita instituti natura omnes sumus, vt vim vi repellamus, vt ab iniuria nos tueamur.

Natura auarus.

Borne to be a niggarde, or naturally couetouse.

Multis argumentis inclinatum, ac natura propensum te ad turpissimum & execrabile vitium auaritiæ, iudicaui: quod multis argumentis potuerim conijcere, colligere, intelligere, suspicari, ad auaritiæ vitium natura propendes, tua te ad auaritiam natura ducit,

auaritiæ

auaritiæ studiosius es hortãte natura, naturali quodã studio ad auaritiam inclinas, sequeris auaritiam quadam naturæ inductione.

Natura omnibus accommodatus.

A nature meete for all thinges, or framed of nature to all purposes.

Præcipuo quodam naturæ munere aptus erat, accommodatus, appositus erat ad omnia: factus ad omnia videbatur: ingenium acceperat à natura ad omomnes res appositum, atque accõmodatum: eo erat, eo vtebatur ingenio, quiduis vt exequi, & præstare satis commodè posset: natus ad omnia videbatur: dederat hoc ei natura, quicquid aggrederetur, vt egregiè cõficeret, vt excelleret: habebat hoc à natura, vt quãcunque ad rem se cõferret, quamcunque rem capesseret, ea non pessimè perfungeretur, ex ea cum laude discederet. Vide, Ad omnia aptus.

Necessitati parendum.

Necessitie or neede hath no lawe.

Sapientis est, sapientiæ est, consilij est, rationis est, sapientem decet, tempori cedere, necessitati parere rationem temporis habere, consulere temporibus, cõformare se ad temporis rationem, consilia & actiones tempore moderari, pro temporum statu & suscipere, & deponere, ita se gerere, vt præcipere tempus videatur, vt temporis ratio ferat ac postulet: quasi ducem sequi in agẽdis rebus, quasi consilia rium habere tempus, consiliario vti tempore nos decet.

Nec vsui, nec incommodo esse.

Neither to further nor to hinder.

Si tibi vtilis esse non possum, incommodare tibi nolo, incommodo tibi esse, incommodo te afficere, incõmodum tibi afferre, parere, præbere.

Negotiari.

To be occupied or to trafficke.

Mediolani negotiatur, habet negotia, gerit, negotia, mercaturam exercet, res agit, negotia tractat.

Nemini fidendum.

No man is to be trusted.

Nemini, vel summa necessitudine coniuncto, habenda fides est: nusquam tuta fides, cauendum est, ne cuiusquam fidei nos credamus, cõmittamus, res nostras commendemus: cautionis est, sapientiæ est, consilij est, neminí se credere, committere, nemini planè confidere, nullius in fide omnia statuere, ponere, collocare: quis est, quem tibi fidum præstare possis, cuius incerta, dubia, infirma, fluxa, fides non sit?

Nemini maledicendum.

No man is to be spoken ill of, or reuyled and raylled at.

Conuicium cuiquam facere non debemus: malè cuiquam dicere non decet, dicere conuicium cuiquã, iacere conuicium, conferre conuicium in quenquam, conuicijs quenquam afficere, vexare, exagitare, iactare, turpe est, laudis non est, laudi non est.

Nemo ab omnibus incommodis liber.

No man free from all infortunes.

Quis est, qui nihil in vita mali videat, nihil sustineat in com-

incommodi, nullam ferat calamitatem? cuius est perpetua fœlicitas, nullis interrupta malis? nemo fortuna vtitur perpetuo bona: nemini res ad voluntatem semper fluunt: nemo est, cui prosperè omnia succedant, nihil contra voluntatem eueniat, nullum accidat infortunium, secunda sint omnia, optata omnia contingant. Nemini sua conditio satisfacit: nemo est, qui acquiescat fortunæ suæ.

Nemo sine crimine.

No man without some faulte.

Omnes in omnem culpam prolabuntur: incurrunt homines in omnem iniquitatem: nulla culpa est, quæ non hodie subeatur: omnes in omni scelerum flagitiorumq; genere volutantur: omnem improbitatem omnes amant: nullum hodie flagitium ignoratur, prętermittitur.

Nemo tantum habet quantos sumptus facere possit.

No man hath so much, as he hath wayes to spend it, or no mans wealth is so great, but his expense may be greater.

Quis ita firmus ab opibus est, quis ita fortunæ bonis affluit atq; abundat, cuius tantæ diuitiæ sunt, quis tantum possidet diuitiarum, quis opibus adeo pollet, cui res familiaris ita copiosa est, cui tantum fortuna largita est, de suis bonis impertiuit, communicauit, vt sustinere sumptum possit, vt respondere sumptui possit, vt sumptum ferre satis possit, vt quãtum res postulat, tantum facere sumptum, tantum erogare possit?

Ne quit dicam tristius.

To tell no worse newes, or that I may tell no heauie tidinges.

Nolo tristius quicquam dicere, nolo malis ominibus hanc rem prosequi, nolo malè ominari.

Ne sis autor.

Be not the author.

Noli me hortari, cohortari, adhortari, vt hoc faciam: ne mihi sis autor huius consilij, ne me rationibus ad hoc impellas, ne cohortatione vtaris, ne cohortationem suscipias.

Nihil sine numine fœlix.

Nothing happie without the grace of God.

Qui suas ad cogitationes Deum non adhibet, suis in cogitationibus non confugit ad Deum, sua consilia ad Deum non refert, cuius animus cum Deo nunquam loquitur, sæpe illum fallit humana prudentia sæpe is ab humana prudentia in fraudem, in errores inducitur, sæpe labitur, aut offendit, aut errat, ab humana prudentia ductus, ducem secutus humanā prudentiam, humanæ prudentiæ ductu, falsa quadam rerum humanarum specie deceptus.

Nihili a laus ab illaudatis profecta.

To be praysed of vnhonest men, is nothing worth.

Ea de laude minimùm laboro, eam laudem minimè puto, reputo, facio, duco, æstimo, pendo, flocci facio, contemno, respuo aspernor, nullam puto, in minimis

nimis pono, in postremis habeo, ab ea laude non pẽdeo, ea me laus minimum mouet, parum afficit, non tangit, non capit, non ducit: eam laudem non specto, non amo, non curo, non expetendam duco, inter optabilia refero, (& hęc omnia passiuis licet iisdem verbis conuertere) quæ proficiscitur ab ijs, qui ipsi in laude viuunt, qui laudem ipsi nullam consecuti sunt, qui ab omni laude procul absunt, quibus ipsis laus nulla tribuitur.

Nimis arrogans.

To proude or to arrogant.

Nimium tibi tribuis, arrogas, assumis. Vide infrà Nimium es superbus.

Nimis studiosus.

To to studious, or to much giuen to studie.

Nunquam te explent studia, tua nunquam expletur, aut satiatur studiorum sitis, nimius in studijs, nimium te studijs dedidisti: præter modum, supra modum, extra modum, parum modice, immoderatè minus moderatè, sine modo, nimis intemperanter studia colis, tractas, exerces: nimia studiorum cupiditate flagras: te studiorum amor, & consuetudo nimiùm tenet.

Nimiùm es superbus.

Thou arte to proude.

Nimium tibi places: plus tibi assumis, quam deceat, quam liceat, conueniat, æquum sit, oporteat, ratio ferat, patiatur, concedat: nimium te effers: arrogas tibi plus quàm licet: altius quàm oporteat, ipse te extollis:

ita ſuperbè agis, vt ferri non poſſis, ſuperbia es prorſus non ferenda, parem tibi eſſe neminem vis, te cũctis antefers, omnes deſpicis, te verò vnum ſuſpicis, amas ipſe te ſine riuali, tibi ipſe magnus es atque eximius, omnia putas eſſe in te vno collocata, fortunã ipſam minus eſſe teipſo fortunatam putas: perſuaſum habes, tuis te fortunis ipſam fortunam anteire.

Nimius labor in ſtudijs.

Exceſsiue labour in ſtudye.

Nimis elaboras, inuigilas, ſudas, exerces te nimis immoderate, ſupra modum, intẽperanter in ſtudijs: nimium laborioſe ſtudia tractas, colis, exerces: ſuſtines laboris plus, quàm ſatis eſt in ſtudijs exercẽdis ſic elaboras in ſtudijs, vt vires tuas imminuas, conſumas, exhaurias, debilites, infirmes, affligas.

Nobili neceſſarió virtuti ſtudendum.

It is neceſſary for noble men to ſtudie vertue.

Quicunque honeſto, claro, non obſcuro, ſummo loco, claris parentibus natus eſt, ex nobili familia, clara ſtirpe, ei maior, quam cęteris, colendi præclara ſtudia exercẽdarũq; laudandarum artium neceſsitas imponitur: habet hoc nobilitas & familiæ ſplendor, vt vitæ laudabiliter & cum virtute traducendæ, non modò occaſionem, verùm etiam cauſam neque cauſam tantum, ſed etiam neceſsitatem afferat: quem familiæ nobilitas cõmendat, oportet eum ad liberaliũ doctrinarũ, ſtudia, ad ſtudiũ ſummæ laudis ad omnẽ laudem, ad decus eò ſtudioſius incumbere, ad excellentem omniũ rerum cupiditatem eò vehementius excitari: ſiquis ex egregia, nobili, præclara, illuſtri do

 nio

monatus est, maiore, quàm quiuis alius, vrgetur virtutis expetendæ necessitate.

Noctem studijs assumere.

To watch all the night at studie.

Vigilare de nocte, noctu, per noctem: noctem studiorum causa cepi: nocturnas vigilias diurnum ad studium cœpi adiungere, diurno cum studio coniungere: ad studia iam etiam aliquantum noctis assumo.

Nolo Rempublicam in discrimen adducere.

I will not hazard the common wealth.

Nolo summam Rempublicam, salutem Reipublicæ, publicam rem in discrimen, in dubiam fortunam adducere, deducere: nō committam, vt incertam fortunam Respub. subeat, vt periclitetur Reipublicæ salus, vt in dubium vocetur, in periculum, in discrimen veniat.

Nomen ex scriptis.

Immortall name by wrightings. or famous for euer.

Si tua scripta ad exitum perduces, perficies, conficies, absolues, si tuis scriptis finem impones, extremā manum impones, perpetua erit, æterna, immortalis tua fama: nunquam deficiet, consenescet, peribit, obscurabitur, extinguetur, delebitur: nulla dies tuam famam terminabit, nullum temporis spatium circumscribet, nulla vetustas corrumpet: vigebit in omnes annos tua fama: omnis te posteritas cognoscet, tuas laudes excipiet ac tuebitur: nomen tuum immortali-

tati commendabis, immortalitate donabis, immortalitatis præmium consequêris, non simul cum corpore mors tuum nomen extinguet, delebit, auferet: tuum nomen ab interitu vindicabis, in hominum memoria tenebis, æterna laude illustrabis, decorabis, afficies, ornabis: de te posteritas omnis audiet, ac loquetur.

Non contendendum cum fortioribus.

Striue not with thy stronger.

Contendere, certare, pugnare, altercari cum valentioribus non debemus: aduersus valentiores, firmiores, robustiores, paratiores à viribus suscipienda contentio non est.

Non cunctandum.

It must not be lingered, or delayed and differred.

Si exploratum tibi est, posse te illius regni potiri, illo regno potiri, regnum illud obtinere, non est cunctandum, producẽda res non est, protrahenda, differenda non est, mora facienda nulla est, interponenda non est: omnis tollenda mora, languor omnis abijciendus. Vide, Festinanter agendum.

Non dubito, quin summus futurus sis.

I doubt nothing to see you in highest estimation.

Non dubito, quin summum atque altissimum gradum ciuitatis obtineas. nulla me dubitatio tenet, nihil mihi dubitationis relinquitur: non est cur dubitem, quin ea assequaris, quæ in Republ. putantur esse amplissima: quin futurus in ciuitate sis honestissimus, amplissi-

amplissimus, eximius honestissimo loco, summo loco, singulari loco.

Nondum assuefactus es laboribus.

You are not yet accustomed to paines.

Nondum laboribus assueuisti: nondum es â laboribus assuefactus, laboribus assuefactus, assuetus: labores ferre ac sustinere nondum consueuisti: labores nondum satis expertus es, sensisti, tulisti: nondum es in laboribus plenè versatus, exercitatus: rudis es, insolens in laboribus: nondum tibi familiaris labor est.

Nondum planè res absoluta.

Not yet fully ended.

Sublata res tota non est, sed magna tamen ex parte profligata: parum abest, quin ad exitum res peruenerit: eò res processit, vt ab exitu non longè absuerit vt ad exitum penè peruenerit, exitum penè attigerit:

Non est causa mutandæ sententiæ.

You haue no cause to change your minde.

Quid est, quod aliam in partem traducere me debeat? cur hanc opinionem abijciam? cur hunc deponam sensum? cur ab hac sententia desciscam, discedam? cur aliter sentiam? cur à me ipso dissentiam?

Non esse soluendo.

He hath not wherewith all, or he is not able to paie,

Soluendo non sum: non est, vt possim soluere: non habeo vnde soluam: non suppetit, vnde creditoribus satisfaciam.

Non multum edo.

I eate not muche, or but litle.

Non multi cibi sum: minimè sum edax: tenui cibo vtor.

Non nisi sospes proficiscaris.

Trauayle not except ye be stronge, or be sure you haue your health before ye iourney.

Ne te viæ, nisi confirmato corpore committas: nisi rectè valeas, ne te in viã des: peregrinandi cõsilium, nisi valetudine firma vtaris, omitte. Vide Iter omittẽdum infirma valetudine.

Non punitus.

Not punished.

Pœnam effugit: elapsus est: impunè illi fuit: impunitatem est assecutus: pœnam nullam tulit, sustinuit, perpessus est: euasit ex iudicio: absolutus est: absolutionem est adeptus,

Non satis religiosus.

Not verie deuout.

Non satis diligenter, parùm piè, minus religiosè, quàm conueniat, sacris operam das, in templo versaris, Deum colis: satis piè non agis in templo: pietas in te desideratur, requiritur: non eam pietatem, nõ eã religionem, quæ Deo debetur, præstas in templo.

Non sum inconstans, quod hominem ingratum negligo.

I am

I am not inconstant by setting light by an vnthankefull person.

Non puto mihi famam inconstantiæ pertimescendam, si tam ingratum hominem, tam immemorem officij, prosequi nouis officijs nolui: non vereor, ne quis mihi tribuat, adscribat, assignet inconstantiæ, leuitati: ne quis in me incôstantis animi, leuis, mobilis, instabilis, parum firmi vitium conferat: ne quis mihi notam inurat inconstantiæ: ne inconstantiæ nomine malè audiam, suspectus sim: ne accuser, quasi parum in officio constans, quasi discesserim à pristina consuetudine, quasi desciuerim à me ipso.

Non tibi adulor.

I flatter you not.

Noli putare, me hoc auribus tuis dare: gratiã tuã aucupari: hoc me loqui ad voluntatem: me velle tuis auribus inseruire, nec esse blandum, assentatione vti, assentationis artificio tuam gratiam quærere: ne me putes fictè loqui ad colligendam beneuolẽtiam tuã: vt gratiam à te ineam, te mihi vt adiungam, tuam in amicitiam vt me penitùs insinuem.

Non tua, sed mea interest.

It is not your parte, but myne, or it is no matter to you, but it concerneth, or toucheth me very muche.

Hoc tua nullam in partem interest, mea multum: tua minimum refert, mea plurimũ: ad te nihil, ad me valdè pertinet: tua res in hoc nulla, mea verò agitur maxima: hoc ad tuas res momenti nihil habet, vim nullam habet, minimũ valet: ad meas valet in omnes

partes, multũ interest, refert, multum habet põderis.

Nouitatis cupidus.

Desirous of newes.

Res nouas quæris, cupidus es rerũ nouarum, status hic te minimè delectat, nouitatem amas: nouitati studes, faues.

Noui tuarum rerum statum.

I knowe your state well.

Noui, cognitum habeo, probè teneo statum rerum tuarum: qui sit rerum tuarum status, optimè scio, prçclarè noui, egregiè intelligo, de tuis rebus planè mihi constat, exploratum est, exploratum habeo, compertum habeo, mihi dubium non est, obscurum non est, non me fugit, latet, præterit status rerum tuarum.

Nulla merita.

No desertes.

Non valdè de me meritus es, nõ magna in me beneficia contulisti: grauia non sunt, exigui momenti, parui ponderis ea, quæ mea causa fecisti: beneficium vel à te nullum accepi, vel accepi minimum: exigua sunt, quæ apud me beneficia collocasti, posuisti: non magnis à te sum affectus beneficijs: beneficia tibi debeo non ita magna: obligasti me, obstrinxisti, deuinxisti mediocribus officijs.

Nullius pretij homo.

One of no accompte, or whom no man careth for, or setteth a point by.

Valdè miror, quòd hominis deterrimi, ac sordidissim

ſimi cõſuetudine vtaris: mirari ſatis non poſſum, quod eius te hominis vſus & cõſuetudo delectet, cuius infima conditio ſit, qui ſit infimæ cõditionis, humillimi loci, obſcuri loci, nullius loci, nullius ordinis, nullius pretij, deſpectus, abiectus, contemptus, terræ filius, inops ab omni prorſus exiſtimatione, neque à ſeipſo, neque à maioribus cõmendatus: nulla maiorum laude nulla ſua virtute cõmendatus, honeſtatus, nobilitatus, inſignis.

Nullo in honore eſſe.

To be of no credite or eſtimation.

Prorſus iaces: nulla tua exiſtimatio eſt: nullũ apud homines locũ obtines: nullo loco es: nullus es: nullo in honore es: nullius te pretij homines ducunt.

Nunquam tibi deero.

I will neuer fayle you, or leaue you.

A me omnia in te ſtudia, atque officia, quæ quidẽ ego præſtare potero, velim expectes: mea omnia ſtudia, atq; officia polliceor: præſtò tibi ſemper fore me velim exiſtimes, planeque tibi perſuadeas, ſi quid valebo, valebo tibi. hoc editũ ex oraculo puta, hoc tibi confirmo, ac te pręſtabo, nullum me ſtudij genus, aut officij, quod ad rem tuã pertineat, quòd è re tua ſit, quod in rem tuam ſit, quod ad rem tuam pertineat, quod ad rem, laudem, dignitatem tuam valere videatur, vllo eſſe loco prætermiſſurum.

Nunquam tua merita compenſabo.

I ſhall neuer requite your deſertes.

Nullam vnquam tuorum meritorum partem aſſe-

quar: nunquam ne minima quidem ex parte tuis in me meritis satisfaciam: nunquam omnino tibi soluā quantum debeo, ac ne vlla quidem ex parte: officia tua nunquā rependam, remunerabor, remetiar, compensabo, officijs paribus æquabo. Vide, Merita tua.

Nuntius sinister.

Euill newes.

Rumores de illo duriores erant, aduersa quædam de illo erant allata, nuntij venerant tristes, aduersi, infausti, parum commodi, minimè læti, parum secundi: grauior de illo fama peruenerat, dissipata erat, peruulgata: duriora quædam, grauiora erant significata, iactabantur, sermonibus dissipabantur.

Ob auaritiam vituperatus.

He is dispraysed for his couetousnes.

Auaritiæ nomine malè audis, auaritię flagras infamia, laboras infamia: auaritiæ tibi crimen obijcitur, exprobratur: in te cōfertur auaritiæ culpa: tibi auaritiæ nota inuritur: suspectus in primis es auaritiæ nomine: accusaris, reprehenderis, exagitaris, vt, in auaritiam pronior, ad auaritiam procliuior, vt homo diuitiarū nimis appetens, immoderatè sitiens, supra modum cupidus, cupidior quàm satis est, nimius in diuitiarum cupiditate.

Obest valetudini.

It is hurtfull to me, or it maketh me sicke.

Igne vti sine valetudinis damno mihi non licet: si ad ignem accedo, obest valetudini, valetudinis cum detri-

detrimento sit, læditur valetudo, damnum facit, infirmatur, incommodo afficitur.

Ob liberalitatem laus.

Prayse for his liberalitie.

Tuum nomen liberalitate extolles, efferes, tuam laudem excelso, sublimíque in loco, atque in illustri quadam specula liberalitas constituet, collocabit: ad summam laudem, ad summa ducem secutus liberalitatem, duce liberalitate, peruenies.

Obliuiscendum malorum

All euill happes or infortunes must be forgotten.

Lætior tibi vita esset, iucundior, tranquillior, tranquillius ageres, si tuos casus obliuiscereris: ex animo tuo, mente, memoria deleres: si memoriam tuorum temporum omitteres, deponeres, abijceres, ex animo deleres: si tua pristina mala, tuos casus, tuorum temporum varietatem obliuione voluntaria contereres, apud te deleret obliuio.

Ob oculos,

Before a mans eyes.

Tota mihi illa regio, in cubiculo meo sedenti erat in conspectu, ante oculos erat, sub oculis erat, ob oculos erat, ad oculos occurrebat, in oculis erat, sese ostendebat, patebat, aperiebatur exponebatur.

Obsecrauit me vt fidem seruarem.

He humblie desired me to keepe promisse.

Meam fidem implorauit, suppliciter mecum egit, rogauit me quàm suppliciter potuit, vt fidem prestarem, tuerer, seruarem, soluerem, vt starem promissis, vt in fide permanerem, vt promissa persoluerem.

Obuiam ire amicitiæ gratia.

To go to meete him for olde aquayntance.

Obuiam ibo, obuiam procedam, occurram, vt officium amicitiæ debitum persoluam, vt id prestem quod amicitia postulat.

Occupato non molestus.

Not to be troublesome to him that is occupied with weyghtier affaires.

Nolo tuas occupationes impellere, tibi tam occupato molestus esse, molestiam exhibere, obstrepere: nolo tuorum negotiorum cursum impedire, tuis rebus impedimento esse, auocare te à tuis negotijs, curis, occupationibus.

Officiosissimus.

Most officious or readiest at all assayes.

Erat in omni genere officij maximè omnium diligentissimus, omnis officij diligentissimus: vincebat, superabat, anteibat, antecedebat omnes, excellebat omnes, antecellebat omnibus diligētia, par illi, ęqualis, similis, cum illo comparandus, æquandus, conferendus, componendus in diligentia nemo fuit. Fide semper fuit & officio singulari. Si complecti hominē volueris, neminem habebis, cùm res tuæ postulabūt, neque præstantioris animi, neque maioris in te beneuolentiæ.

Omi-

Ominosum.

An ill tōken, or signifying some euill happe to come.

Malè veteres ominabantur, augurabantur, infaustum omen, mali euentus omen, aduersum, calamitatem portendens, incommodum significans, iudicabant, si quercus fulmine percuterentur, ferirentur, fulminis ictum sentirent, de cœlo tangerentur.

Omnes morti obnoxij.

All men subiect to death.

Paterni obitus dolorem hæc ratio depellat, quòd omnibus impēdet mors: hac omnia lege creata sunt, vt morte deleantur, extinguantur, tollantur.

Omnes omnibus calamitates incumbunt.

All sortes of men shall feele the smarte of ill or trouble.

Ea temporum impendet cōditio, vt optimè actū cum eo putem, qui ante è vita discesserit: omnibus omnia impendent mala, manet omnes, impendet omnibus, vrget omnes, aduentat, appropinquat, iam adest eadem calamitas: nemini rectè erit, nemo erit, cui pessimè nō sit, qui pessimè se non habeat, qui non aduersa fortuna vtatur, qui non aduersis fortunæ fluctibus iactetur: communis erit, eadem omnium, par, simillima fortuna; suum quisque miseriarum pondus sustinebit: vexabit omnes eadē calamitas: miserrimè cum omnibus, atque infœliciter agetur. expers malo-

tum nemo erit, miſerijs nemo vacabit: malorum incendio flagrabit vnuſquiſque. Nulla eſt acerbitas, quæ non omnibus impendeat, immineat, quæ non omnes maneat: aduerſa omnes omnia ſuſtinebunt: pari omnes calamitate prementur: communis erit omnium, non propria cuiuſquam malorum tempeſtas, vis malorum, iniquitas fortunæ. Vide, Nemo ab omnibus incommodis liber.

Omnia debeo tuis beneficijs.

Your benefites deſerue all I can doe.

Omnia tibi ſtudia, omnia prorſus officia debeo tuis beneficijs [illegible]ſtare cogor tua cauſa quicquid poſſum, quantum valeo, quantum conſequi viribus poſſum, quãtum eſt in me ſitum: tua in me beneficia, meum omne ſtudium, meum officium, omnes à me curas, omnem induſtriam, omnia denique, quę in me ſunt, non ſolùm poſtulant, verùm etiam exigunt: quid eſt, quod ego tua cauſa non debeam? obſequi tuæ voluntati, morem gerere, parêre, inſeruire prorſus in omni re debeo.

Omnia nihili facio.

I ſet not a ruſhe by all the worlde, or care not a ſtrawe for it.

Trahantur per me pedibus omnia, nõ laboro: nihil me afficit, nihil me tangit, nulla re moueor, de quauis re ſuſq́ue deq́ue fero: æquè omnia contemno, faſtidio, reſpuo: nulla res apud me pondus habet: nullius momenti eſt, in pretio eſt, ne minimi quidem eſt.

Opera fruſtrata.

My trauaile or labour is in vaine.

Nunc me ſentio fruſtrà elaboraſſe, inanem laborem ſuſcepiſſe, ſpes meas infirmis & labantibus fundamentis eſſe nixas: me ducem habuiſſe, ducem ſecutum eſſe incertam cęcámq; ſpem, arido ſolo, infructuoſo campo, arenæ ſemina commiſiſſe, mandaſſe, imprudentiam conſilij mei exitus rei mihi declarat: ſpe ſum deceptus, ductus ſum inani ſtudio, laterem laui, operam malè poſui, oleum & operam perdidi, ſtudium inutiliter conſumpſi, locaui.

Opinio inueterata.

A ſetled opinion.

Erat hæc in animis hominum inueterata opinio peruetus, diuturna, multi temporis.

Opinor.

I ſuppoſe, or I thinke.

Opinor, arbitror, puto, autumo, exiſtimo, iudico, cenſeo, duco, ita mihi perſuaſi, in animum induxi, pro certo habeo, exploratum habeo, minimè dubito, planè credo, prorſus, omninò, penitùs, certò, pro certo, minimè dubitanter, exitum fore, qualem ſum auguratus, qui augurio meo reſpondeat, quem prædixi. Vide, Meditari.

Oportunitas amiſſa.

Oportunitie let ſlippe.

Amiſſum tempus eſt, elapſa de manibus eſt, abijt, præterijt, fugit, euanuit, amiſſa eſt, nulla iam eſt, prorſus perijt occaſio, tempus, oportunitas.

Opulentum patrimonium diſperdis.

tum nemo erit, miserijs nemo vacabit: malorum incendio flagrabit vnusquisque. Nulla est acerbitas, quæ non omnibus impendeat, immineat, quæ non omnes maneat: aduersa omnes omnia sustinebunt: pari omnes calamitate prementur: communis erit omnium, non propria cuiusquam malorum tempestas, vis malorum, iniquitas fortunæ. Vide, Nemo ab omnibus incommodis liber.

Omnia debeo tuis beneficijs.

Your benefites deserue all I can doe.

Omnia tibi studia, omnia prorsus officia debeo tuis beneficijs [illegible]stare cogor tua causa quicquid possum, quantum valeo, quantum consequi viribus possum, quātum est in me situm: tua in me beneficia, meum omne studium, meum officium, omnes à me curas, omnem industriam, omnia denique, quę in me sunt, non solùm postulant, verùm etiam exigunt: quid est, quod ego tua causa non debeam? obsequi tuæ voluntati, morem gerere, parêre, inseruire prorsus in omni re debeo.

Omnia nihili facio.

I set not a rushe by all the worlde, or care not a strawe for it.

Trahantur per me pedibus omnia, nō laboro: nihil me afficit, nihil me tangit, nulla re moueor, de qua uis re susque deque fero: æquè omnia contemno, fastidio, respuo: nulla res apud me pondus habet: nullius momenti est, in pretio est, ne minimi quidem est.

Opera frustrata.

My trauaile or labour is in vaine.

Nunc me sentio frustrà elaborasse, inanem laborem suscepisse, spes meas infirmis & labantibus fundamentis esse nixas: me ducem habuisse, ducem secutum esse incertam cęcámq; spem, arido solo, infructuoso campo, arenæ semina commisisse, mandasse, imprudentiam consilij mei exitus rei mihi declarat: spe sum deceptus, ductus sum inani studio, laterem laui, operam malè posui, oleum & operam perdidi, studium inutiliter consumpsi, locaui.

Opinio inueterata.

A setled opinion.

Erat hæc in animis hominum inueterata opinio peruetus, diuturna, multi temporis.

Opinor.

I suppose, or I thinke.

Opinor, arbitror, puto, autumo, existimo, iudico, censeo, duco, ita mihi persuasi, in animum induxi, pro certo habeo, exploratum habeo, minimè dubito, planè credo, prorsus, omninò, penitùs, certò, pro certo, minimè dubitanter, exitum fore, qualem sum auguratus, qui augurio meo respondeat, quem prædixi. Vide, Meditari.

Oportunitas amissa.

Oportunitie let slippe.

Amissum tempus est, elapsa de manibus est, abijt, præterijt, fugit, euanuit, amissa est, nulla iam est, prorsus perijt occasio, tempus, oportunitas.

Opulentum patrimonium disperdis.

To waste a riche patrimonie, or his fathers lands and goods

Pater tuus opes, diuitias, rem, ea quæ tu possides, quæ tibi reliquit, bonis artibus, honestis rationibus laudabiliter, honestè bona quæsiuit, collegit, at tu malis artibus, improbis rationibus, inhonestè, turpiter per nequitiam, per luxum, ac libidinem patrimoniũ exhauris, dissipas, consumis, perdis, malè perdis, disperdis. Vide, Patrimonium dissipare

Opus inchoatum.

A worke begonne.

Opus non modò non perfectum, confectum, absolutum, ad vnguem factum, sed inchoatum, ac rude reliquisti: tantum abes à perfectione operis, vt principia vix appareant: tantum abest vt opus ad finem perduxeris, vt minimum vltra principia processeris, vt in ipsis penè principijs constiteris, hæseris, vix opus instituisti, vix aggressus es, operis initium fecisti, a fine autem longè distas: rem tu quidem habes institutam sed perpolitio requiritur: instituta res est, non perpolita: operis tu quidem fundamenta iecisti, fastigium adhuc tamen nullum videmus, nullum extat.

Orestes matrem occidit.

Orestes slewe his mother.

Orestes parentem Clytemnæstram sua manu defodit, confodit, perfodit, vita exuit, priuauit, morte affecit, puniuit, multauit, vltus est, vindicauit, interfecit interimit, occidit, cecidit, peremit, trucidauit, obtruncauit, parenti vitam eripuit, mortem obtulit, attulit, intulit, vim intulit, attulit, manus attulit, intulit.

Ornatus animi & fortunæ bonis.

Beautified with the giftes of minde and of fortune.

Honestus, grauis, plenus officij, bonus planè vir, & cùm virtutibus, tùm etiam fortuna satis ampla ornatus: animi bonis abundat, nec fortunæ tamen bona desiderat, animi bona multa, fortunæ pauca possidet.

Ostendam me rectè fecisse.

I will iustifie that whiche I haue done, or proue that I haue done well.

Omninò constitui, decreui, deliberaui, meum factũ purgare, probare, rationibus tueri: id mihi propositũ, planèque certũ est vt rationem reddam cõsilij mei: agere, probare, tueri, defendere, sustinere meã causam prorsus volo, argumentis minimè dubijs ostendere, rationibus persuadere, non me casu, nõ temerè non inani quadam voluntate, repentino mentis impetu, nulla satis firma, certáue causa commotum, adductum, impulsum: quod feci ostendam iure factum, consilio factum, optimis de causis, ratione suadente, ratione duce, certo iudicio, rectè & cõsideratè, ita factum, vt reprehendi nõ possim, vt mihi temeritatem, imprudentiam, inopiam consilij nemo possit obijcere, nemo possit in controuersiam, in dubium vocare, meritò damnare, vituperare, accusare, exagitare.

Parcus ob egestatem.

Sparing, or not liberall because of pouertie.

Parcus es in conferendis muneribus, quia copiæ tibi non suppetunt: angusta est tua liberalitas pro te-

nuitate copiarum:ideo benignus & liberalis valde nõ es, quia non valde abundas, non valde copiosus es qui potest esse prolixa, atque ãpla tua liberalitas cum ãgusta sit rès tua familiaris? largiris tenuiter, infra modum potius, quam supra modũ, quia nõ satis à copijs paratus es ideò largè nõ das, quia quod des, nõ habes

Parentes liberos ad virtutis studia cohortentur.

Lett parentes exhorte theyr children to the studie of vertue.

Decet parentes illos, qui liberis consultum volũt, non eos ad rem cohortari, quam facilè nullo negotio arbitratu suo tum largitur, tum eripit fortuna, verùm ad eas artes, quarum vitæ par vsus & possessio est: autores filijs parentes esse debẽt, vt ad eas artes, ad earum artium studia sese conferant, applicent, animum adiungant, toto animo incumbant, quarum possessio vitam æquat, impellere filios parentes debent, incitare, consilio, rationibus, argumentis adducere ad eas artes, laudare illis eas artes, ostendere illis earum artium fructum, hortatores esse ad eas artes, id consilij dare filijs parẽtes debent, ita consulere, eam suscipere cohortationem, ea cohortatione vti: ea demum est apud filios egregia parentum cohortatio, qua impelluntur ad eas disciplinas, quarũ est æterna possessio quarum nobis fructum vna mors adimit, quarum vsus interitu vitæ, nulla re præterea terminatur. Filium tuum imitatione tui velim erudias.

Parenti vim afferre facinus atrocissimum.

A most wicked offence to offer wronge, or violence to thy father.

Nullum crimen, piaculum, scelus grauius est, aut detestabilius, quam patri manus afferre, vim inferre: maximo se astringit scelere, graue piaculum admittit, impiè facit qui parentem violat, lædit, qui violat eam pietatem, quæ parenti debetur: nullum scelus abest ab eo scelere, in vno illo scelere omnia insunt scelera, cùm parenti vis infertur.

Parentibus senibus liberi solatio sunt.

Children a comfort to their aged parentes.

Parentum ætas ingrauescens filiorum in adolescẽtia conquiescit, parẽtum imbecillitas filiorum nititur adolescẽtia, parentum senectutem fulcit ac sustentat filiorum adolescentia, subsidio est labantibus parentum viribus adolescentia liberorum, senio parentum subueniunt adolescentes filij.

Paries labefactatus.

A weakened wall.

Hic paries vitium facit, rimam ducit, rimam agit, labefacit, labefactatur.

Parua extollere.

To extoll or magnifie thinges of no price or value.

Magni oratoris est humilia tollere, efferre ea, quæ iacere videntur, excitare atque erigere, obscuris dare lucem, splendorem afferre, obscura illustrare.

Paruus animus.

An humble minde, a base courage or stomacke.

Ex humili animo, abiecto, pusillo, exili, ieiuno, angusto, gloriæ cupiditas non emergit, exoritur, existit, effluit: angustos animos ampla & præclara cogitatio non ingreditur.

Pater colendus.

Thy father is to be reuerenced.

Debes patrem tuum colere ante omnes homines: est cur patri tuo præcipuum quẽdam honorem præstes: tui muneris, tui officij, tuarum partium est, tuum munus, tuum officium, tuæ partes sunt, hoc in te conuenit, ad te pertinet, à te postulatur, hoc tibi omnis ratio suadet, proponit, vt patrem tuum præcipuo quodam honore colas, obserues, tuearis, afficias.

Patriæ res nescire dedecus.

To be ignorant in the manners of thy natiue countrie is a foule shame.

Turpe in primis est, dedecus est, in patria peregrinari, hospitem esse in ijs rebus, quæ ad patriam pertinent: ea non tenere, scientia non comprehendere, vsu doctrinaq; percipere, in quibus patriæ res agitur.

Patriam ab interitu liberaui.

I haue deliuered my owne countrie from vtter ruyne.

Patriam seruaui, patriam ab exitio vindicaui, patriæ incendium extinxi, salutem attuli, peperi, dedi patriæ, opera mea patria stat: cadentem patriam sustinui, labentem confirmaui, labentem excepi: ego salus patriæ

patriæ fui, à me salutem accepit patria: patriam ab exitio, à pernicie, ab interitu, à peste cripui, liberaui, tutatus sum: patriæ mala sanaui: patriæ salutem attuli, incolumitatem peperi, pestem abstuli: grauiter laboranti patriæ opem tuli.

Patrimonium dissipare.

To wast the patrimonie.

Rem consumis, perdis, disperdis male perdis, dissipas in res inutiles, inanes, leues erogas: partam, quæsitam, comparatam, congestā summis laboribus maiorum tuorum, quam maiorum tuorum summa collegit industria. Vide, Opulentum patrimonium, &c.

Patris dissimilis.

Vnlike his father.

Patris tui dissimilis es, patrem non refers, non imitaris, parentis tui consuetudo in te desideratur: parenti tuo dissimilem te præbes, tua ratio à patris tui ratione longè distat, à patris tui consuetudine longe discedis: non agnoscitur in te pater tuus.

Paucis agendum.

Dispatche in fewe wordes.

Pluribus tecum agere non debeo; longiorem orationem tua non expectat humanitas, non patitur, non fert, non sustinet, reijcit, recusat, renuit, respuit: amicitia nostra minimè patitur, vt te pluribus rogem.

Paupertas honoribus excludit.

Pouertie keepeth a man from preferment.

Sæpe facit inopia, vt honores consequi non liceat: prohibet arcet, summouet ab honoribus rei familia-

ris inopia: impedimento egestas est, quo minus ad ea quæ sunt in ciuitate amplissima, liceat peruenire: aditum ad honores intercludit rei domesticæ facultas: eũtibus ad honores magnas difficultates obijcit, magna impedimenta opponit, viam obstruit, obuiam it, occurrit inopia: imparatis à re domestica honores obtinere non facile est, multi negotij, magni operis est: honorum cursum impedit, interrumpit egestas, egentibus non facilis est, non expeditus honorum cursus, non patent honores inopiæ. Vide, Egestas honoribus impedimento.

Pecuniæ diues.

Riche in monie.

Bene nummatus est, bene peculiatus, bene paratus à pecunia. instructus à pecunia, abundat nummis, copiosus est à pecunia, minimè pecuniam desiderat: multum habet in arca, refertus est pecunijs, pecuniæ illi multum est, pecuniæ multum possidet, magnam auri vim argentique possidet, in numerato habet.

Perditi adolescentes in viam redeunt.

Lost children often times come home againe, or youth that goeth astray will turne againe.

Perditis in adolescentia moribus multi sunt, qui deinde meliorem adepti mentem, meliorem ad mentem & sententiam reuocati, resipiscentes, honestius vitam instituunt, honestioris vitæ initium ordiuntur, laudabiliorem vitam exordiuntur, multorũ est impuris moribus, improbis, inhonestis, turpissimis, inquinata adolescentia, contaminata, infecta: viuunt multi turpiter in adolescentia, student vitijs, turpem vitam colunt, inho-

inhonestè vitam traducunt, pecudum more vitam transigunt, procliues ad vitia sunt, turpi voluptate capiuntur, culpam facilè committunt.

Perditorum fugienda societas.

The companie of wicked is to be aueyded.

Non est cum improbis hominibus iungẽda societas, coire societatem, coire in societatẽ, inire societatem cum perditis hominibus, dare se in societatem perditorum, conferre se, adiungere se, applicare se ad homines perditos, coniungere se, vinculo se societatis obstringere cum perditis hominibus, vtilitatis vel maxima spe proposita, vel si spes vtilitatis maxima ostendetur, non decet, turpe est, minimè debemus: qui se socium ad perditos homines adiungit, cũm perditis hominibus coit, perditos sequitur, comitem se præbet improbis, facit turpiter, contrà quàm decet, minimè laudabiliter.

Per fratrem tuum agam.

I will compasse it by your brother, or I will vse your brothers helpe.

Vtar ad omnia tuo fratre, vtar opera fratris tui, fratri me tuo committam, tradam. si quid agendum erit, per fratrem tuum vt agatur, operam dabo. Vide, Vtar fratre tuo.

Periculum honoris.

The hazarding of your honor

Tuus honor agitur, honor tuus in discrimen adducitur, de honore periclitaris. Vide, Dignitas imminuta.

Perpetuo gratus.

Alwayes gratefull or thankefull.

Dum viuam, quoad viuam, quatenus vitam producam, donec viuere licebit, dabo operam diligenter. id agam omni studio, curabo, enitar, contendam, in illud studium, illam curam, vnam illam rem incumbam, id mihi propositum erit in omni vita, eo spectabit animus meus, eo curę, cogitationesq; meæ referentur, intendentur, eo mea consilia dirigentur, vt me tibi memorem, gratumq; probem, parem vt gratiam, par pari vt referam, vt in me gratum animum desiderare non possis, vt officia tua paribus à me compensentur officijs: in omni meæ vitæ cursu nihil mihi prius erit, nihil antiquius, res mihi non tam erit vlla proposita, nulla de re laborabo magis, nulli rei studebo magis, aut seruiam diligentius, quam vt de me optimè meritum esse læteris.

Peruersitas hominum.

The crokednes or frowardnes of men.

Summa est hominum peruersitas, grauiori enim verbo vti non libet: peruersi sunt hominum mores, duri nimis, ac difficiles: ingenio sunt homines peruerso, difficili, duro, à ratione auerso. Improbi multis partibus plures sunt, quam boni.

Φίλαυτος.

A selfe louer, a flatterer of himselfe, or one that standeth in his owne conceite.

Nimium tibi tribuis, nimium tibi arrogas, nimium tibi assumis, nimium te effers, nimium tibi places, assentaris

seritaris ipse tibi, te amas: cum de te iudicas, non rationem, non veritatem consulis: largiris ipse tibi plus quam veritas concedat, plus quam veritati.

Philosophiæ te adiungas.

Giue thy selfe to Philosophie.

Velim te ad eius scientiæ studium adiungas, vnde nascitur atq; alitur moderatio vitæ, vnde recta viuẽdi ratio atque omnis ordo manat: velim te ad Philosophiam conferas, tuum studium applices: velim Philosophiam complectaris, Philosophiæ te dedas, tuam operam tradas, tuum studium dices.

Philosophus in se, non in fortuna collocat omnia.

The Philosopher measureth all thinges by his owne wisedome, and none by fortune.

Hic est mos Philosophorum, ea vitæ ratio, illud institutum, non vt à fortuna pendeant, cuius est in rebus humanis maxima vis, sed vt in seipsis omnia statuant collocent, ponant: omnes in se ipsis sitas ac locatas rationes & spes habeant, se spectent ipsos, suis nitantur viribus, nihil aliunde spectent, à se ipsis o. omnia, præsidia constituant ad omnes casus in seipsis omnia.

Pingit egregiè.

He painteth passing cunningly or he draweth verie well.

Apelles Veneris caput, & summa pectoris politissima arte perfecit, mirè pinxit, egregiè, sic, vt nemo melius

melius: singulari expressit atque exornauit artificio, egregijs picturæ coloribus illustrauit, perfecit, ac perpoluit egregie.

Pingues hebetis ingenij.

Fatt men are of dull vnderstanding.

Pinguis est, obesus est, pinguedine diffluit extra modum, quod hebetis, tardi, stupidi ingenij signum est, quod ingenij tarditatem arguit, qui potest in tãto abdomine, in tam vasta corporis mole, spiritus locũ habere, ingenio aut menti locus esse? ex illa pinguedine, illo abdomine, illo sumine nobiles, elegantes, præclaræ cognitiones maximè excitantur.

Pius.

Godly & deuoute.

Qui pius est religiosus, pius in Deum, qui honorem Deo præstat, Deũ animo spectat, Deo seruit, qui pietatem & religionem colit, qui suum animum, suas cogitationes, sua consilia ad Deum refert, qui piè religiosèque viuit, qui cum pietate vitam ducit, qui omnibus in rebus ducem Deum sequitur, duce Deo vtitur, ad Deum spectat, cuius est vita cum pietate cõiuncta, qui nihil non piè, nihil non cogitat cum religione coniunctum, ei optata omnia contingunt, fœliciciter omnia succedunt, nihil non prosperè succedit.

Pœnas iudicio persequi

To seeke for punishment by lawe, or to followe the lawe for punishment.

Milo pœnas à Clodio iudicio persequebatur: id agebat Milo, vt pœnas à Clodio debitas iudicio exigeret.

ret. Huius audaciam merita pœna si comprimitis, ceterorum animos frangetis.

Pollicitatio officij.

A promise of all dutie, goodwill and diligence.

Quæcunque tibi commendare potero, omni cura ac diligentia complectar: quæ tibi intelligam esse accōmodata, omnia studiosè persequar, diligenter præstabo, meum erga te studium in ijs maximè declarabo, quibus plurimum significare potuero tuam mihi existimationem & dignitatem carissimam esse: à me omnia in te studia, atque officia, quæ quidē ego præstare potero, velim expectes: velim vtaris opera mea: studium meum dignitatis tuæ, vel tuendæ, vel etiam augendæ summum omnes intelligent: nihil erit tibi tam promptum, aut tam paratum quàm in omnibus rebus, quæ ad voluntatem, ad commodum, ad amplitudinem tuam pertineat, opera, cura, diligentia mea: profiteor atque polliceor eximium & singulare meum studium in omni genere officij, quod ad honestatem, ad gloriam, ad rem tuam spectet: nulla tibi in re neque studium, neque beneuolentia mea deerit, præstò non erit, qui antea fui, idem in posterum futurus sim in te ornando & amplificando: quæcunque mihi tui honestandi potestas dabitur, nihil prætermittā, quod positum sit aut in ipsa re, aut in honore verborū: nunquam mihi tui aut colendi aut ornandi voluntas deerit: polliceor tibi studium meum, & operam sine vlla exceptione aut laboris, aut occupationis, aut temporis: omnem meum, laborem, omnem operam, curā, studium in tuis rebus consumam: quicquid valeo, tibi valeo, vniuersum studium meū & beneuolentiam ad te defero: vincam meis officijs cogitationes tuas.

Pollicitatio.

A promisse.

Nihil non agam tua causa: nullum pro te laborem, nullum onus, aut officium recusabo; subibo omnia tua causa, tuis in rebus toto pectore, cunctis viribus contendam, neruos omnes, vbi res tuæ postulabunt, intendam, omnia mihi pro te suscepta, nec difficilia, sed iucunda erunt: mea tibi studia, atque officia præsto erunt. Pro te mori possum.

Pollicitatio studiorum.

A promisse of all good will.

Vbi se obtulerit occasio, mea in te studia extabunt, mea in te studia conferam, ornabo te, omnia tibi studia præstabo, mea studia non desiderabis.

Pontifex.

The Pope, or high priest and bishop.

Pontificum munus sustinet, Pontificis agit partes, Pontificem agit, Pontificis loco est, vicariam operam Pontificis loco præbet, Pontificis personam gerit, sustinet.

Post longum tempus rediit.

He came at the length, or, it was long before he came.

Aliquando, denique, demum, post diuturnum tempus, longo temporis interuallo, cum temporis multū abijsset, transacto iam multorum annorum spatio, rediit, reuertit, reuersus est, recepit se ad suos lares, patriam, cunabula, patrias sedes.

Protesta-

Potestatem summam obtinere.

To haue the highest authoritie.

Audio te Mediolanum summo cum imperio obtinere, tuam esse summam potestatem, summum ius administrãdi Mediolani rebus, præesse te Mediolano eo iure, quod amplissimum esse potest, ea potestate, quæ potest esse maxima: ita te Mediolanum regere, vt summo vtaris imperio, liceat tibi quicquid velis.

Præclara scripta sunt à veteribus de virtute.

Our Auncients haue written very well of vertue.

Ita veteres de virtute scripserunt, vt in libris eorum singulis eniteat, eluceat, emineat, excellat industria: præclara sunt à veteribus ad bene viuendum scripta, de virtutis præstantia tradita, prodita memoriæ mandata, monimẽtis consignata literarum, scriptis explicata, consignata chartis, tradita literis, prodita literis mandata, consignata, commendata, compræhensa, expressa, explicata.

Præmia virtutis, honores.

Honor the rewarde of vertue.

Si vt instituisti, perges, si cursum institutum tenebis, si tuam consuetudinem seruabis, omnia quæ sunt in Republica amplissima, consequeris, præmium feres tuæ virtutis eximios honores: ad summos honores, ad ea, quæ summa sunt in republica, tua te virtus efferet: extollet: merces tuorum meritorum erit amplissima dignitas: aditum tibi ad maximos honores aperiet

patefacies, viam strues, munies: honorem in Republica nullum frustra petes, multi etiam non petenti vltro deferentur.

Præmia virtuti proposita.

Rewardes appointed for vertue.

Præmiorum spe magna, admodum, firma niti possunt, ij, quorum vita cum virtute traducitur: egregia præmia pro certo expectare, sine dubio polliceri, planè sperare licet ijs, qui virtutem colunt, qui rectè atque honestè, & cum virtute Vitam agunt, peragunt, ducunt, traducunt, viuunt: magna sunt rectè agentibus præmia constituta, proposita: summa rectè agentes manent præmia: certum fructum boni colligent, capient, percipient, ferent suæ virtutis, probitatis, officij, optimorum consiliorum atque factorum: mercedem actionum suarum expectare certissimam possunt, qui virtutem in vita primâ habuerunt, quibus in vita virtus fuit antiquissima.

Pro alio soluendum.

You must paie for another.

Dependendum tibi est, quod mihi pro illo spopondisti, pro illo solues, illius promissum præstabis, pro illo satisfacies. Vide, Soluendum pro altero.

Probabo me tibi esse amicissimum.

I will shewe my selfe thy verie friend.

Nullum erga te officium hominis amatissimi prætermittam: meam in te non mediocrem, non vulgaré, eximiam, summâ, singularem, incredibilem beneuolentiam re declarabo, ostendam, patefaciam: quouis officio-

officiorum genere testificabor, testatam apud te relinquam, tibi probabo; sic officijs & studijs illustrabo, vt eam & tu, & omnes clarissimè cernant, vt ea tibi, atq; adeò cunctis hominibus clarissimè pateat. Notior & illustrior meus in te animus erit.

Probatio opinionis.

A proofe of my opinion.

Probabo tibi meam sententiam: efficiam, vt opinio tibi mea cum ratione congruere videatur: ostendam esse, cur probes meam sententiam.

Procurat mea.

He doth all thinges for me.

Meas rationes tractat, mea negotia gerit, meas res curat, administrat, meus procurator est, mea negotia procurat, is est, cui res meas commissi, credidi, commendaui, tradidi, mandaui, sustinet rerum mearum curam.

Prodigalitas turpis.

To spende wastfully bringeth shame, prodigalitie is a shamefull vice.

Si tuam rem malè dissipaueris, perdideris, consumpseris, in res inanes erogaueris, conieceris, dedecori tibi erit, infamiæ, ignominiæ, turpe tibi erit, infamia consequetur.

Producis rem.

You differ, prolong or delay the matter.

Id agis, vt rem extrahas, ducas, producas, protrahas, differas, proferas, proroges, protendas, in aliud

tempus reijcias, protrudas: vt rem suspendas, sustineas: vt rei moram facias, moram inijcias. Vide, Res dilata.

Proficiscuntur ad Deiotarum.

They take their iourney to Deiotarus.

Ibant, proficiscebantur, commeabant, iter habebāt ad Regem Deiotarum, conferebant se, recipiebant se ad Regem Deiotarum: erat illorum iter ad Deiotarū versus.

Propinqui & affines egregij.

Honorable alliance, or a noble kindred.

Propinquis & affinibus flores: a propinquis optimè paratus es, munitus es: propinquis abundas: copia flores propinquorum.

Prouinciam cum laude administrauit.

He gouerned the prouince with great prayse.

Prouinciam rexit præclare, egregiè administrauit, cum laude gessit: magna virtutis & innocentiæ fama, prouinciæ præfuit: in illius administratione prouinciæ summa virtus animi: in gerēda prouincia laudes illorum æquauit, quorum nomina propter egregia facta, singularemq; iustitiam perpetuo viuet in animis hominum: quorum vigebit memoria in omnes annos, multis testata expressaque recte factorum monumentis, quorum memoriam ob iustitiæ præclara facta excipiet, ac tuebitur immortalitas.

Publica & priuata æquè curanda.

Like care is to be had as well of the publike, as

as your owne priuate wealth.

Debet vnusquisque suam voluntatem ad publicam causam aggregare: rempubl. curare, reipubl. curationem habere; reipub. rationibus consulere eo studio debemus, quo rem nostram familiarem, quo fortunas nostras, quo priuata commoda tueri, complecti, fouere solemus: vnusquisque æquè publicam rem curet ac priuatam.

Puerorum est intemperantia.

Not to be able to order or rule them selues, is childish.

Puerorum hoc est, auidius appetere, vt ad appetendum procliuiores sint, vt eos ab appetendo ratio non satis arceat, contineat: vt in appetendo nimis efferantur, minimè sibi temperent, sibi moderētur, sibi parcant.

Pulchrè factum.

Done honorably.

Nihil à te neque elegantius, neque ad honorem præstantius effici potuit: facinus fecisti pulcherrimū & in primis honorificum: speciosa res est, valdéque ampla, quam præstitisti.

Pusillanimis.

A dastarde, cowarde, or of a base courage and stomacke.

Summam in eo animi humilitatem cognoui, animi demissionem, abiectionem, infirmitatem, imbecillitatem, tenuitatem, angustias: hominem esse vidi exigui admodum animi, demissi, abiecti, humillimi, infirmi,

imbecilli perangusti, in primis pusilli, nihil altum suspicientem, nihil spectantem in laude positum, nihil de laude cogitantem, nullius laudis cupiditate flagrantem, auersum ab omni gloriæ studio, in humiles planéque sordidas cogitationes deiectum, tanquam humi serpentem.

Qua causa speres non video

I see no cause why you should hope.

Non video, cur speres, quare, quamobrem, qua causa qua de causa, quam ob causam, qua ratione adductus, qua commotus causa, quo impulsus argumento. quæ te ratio, quid rationis in hanc spem adduxit, impulit? cum in hanc spem venisti, quam rationem secutus es, quæ te duxit, aut hortata spes est, quid effecit, vt sperares? tuæ spei causam ignorare me confiteor: spei tuæ causa me latet, præterit, fugit: mihi quidem aperta, perspicua, manifesta, satis clara non est: perobscura apud me est, explorata mihi non est, obscuritatis apud me habet plurimum.

Quamprimum natus sum.

As soone as I was borne, or euer since I was a childe, from my infancie or youth.

Ab initio ætatis, à primo ætatis exordio, à prima ætate, ab ineunte ætate, à primis temporibus, à puero, iam inde à puero, iam inde vsque à puero, à prima pueritia, à primis annis, à teneris, vt Græci dicunt, vnguiculis, à die natali, ab ortu primo, à quo die natus sum, ex quo ingressus in vitam sum, ex quo lucis vsura frui cœpi, ex quo vitæ limen attigi, animam ducere, spiritum haurire de cœlo cœpi.

Quam tu dignitatem esse existimas, ego infamiam puto.

What you esteeme as worshippe, I take to be an infamie vnto you, or will discredite you.

Qua tu in re dignitatē, ego deformitatem statuo, pono, loco, sitam censeo, positam, locatam, constitutam: quem tu dignitatis, eum ego locū infamiæ puto: quod tu valere ad laudem existimas, ego dedecus in eo, turpitudinemque constituo: vnde tu decus, & gloriam speras exoriri posse, inde ego, ne dedecus emergat, ne emanet infamia, ne turpitudo effluat, magnoperè vereor.

Qui consolari à nemine queat.

Comfortlesse, or which can not be comforted.

Nihil est, quod solatium, consolationem præbere, afferre, parere, solatio esse, cōsolationi esse mihi possit: nulla res est, quæ creare, reficere, leuare, vindicare à dolore, liberare sollicitudine, eximere dolore, abducere à cura, auocare à molestia, abstrahere, auellere à mœrore animum meum possit: afflictum à mœrore animum languentem, iacentem erigere, excitare, cōfirmare nulla iam consolatio potest: affectum dolore animum sanare nulla ratio valet: laboranti animo, ægrotanti, pessimè affecto mederi satis nulla ratio valet: parùm apta remedia reperiuntur, inutilis, infirma, inanis, superuacanea prorsus omnis medicina est: quis iā homo (dicerem nisi esset impiū, quis iā Deus) animo meo virtutem, dolore ereptam, restituere posſit? quis ea sanare vulnera, ijs vulneribus mederi, medicinam afferre, remedium inuenire, quæ mihi fortu-

na intulit, imposuit, inflixit? ita dolore obruor, vt emergere nulla ratione possim, ita malis opprimor, prorsus vt respirare non liceat: respuit iam animus meus, quasi desperata salute, omnem medicinam, remedia cuncta, omnia consolationum genera: frustra in me consolando ponitur opera: inanem operã sumit, qui ad me consolandũ aggreditur: insitus, infixus in animo dolor ita penitùs est, vt euelli nulla ratione possit: vt nulla vis rationũ possit esse tanta, quæ illum, ne die quidem adiuuante, possit euellere, extrahere, educere, eripere: finem facere dolori meo, finem imponere, modum statuere, terminum statuere, dolorẽ medicari, neque homo est, neque res vlla, quæ possit: non est vt possim in dolore mihi temperare, dolore abstinere, dolorem sedare, abijcere ipsum me ad eã hilaritatem, eam iucunditatem, quam dolor ademit, reuocare, referre me ad pristinam animi æquitatem, in eum statum, vnde me dolor deiecit, deturbauit, depulit, detrusit, restituere.

Qui Deo se dicat optimè facit.

Who so dedicateth himselfe to God dothe best.

Qui se Deo dicat, addicit, dedit, totum tradit, optimam partem eligit, rectam init viam, cursum capit laudabilem, præclarè vitam instituit, egregiè sibi cõsulit, sapienter facit, qui se ad vnum Deum confert, qui suas omnes cogitationes, omnia studia in vno Deo figit, ac locat, qui ab vno Deo pendêre vult, qui vnum deum curat, contemnit cætera, qui diuina studia, præterea nihil colit: qui Cristianam pietatem non communi vulgarique instituto, sed proprio quodam studio, propria quadam mẽtis inductione complecti-

plectitur, is omnium optimè suis rationibus consulit, ac prospicit.

Quid futurum sit, ignoro.

I knowe not what will fall out, or happen.

Quid casurum sit, euenturum sit, quid cadere, quid consequi possit, ignoro, non dispicio: quid tempus laturum sit, exploratum nõ habeo: latent me quæ nasci possunt, futura me fugiunt, non assequor ea, nõ assequor coniectura, diuinare nõ possum, aut mente præcipere, quæ ferre, parere, patefacere dies ipsa potest: futuri casus aperti mihi non sunt, mihi non patent, me fugiunt, prætereunt, latent,

Quid illos audis?

Why giuest thou eare vnto them?

Cur ad istorum sermonem aures tuæ patent? cur horum sermonibus aures præbes? cur hi tuis auribus vtuntur æquissimis? cur te tam facilem habent in audiendo? cur tantam audiendi molestiam aures tuæ sustinent?

Quis Rempub. capesset tantis propositis periculis?

Who will gladly beare any office, or rule the common wealth the state standing thus dangerous?

Quis Rempub. attinget, Rempub. capessere, suscipere, tractare, ad Rempub. se conferre audeat, tot periculorum metu proposito, qui sibi tot impendere, imminere pericula intelligat: quis operam Reipub. dare, in Repub. versari, Rempub. gerere, administrare,

ad Rempub. sua studia conferre, tot periculis impendentibus, imminentibus, animum inducat, facilè ac libenter velit?

Quo animo in te fuerim, scio.

I knowe what my good will hath bin toward you.

Quo fuerim semper in te animo, qui meus fuerit erga te animus, quo sensu in te fuerim, quo modo animatus, testis ipse mihi sum, teste vti me ipso possum, testem habeo conscientiam meam, teste licet vti cõscientia mea, conscius ipse mihi sum.

Quod crescit, minuitur.

What so euer encreaseth, may decrease againe.

Quicquid augetur, crescit, maius atq; amplius fit, amplificatur, quamcunq; fit ad rem accessio, aliquid accedit, accrescit, eandem minui, imminui, diminui, comminui necesse est, attenuari, extenuari, iacturam pati, de ea detrahi, diminui, adimi, auferri.

Quod honori obsit.

Impayring your honor.

Hæc honori tuo, tuę dignitati, tuæ laudi aduersantur, aduersa sunt, nocent, officiunt, labem inferũt, maculas inijciunt, tenebras offundũt, damno sunt, detrimento sunt, iacturam afferunt, de honore tuo detrahunt, adimunt, auferunt: lædunt honorem tuũ, imminuunt, turpi labe inficiũt, quasi tenebris circumiectis, circumfusis, offusis obscurat.

Ratio aduersa.

Adi-

A diuers or contrarie waie.

Alia mea ratio est, diuersa mea ratio est, meæ res alio loco sunt, non eadem mea ratio est, aliter se habent res meæ, nihil simile, nulla similitudo quid simile? nihil habet res similitudinis, dissimilitudo magna, diuersa omnia, dissimilia, prorsus alia.

Rationes dissentientes.

Vnlike trades.

Dissimillima, diuersa in primis rerum nostrarum ratio est, meæ rationes admodum á tuis differunt, discrepant, distant, dissentiũt: multum inter res nostras interest: non idem est mearum ac tuarum rerum status: meæ rationes aliter, ac tuæ se habent, dissimiliter, diuersè, diuersa quadam ratione, prorsus alio modo.

Raró ad me scribis.

You wright seldome vnto me.

Infrequens es in officio scribendi: raras à te literas accipio: minus sæpè ad me scribis, calamo parcis: officium literarum abs te requiro, in te desidero, impiger admodum in scribendo nõ es: crebriores à te literas postulo: non satisfacis officio tuo crebritate literarum: crebrius vellem ad me scriberes.

Reconciliatus amor.

Reconciled friendship, or made friends againe.

Cum inimicis in gratiam redij, reconciliatus sum, reiecto odio me coniunxi, pacem colui, inimicitias, simultates, odia deposuimus, abiecimus, omnem veterum iniuriarum memoriam, omnem vlciscendi voluntatem ex animo deleuimus, pulso odio successit

amor, odium amore commutauimus, depositis odijs mutuam beneuolentiam suscepimus: orta est inter nos vetere prorsus extincto odio, mutua beneuolentia, animorum nostrorum in amore mutua consensio, ad amandum mutua propensio, animorum ac volūtatum similitudo.

Rectum iudicium.

A good or an vpright iudgement,

A certo, & vero sensu iudicas, quod isti, ne faciant, maleuolentia, & liuore impediuntur: non tuæ mētis oculos liuor obducit, rectum animi sensum in iudicādo sequeris, tuum iudicium ratio dirigit, ac moderatur, quod ratio præscribit ac probat, id iudicas, quod istis per maleuolentiam non licet, quam istis facultatem eripuit liuor & maleuolentia.

Reditus importunus.

Your returne was out of time.

In alienum tempus cadit reditus tuus: non redis opportunè, alieno tempore reuerteris: reuertendi maturitas nondum aderat, non erat cur hoc tempore redires: tuum reditum minimè tempus postulabat, ratio temporis improbat ac dissuadet: minimè conuenit cum tempore tua reuersio: si temporis rationem spectasses, redeundi cōsilium non cepisses, aut susceptū abiecisses, improbasses, vituperasses, repræhendisses, damnasses, ineptum, absurdum, auersum à ratione, planè stultum iudicasses.

Rei difficultas.

A busie worke to compasse: A peece of trouble,

trouble, or the difficultie of the thing.

Difficilis res est, laboriosa, non facillima, minimè facilis, difficultatis habet, negotij, laboris plurimū: nō ea res est, quæ facilè, paruo negotio, leui labore, non magno studio possit effici, magnæ difficultatis, multi laboris, non parui negotij, non operis exigui: laboriosa, operosa, grauissima res est, in qua sudandū sit, sustinendi labores, multum operæ ponendum, vigilandum, excubandum animo sit, nō leuiter laborandum, studij multum, industriæ plurimum sit adhibendum.

Rem meam non curaui.

I regarded not myne owne profite.

Nullam hactenus vtilitatis meæ rationem habui, duxi, spectaui quid esset è re mea, in rem meā, quid ad rem meam pertineret, in rem meam faceret, conueniret, quid rebus meis expediret, prodesset, conduceret, utile esset, vtilitatē afferret, vtilitati esset, emolumēto esset, bono esset, fructum pareret. Vide Cōmodis meis non consului.

Res adducta in optimum statum.

It is brought to a good passe or case.

Hoc videor mihi esse cōsecutus, vt optimam spem habere, optimè sperare, optima spe niti possumus: eò rem perduxisse mihi videor, vt euentū sperare quàm secundissimum liceat: rem, vt opinor, ita constitui, in eo statu collocaui, in eum statum adduxi, ita composui, atque cōformaui, nihil vt aduersum timere, nihil contra voluntatem, omnia secunda, qualia volumus, ex nostra voluntate, ex animi sentētia sperare posimus: iacta sunt à nobis fundamenta rei, sic inquam, vt

certa propemodum in spe reliqua sint. Vide, Ad finem optatum.

Res communis.

You shall vse any thing that I haue, as though it were your owne. Be as bolde with my goods as with your owne.

Communicabo tibi, impertiam tibi rem meam: communis inter nos erit mea res: partem capies de mea re, rei meæ particeps eris: non minus tibi quàm mihi, tibi pariter, & mihi, æquè vtrique nostrum, non mihi magis, quàm tibi, mea res patebit: vtemur communi iure, æquo iure, pari potestate mea re: iuris tibi tantum, quantum ipsi mihi, erit in mea re: mecum rem meam communicabis, communem habebis.

Res dilata.

The matter put off, or deferred.

In Ianuarium reiecta, producta dilata, prolata, prorogata, protracta, protrusa res est: caue, ne mihi spatium producatur, dies proferatur, tempus prorogetur. Vide, producis rem.

Res familiaris integra.

Thy goods are whole or nothing impayred or dimynished.

Integræ sunt adhuc res tuæ: salua sunt hactenus apud te omnia: nihil dum perdidisti, status idem est qui anteà rerum tuarum: eodem loci sunt, quo antea, fortunæ tuæ: nihil detractum est de fortunis tuis: nullam res aut fortunæ tuę iacturam fecere, nullum dānum tulere, nullum detrimentum passæ sunt nihil ad

uersi

tiersi subierunt: nullam partem desideras fortunarum tuarum: nihil eripuit fortuna, abstulit, ademit, detraxit.

Res familiaris imminuta.

My stocke is decayed or impayred.

Fortunæ tuæ dissipantur: res familiaris tua disperditur, dissijcitur, imminuitur, perditur, dãnis afficitur, accipit iniuriam, distrahitur: detrahitur de tuis fortunis: iniuriosè tractantur fortunæ tuæ: damna inferuntur fortunis tuis: inuaduntur fortunæ tuæ: irruitur, impetus fiunt in fortunas tuas.

Res fructuosa.

A very profitable thing.

Nihil est vberius, fructuosius, conducibilius, ad vtilitatem præstantius, maioris emolumenti, vnde plus manet vtilitatis, plus emergat commodi, plus existat emolumenti, nihil est è re magis, nihil magis ad rem pertinet, nihil pluris est, tantum continet vtilitatis, quantum fortasse nulla res præterea, quantum haud scio an vlla res præterea.

Res ita se habet.

It is so.

Induc animum, induc in animum, ita esse: pro certo habe, persuade tibi, pro certo existima, planè credas, ita crede vt minimè dubites, exploratum habeas, atque omninò certum, pro comperto habeas: sit hoc apud te minimè dubium, sit exploratum, rem ita se habere, in hoc statu esse, hunc esse rei statum.

Res magna.

A weightie matter.

Grauis admodum hæc res est, grauitatis, ponderis habet multum, minimè leuis est, inest in hac re grauitatis, ponderisque multum, non mediocre pondus, Hæc magni negotij res est, admodum operosa, occupationis non exiguæ, eiusmodi, vt curam ac diligentiam non mediocrem postulet, non leuiter curanda non frigide, aut languidè agenda, tractanda videatur

Res meæ meliores essent te defensore.

My affayres had bin in better case, had you looked vnto them.

Res meæ benè ex sententia successissent, prosperè eccidissent, nihil in rebus meis accidisset incómodè, si tu eas gessisses, administrasses, tractasses, curasses, procurasses: si rebus meis præfuisses, operā dedisses: si rerum mearū, fortunarum, cura penes te fuisset, ad te pertinuisset: si tua in rebus meis opera vsus essem: si rationes meæ te curatorem, procuratorē habuissent.

Res minimè impeditæ.

Matters nothing intricate, or troublesome.

Res meas tibi tradidi, satis aptas, explicatas, expeditas, optimè constitutas, nullis difficultatibus amplificatas: eiusmodi, vt exhibere tibi negotium aut nullum, aut certè minimum possint, vt labori tibi esse, aut molestiæ nequaquam possint.

Res nostræ similes.

Our businesse is one, or our cases are like.

Rerum mearum imaginem video in rebus tuis: in rebus tuis meas agnosco: simillima rerum nostrarum ratio

ratio est:à rebus meis tuæ minimum differunt: nulla est rerum nostrarum dissimilitudo:planè res meas in tuis agnosco: res tuas nihil à meis intelligo differre, nihil discrepare:congruunt res tuæ cum meis:rerum nostrarum eadem ratio est, nulla dissimilitudo: qui tuas res intuetur, meas intueri se dicet:tuæ res nihil differunt à meis inter res nostras nihil interest, nihil est,quo res tuæ differant à meis.

Res penè confecta.

Allmost ended.

Puto rem aut iam esse aliquam, aut appropinquare:puto aut confectum iam aliquid est, aut inibi esse: vt opinio mea fert,res non abest longius, non longè absumus à re,longinqua res non est.

Res præclara.

A matter of great importance.

Magnum quiddam specto,magni momenti,magni ponderis rem in animo voluo:præclara quædam,admodùmq; sublimia suspicit, & cogitat animus meus. Post hominum memoriam, post homines natos, ex omni memoria,nihil gloriosius.

Respublica penitus interijt.

The cõmon wealth vtterly vndone or decayed.

Perijt respublica,cõcidit,nulla prorsus est,formam planè pristinam amisit:actum est penitus de republica: formam, imaginem, simulachrum veteris reipublicæ nullum agnoscas:vestigium reipublicæ nullum superest:fuit respublica:communis res ita dilapsa est, vt ne spes quidem,melius aliquãdo fore,prorsus vlla

relinquatur: periit omninò reipublicæ salus: non aduersa tantùm est, verùm etiam penitus euersa fortuna reipublicæ: fractæ sunt opes, afflictæ vires, amissa dignitas, extincta salus reipublicæ.

Res reprehensa.

A matter misliked.

Res palàm exagitatur, vituperatur, accusatur, reprehenditur, damnatur, acerbè notatur, infamia notatur, improbatur, sermones ea de re minus commodi sunt, parum honesti dissipantur.

Res saluæ.

All is well with you, you haue no losse.

Res adhuc tuæ tibi sunt integræ, saluæ, incolumes: nullam res tuæ iacturam tulerunt: nihil detractum est de tuis rebus: incolumitatem obtinent res, rationes, fortunæ tuæ: benè est rebus tuis, nihil præter volũtatem, nihil secùs, nihil contra quàm velis.

Robore præstans.

Strong, of great strength.

Neminem cognoui fortiorem, validiorem, in quo plus roboris, firmitatis, viriũ inesset, qui firmior esset à viribus, qui virium firmitate præstaret, qui robore corporis illũ anteiret, qui viribus magis valeret, cuius esset præstantior fortitudo.

Robustus.

Strong and mightie, valiant or puissant.

Tam firmus es, tam validus, tam fortis, tam robustus, quàm qui maximè: ita paratus es à viribus, vt ne
mo

mo magis: viribus vales, nemo tibi viribus superior est, præstat, antecellit: superiorem viribus neminem habes, paucos pares: firmitate corporis excellis: vires in te sunt firmissimæ: virium, roboris, neruorum in te plurimũ est: egregiè robustus es, validus, firmus, fortis

Rogo magnoperè.

I instantly desire you, or I pray you hartely.

A te maximoperè pro nostra summa coniunctione etiam atque etiam peto & quæso: precibus tecum ago quàm possum diligentissimis: rogo te quàm studiosè possum, da mihi hoc, largire, sine me hoc à te impetrare, hoc in me confer gratiæ, hoc impertias gratiæ, noli pati meas esse irritas & inanes preces: sit apud te meis precibus locus: exaudi, excipe meas preces: ne me rogantem suppliciter à te reijcias: meis precibus facilem te præbe. Vide, Maximoperè rogo.

Rogo vt hunc suscipias.

I desire you to shewe him some fauour,

Pro eo, quanti te facio, quanti es apud me, quanta mea est erga te obseruantia, quantum tibi tribuo, tibi defero, pro mea de te opinione, pro animo, voluntate, studio in te meo, peto à te, vt hominẽ suscipias, complectare, foueas, in tuis habeas.

Rudis.

Rude and ignorant.

Non est cur miremur, si sæpè labitur is, qui est omnium imperitissimus, maximè rudis, maximè insciẽs, cuius ignorantia, inscitia, inscientia summa est, qui omnes inscitia vincit, cui neminem inscitia parem in-

uenias, quem omnia latent, qui nihil prorsus nouit, omnium rerum ignarus est, nihil omninò videt, nullam partem doctrinæ tenet.

Rumores incerti.

Vncertaine rumors, newes or tales.

Rumores sunt, satis illi quidem constantes, sed sine autore, rumor est, sed sine capite, sine autore, rumore ipso nuntio: sermones exaudiuntur, prorsus tamen incerti, inanes, infirmi, orti ex voluntate, qui nulla veritate nitantur, dissipati sine causa, autore nullo: iactantur hæc sermonibus incertis, sermones ij, quibus haberi fides nulla debeat, vnde merito fides absit, in quibus non sit pondus, qui nihil certum sequantur, qui neque nuntijs, neque literis comprobentur, quos veritas nulla cófirmet, qui nulla veritate, nullo satis firmo testimonio, nullo prorsus argumento, rationéve nitantur.

Ruri esse, iucundum.

Pleasant being in the countrey.

Ruri esse, ruri habitare, rus colere, rusticari, cũ rusticis esse, in agris esse, rusticam vitam agere, periucũdum est, delectat in primis, iucunditatem habet, summæ voluptatis est, malè affectũ animũ recreat, mœrorem fugat, mæroris medicina est.

Salua republica liberalis, nunc nimis parcus.

Before the publike plague of the realme he was liberall, but now to to sparing or niggardly.

Saluis rebus, rebus nondum perditis, cum salui essemus, ante publica mala dum reipub salus erat integra, incolumi republica, stante republca, vigente republica, cum respublica suum ius obtineret, sui iuris esset, suum ius possideret suo iure vteretur, cum optimus esset reipub. status, ante, casum reipublicæ antequam respub concideret, occideret, periret, liberaliter agebas, liberalitatem colebas, exercebas, liberalitate vtebaris, eos quibus cũ tibi res esset liberaliter tractabas: nunc in omni re frugaliter, parcè tenuiter restrictè, infra modum potius, quam supra modum sumptum facis: in faciendo sumptu parcus es & illiberalis; satis moderatè vel angustè potius impensam facis: tuos sumptus, nimis ad frugalitatem reuocas, nimis accurata frugalitatis regula metiris.

Salutatores humaniter excipit.

He welcometh friendly all that salute him.

Complectitur, quisquis eum it salutatum, quicunque ad eum honoris causa venit, accedit, adeuntes ad eum salutandi causa, salutãtes eum honoris causa, perhumaniter excipit, hilari admodum & benigno vultu, omni genere humanitatis, quod vultu & verbis exprimi possit, quàm licet humanissimè, sic vt nihil humanius eo vultu, qui facilè gratiam ineat, beneuolentiam conciliet, hominum animos amore deuinciat, ad amandum, alliciat.

Sanum iudicium.

A sounde iudgement.

Optimam partem elegisti, sapienter vitam instituisti, rectum cursum cepisti optimo iudicio vsus es, sa-

pienter iudicasti, cum te ad ingenuarum artium studia contulisti.

Sapiens futura præ uidet.

A wise man foreseeth that which is to come.

Sapientia præditi longè in posterum prospiciunt. res futuras vt præsentes, intuentur, tanquam oculis cernunt: sapientibus euenta rerum patent, ante oculos futura sunt: sapientes percipiunt animo futura, coniectura futuras res assequuntur, ea quæ impédent tanquam ex aliqua specula prospiciunt. Vide, Vitæ approbatio.

Sat diues.

He is sufficiently riche.

Satis erat diuitijs instructus, munitus, paratus à re res erat ei familiaris satis ampla, satis, habebat satis possidebat diuitiarũ, satis ei diuitiarum erat: minimè erat ei angusta res domestica: satis valebat opibus.

Satis diu vixi.

I haue liued long ynough.

Iam me ad exitum vitæ penè natura ipsa perduxit ætatis satis superq; vixi: nõ est cur me pœniteat, quã tum vixerim: vixi vitam satis diuturnam, cursus mihi vitæ iam penè confectus & absolutus est: decursum mihi iam propè vitæ spatiũ est: quantulum mihi vitæ spatium restat: quantulum mihi vitæ restat, superest, reliquum est, relinquitur tanquam a carceribus ad metam vitæ iam perueni: vixi quatenus homini licet quatenus homini satis esse possit: extremæ senectutis onus sustineo: extrema mihi vitæ pars agitur.

Scelus

Scelus committere.

To committe some haynous faulte, or mischieuous deede.

Grauissimè peccas, scelerate agis, summum dedecus admittis, piaculum cõmittis, maximo te scelere adstringis, obstringis, culpam grauem committis, iniquissimè facis, scelus committis, perpetras.

Scio, quanti hunc æstimes.

I knowe what count you make of him.

Noui locum, quem tenet apud te, noui, quo sit apud te loco, qui sit apud te, quanti eum facias.

Scribendo præstas.

Thou excellest in writing, or thou writest exceeding fayre.

Scribis egregie, scribendi laude excellis, subtiliter & eleganter scribis, ita scribis, ita versaris in scribendo, ita te in optima scribendi ratione exerces, tua vt excellat industria, scribis vt pauci, propriam quãdam laudem in scribendo consequeris: præclara sunt, quæ ingenio studioque paris, quæ tua parit industria: mirabiles sunt, minimè vulgares ingenij & industriæ tuæ fructus.

Seditio pestis Rerumpublicarum.

Sedition, discorde, or variance, is a plague in common wealthes.

Multas respublicas ciuiles discordiæ perdiderunt. domesticæ seditiones, intestina bella, cõtrouersiæ inter ciues, partium cõtentiones, è ciuilibus discordijs,

contentionibus, controuersiis, dissentionibus, seditionibus multarum rerũ publicarum pernicies fluxit, manauit, orta est.

Seditio pestis vrbium.

Sedition a plague of cities.

Ciuiles discordiæ, domesticæ seditiones, ciuium dissentiones multas vrbes, opibus admodum florentes, euerterunt solo æquarunt, diruerunt, exciderunt, affixerunt, perdiderunt, sustulerunt, multis vrbibus perniciem, exitium, pestem, excidium, ruinam, interitum attulerunt, exitio fuerunt.

Senes prudentiores.

Olde men wiser.

Senum consilia non sæpé inutilia sunt, inania, stulta, absurda. raro labitur senilis ætas in consiliis: sapienter ferè consulit senilis ætas: optimis, ac firmissimis rationibus ferè semper nititur senilis opinio, sententia: sapienter consulunt senes, optimam partem eligunt, non peccant in consilio, non errant, non labuntur, non offendunt: quorum grandior est ętas, qui longius ætate processerunt, is eorum solet essę sensus, qui à ratione non discedat, recedat, procul absit, qui cum ratione congruat, quem ratio confirmet, à quo ratio non dissentiat.

Sensus animi latens.

My inwarde minde or thought not able to be expressed.

Mentis cogitata, consilia, animi sensa, sensus intimos, non est, vt possim enunciare, patefaçere, ostendere:

dere:exprimendis animi sensis impar oratio est, animi sensa non efficiunt, verba desunt, apta verba requirũtur: mentem oratio non assequitur, non æquat, exprimere satis non potest.

Sententia è Republica.

A sentence in the behalfe, or for the profit of the common wealth.

Sententiæ nostræ, si minus è te tua sunt, reipub. rationibus conducunt: tuam si vtilitatem oppugnant, reipub. commoda tuentur, si tibi detrimentum, reipub. commodum afferunt: tua si minuunt, reipub. augent commoda: si tuis aduersantur, reipub. rationibus expediunt.

Sententia à Prudentibus approbata.

A sentence or opinion approued of all wisemen.

Tua sententia magnum apud eos, qui rectè iudicant, pondus habet: plurimi est apud intelligentes opinio tua, sensus tuus, iudicium tuum, id quod tu probas, id quod placere tibi sentiunt, quod tu optimum censes, quod testimonio tuo confirmatur: grauis est, magni momenti est, minimè leuis est, magni ducitur, autoritatis habet plurimum, non vulgarem obtinet locum apud sapientes opinio tua.

Sermo tuus ad me perlatus.

Your talke came to my eares.

Tuus ad me sermo per honestissimos perlatus est tuum ad me sermonem detulerunt homines honestissimi, mihi significãtur, apperuerunt, narrarunt, ipsa

mihi verba tua exposuerunt:perlatus est, delatus, allatus est ad me tuus de me sermo.

Sermo inhonestus.

Vnhonest talke.

Væ tibi, si turpiter aliquid dixeris, si minus honestè si temerè, parum considerate, non vt ratio præscribit, præter honestatem, contra quàm conueniat, contra quam deceat, contra quàm liceat, non vt conueniat, deceat, liceat, minus quam conueniat, deceat, secus quàm conueniat, deceat, liceat, aliter atq; conueniat, deceat, liceat, si quod ex ore tuo paulo turpius verbum exciderit, si oratio tua finibus excesserit ijs, quos honestum, quos ratio quos modestia præscribit.

Sermones nostros diuitijs antefero.

I preferre our talke or conference before riches.

Omnes omnium diuitias cum nostris sermonibus non confero: pluris apud me sermones nostri, quam omnes diuitiæ sunt: sordent apud me præ nostris sermonibus omnes diuitiæ; sit modo sermonum nostrorum copia, thesauros omnes contemno.

Seruabo promissa.

I will keepe my promisse.

Dabo operam, quod pollicitus sum, vt re præstem exitu præstem, exequar, efficiã, re confirmem, vt præstem fidem meam, soluam fidem, tuear, seruem, probem, vt promissa seruem, obseruem, tuear, præstem, promissis ne desim, ne fides in promissis mea desideretur, vt fidei satisfaciam, ne de fide mea parũ videar

labo-

laborare, vt à meis verbis, ab affirmatione mea, à promiſſo exitus rei ne diſſentiat: vt verba res confirmet, vt id, quod dixi, veritas probet, vt ſtem promiſſis, à promiſſis ne diſcedam: præſtabo fidem meam, perſoluam promiſſum, quæ pollicitus ſum exitu præſtabo, ſoluam fidem meam, tuebor fidem meam, ſeruabo promiſſa, fidem non fallam, fidei non deero, ſtabo promiſſis.

Seruata dignitas.

Keeping my honor or worshippe.

Sit modò dignitas incolumis, adimi de fortuna nō recuſo, liceat modò dignitatem tueri, incolumem ſeruare, permaneat dignitas in eodem ſtatu, modò ne cogar de ſtatu meæ dignitatis demigrare, ſit eadem dignitas, ne mutetur, ne diminuatur, ne lædatur, ne qua iniuria, damno, detrimento, afficiatur, ne quid iacturę faciat, ne quam iacturam ſubeat, ſuſtineat, ferat, patiatur, ne damni quid faceat, ne de dignitate detrahatur, adimatur, imminuatur.

Simulatio aliena à viro bono.

Diſſembling muſt be farre from a good man, or honeſt men ought not to faine and diſſemble.

Virum bonum ſimulatio non decet, non cadit in virum bonum ſimulatio, ab omni ſimulandi ſtudio vir bonus longè abeſt: non decet ſimulare, figmenta non probantur: aliud ſentire, & loqui, non eius eſt, qui vir bonus haberi velit: viri boni non eſt fingere: artem ſimulandi qui ſequitur, bonorum in numero non eſt, bonorum numero excluditur, longè à bonorum conſuetudine diſcedit.

Sine incommodo exploratus.

Tried without any losse.

Lætor, quòd mercede non ita magna, leui detrimẽto, non admodum graui damno, satis exigua iactura quomodo sis erga me animatus, quo erga me animo sis, quo sensu sis, qui tuus in me sit animus, qui sit sensus, intellexi: tuum animum, tuum sensum intellexi perspexi, cognoui, aperui, patefeci.

Singulare fatum.

A strange destenie.

Præcipua, propria, minimè communis mea fortuna est: singulari sum fato, longè alia conditione ego sum, ac cæteri: est mea conditio, mea fortuna, vt conferri mecum nemo possit, vt exemplum simile planè nullum extet.

Si per otium potero.

If I haue any leasure.

Siquid otij nactus ero, literas ad te dabo: si otium erit, si vacabo, si per occupationes licebit, si permittẽt curæ siquid habebo vacui temporis, siquid erit spatij, si quod surripere spatium licebit, siquid ab occupationibus impetrare temporis licebit: nisi occupationes vrgebunt, si mei iuris ero, si qua hora meo arbitratu licebit vti, si negotijs vacabo: si vinculum illud occupationum, quo & assiduè astringor, & arctissimè non dico prorsus exoluetur, sed paululum modò, paulisper, aliquantum, aliquantisper, nonnihil aliqua ex parte laxabitur: si vacuus ero curarũ expers, liber negotijs: si me ijs rebus, quibus nunc teneor implicatus, explicauero: si dabitur otiũ, si quies erit, si quiescero

cere licebit à curis, negotijs, occupationibus, molestijs.

Si potero tibi nauare operam, faciam.

If I can do you any pleasure, or I can stand you in any steede, I will do it.

Si accidet vt operam navare tibi possim, vt opera mea tibi vtilis esse, in rem tuam esse, è commodo tuo, ex vsu tuo esse possim, officio meo non deero, satisfaciam officio meo, officium meum præstabo, non committam, vt officium meum desiderari possit, vt meæ partes requirantur, si cõtinget, si eueniet, si vsu veniet si erit, si res, si tempus, si occasio feret, postulabit, polcet, exiget, requiret, si occasio se offeret, se dabit, se ostendet, offeretur, dabitur, ostẽdetur, si fortuna feret, occasionem attulerit, detulerit, præbuerit, ostẽderit, si tempus accidet: si mihi grata omnia ac libera essent si essent omnia mihi solutissima.

Si videtur fieri posse.

If you thinke that it may be done.

Si tibi res facultatem videtur habitura, vt id, quod cogitas, consequi possis, si videris id posse consequi: si putas posse fieri: si euentum speras cum animo tuo congruentem, non alienum, non abhorrentem à tua voluntate.

Sollicitudo.

Carefulnesse, or thought taking.

Grauem curam suscepi, grauis me excepit cura, grauis in me incubuit sollicitudo, acerba mihi inuasit sollicitudo.

Soluendum pro altero.

To paye for another.

Pro illo solues, illius promissa tu præstabis: dependendum tibi est, quod mihi pro illo spopondisti: illius promissio, solutio tua erit. Vide, pro alio soluendum.

Specie capi.

To be taken with outwarde shewe or beauty.

Specie capitur adolescentia, oblectatur, gaudet, lętatur: speciem amant adolescentes.

Spe deiecti.

Past hope of that which before they surely trusted vpon.

Ex magna spe deturbati, deiecti, detrusi, depulsi iacent: ex alta spe deciderunt: spem illā quam susceperant, abiecerunt, deposuerunt, omiserunt: spe non tenentur, vt antea, non pascuntur, non aluntur: non eos quæ antea spes tenet, pascit, alit: spes iam omnis abijt, discessit, euanuit, nulla prorsus iam est: firma se niti spe putabant, ea quàm sit imbecilla, nunc intelligunt.

Spe excidi.

I was deceaued.

Spes me fefellit, opinione sum deceptus, falsa me spes aluit, falsa lactauit opinio.

Spes bonæ famæ.

Hope of a good name.

Si tuam consuetudinem tueberis, si vt instituisti, perges, optima consequetur fama, hominum existimatio

matio, præmium feres famam.

Spes de virtute alicuius.

Hope of the vertue of one.

Spem affers eximiam summæ virtutis: adducis me summam in spem eximiæ virtutis: facis vt sperem de tua virtute, eaque minimè vulgari: inclinat animus meus, à te videlicet impulsus, ad optimam spem tuæ virtutis eximiæ: es tu quidem apud me in egregia spe, virtutis propè singularis.

Spes falsa.

A vaine hope.

Spes mea frustrata est: aliter, atque opinabar, euenit, accidit, contigit, successit: non is, quem volebam, exitus consequutus est, successit præter sententiã, cõtra voluntatem, non vt volebam, secus atque opinabar: exitum sortita res est alienum à sententia mea, dissimilem voluntati, minimè cum animo congruentem, ab animo meo discrepantem, diuersum, abhorrentem.

Spes frustrata.

Hope frustrate or deceaued.

Spes me fefellit, frustrata est, decepit, delusit: spem meam non is, quem volebam, exitus est consequutus: non successit vt sperabam, non processit ex animi sententia: aliter ac sperabam, contigit, accidit, euenit: exitum res habuit contra spem, alienum à spe: inanem fuisse meam spem exitus rei declarat.

Spretum alterius consilium.

The counsell of another set light by.

Non egeo, non indigeo tuis præceptis, admonitionibus, consilijs, superuacanea sunt, parum vtilia, nullius emolumenti, minimè necessaria, locum apud me non habent, à me non requiruntur, non desiderantur, non expectantur tua præcepta. tuis mihi monitis nequaquam opus est: tuis carere monitis facilè possum.

Standum promissis.

Promisses are to be kept.

Dependendum tibi est, quod promisisti, volo stes promissis, promissa serues, fidem tuearis, fidem soluas quod promisisti, re præstes, cum tuis verbis facta consentiant, promissa tua exitus confirmet, ne fidem tuā fallas: falsa ne fuerint, inania, irrita promissa tua.

Stat sententia.

I am determined or fully purposed.

Statui, decreui, hoc mihi proposui, hoc deliberaui, consilium hoc cepi, quiduis potius perpeti, quam susceptam rem abijcere, ab incœpto desistere, institutum omittere. Vide, Tenax sententiæ.

Status rei.

The state of the thing.

In hoc statu res est, rei status hic est, res ita se habet, ita res habet, eiusmodi res est, hac in re sunt, in causa sunt, hoc loco res est.

Status temporum miserrimus

The state of our time is most miserable.

Nemo est, cui rectè sit in hoc temporum miserrimo statu, in hoc tam misero temporum statu, his temporibus,

poribus, his tam miseris temporibus, tam duris tam aduersis, tristibus, infaustis, iniquis, improbis, perditis, tam alienis ab omni virtute, à bonis artibus, ab omni rectè viuendi ordine ac ratione, in hac tam aduersa tam dura, tam iniqua, tam misera, tam infœlici temporum conditione, in tanta prauitate atque improbitate, tantisq; temporum vitijs, in his omni scelere ac flagitio temporibus refertis: in hac omnium rerum perturbatione, malorum colluuie, doctrinarum, artiumque liberalium pernicie.

Stomachi difficultas.

A weake stomacke.

Stomachus languet, infirmus est, malè se habet, stomachi virtus iacet, languet, debilitata est, infirma est imbecilla, imminuta, nulla prorsus, minimè ad cōcoquēdum apta: languente stomacho sum, infirmo, imbecillo, malè constituto: stomacho non vtor optimè: stomachus laborat: non est qualem digerendi ratio requirit, qualem optima valetudo postulat: cruditas stomachi multos conficit adolescentes.

Studere rebus leuibus.

To studie toyes.

Rebus leuioribus tuum studium das; tibi placent leuitates: contemplaris, sequeris, amas inania: contulisti tuum studium ad res inanes: colis ea, quæ non consistunt, nihil habent firmitudinis, nihil grauitatis, nihil ponderis, inania sunt, leuia nullius ponderis, infirma, minimè solida: amas ea quæ solidum nihil habent.

Studia relinquere.

To forsake his studies.

Mulcam literis salutem dicere, in animo est: prorsus abijcere studia cogito, seiungere me penitus à studijs, vsum studiorum in perpetuum dimittere, minimè de studijs in posterum laborare, meam operam meum tempus, meam industriam à studijs alio traducere transferre, conferre.

Studia omittere ob valetudinem.

To leaue of studyng by reason of sicknes.

Cum sis valetudine infirmus, me perlibente vsum studiorum dimittes, summa mea voluntate studia depones; libentissimè tibi largior, perlibenter concedo vtraque manu do, vt à studiorum cõsuetudine te seiungas: te à studijs discedere facillimè patior: in studijs omittendis cum tuo sensu meus quoque sensus congruit.

Studiorum in omnibus vtilitas.

Studie alwayes profitable.

Studia nunquam non prosunt, non vtilia sunt, non vtilitatem pariunt, non emolumento sunt, non fructum ferunt, studiorum vtilitatem dies non imminuit: non terminatur spatio temporis, non definitur vlla die, perpetua est, eadem est in omni tempore, vitæ par est studiorum vtilitas: studijs res secundæ ornantur aduersæ adiuuantur: à studijs delectatio petitur in secunda fortuna, salus in aduersa: studiorum fructus in omni fortuna idem est: studiorum tractatio nunquã non vtilis, nunquam est infructuosa: habent studia quo iuuemur in omni vita, in omni fortuna, in omni loco: ecquando studiis non iuuamur? ecquæ dies vtilitatem

tilitatem studiorum extinguit, aut imminuit? de studiorum vtilitate nihil fortuna, nihil hominum iniuria, nihil ne dies quidem ipsa detrahit.

Studium peruestigandi.

A desire to seeke out.

Vt Poetarum fabulæ narrant, diu ac multum Proserpinam filiam, quam inferorum Deus Pluto surripuerat, Minerua perquisiuit, inuestigauit: multum studij posuit, valde vigilauit Minerua in filia perquirenda: omnia loca permeauit, perlustrauit, inuestigauit, penetrauit: quo non adiuit, non accessit, vt filiam Minerua reperiret? nullum Minerua locum, nullas in quærenda filia latebras omisit.

Studium famæ.

A desire of name or glorie, or to be made famous.

Id est omnibus optandum, vt bene audiant: bene vt ei dicatur, honestam famam, egregium nomen, bonam apud homines opinionem consequatur: vt eius nomé fama diuulget, peruulget, circumferat, circumgestet, per orbem terrarum dissipet, ad vltimas terrarum partes, ad vltimas terras peruehat, vt eius nomen fama celebretur, omnium sermonibus extollatur, sit in ore omnium: vt nominis fama ad extremas terras peruadat.

Sub virtute omnia.

All thinges subiect to vertue.

Summa virtutis potestas est: præest virtus cunctis rebus humanis, regit omnia, temperat, moderatur, ad-

ministrat: omnia sunt in potestate virtutis, ipsa nemin
et omnes & omnia parent: virtus latè dominatur
regnat vbiq; locorum, imperium habet in omnes res
vim habet infinitam, valet ad omnia; assequitur om-
nia, summum possidet ius, vincit omnes opes, omnes
superat difficultates, durissima quæq; perrumpit, qua
liber angustias, quæuis claustra pertransit, illustrat o-
mnes tenebras, lucit in tenebris, pulsa loco manet
non surripitur furto, non eripitur vi, non vetustate se
nescit, non incendio corrumpitur, nullis capitur insi-
diis, nullos fortunæ casus extimescit, plane omnium
rerum domina, omnium regina est.

Summa de te sperant.

Great things are looked for, at your handes

Magnum quendam atque excellentem virum te
sperant futurum; expectantur à te, quæ à summa vir-
tute, summoque ingenio expectanda sunt: nihil humi-
le, nihil vulgare, nihil angustum, omnia excelsa, am-
pla, mira, diuina prorsus à te expectantur.

Summum beneficium.

An especiall benefit, a singular good turne.

Hoc ego summi beneficij loco ponam, numerabo
inter maxima beneficia referam; hoc apud me non e-
xigui beneficij, non vulgaris gratiæ locum obtinebi
ita credam, tulisse me beneficium singulare, gratia
tantam, quanta potest esse maxima.

Sumptibus impar.

Not able to beare so great costes, or charge

Quis ita firmus ab opibus est, vt sustinere sumptum possit? cuius diuitiæ sumptui pares esse possint? ferendo sumptui quis sit? tantam impensam quis sustineat? ita magni sumptus fiunt, vt ferri non possint: ita grauis est impensa, vt debilitare, atque opprimere quemuis possit: non is est sumptus qui ferri possit: supra modum, immoderatus est.

Tacere.

To holde your peace or keepe silence.

Non faciam vt dicam: tacitum relinquam; tacitus prætermittam, tacitus pertransibo, tacebo, silebo, silētio inuoluam, silentio percurram, prorsus hoc omittam, abstinebo, oratione mea non attingam, verbum non faciam, sermonem hac de re nullum habebo.

Tanti me non facio.

I set not so much by my selfe.

Hoc mihi non sumo, non assumo, non arrogo, non adscisco: ad hunc me sapientiæ gradum peruenisse, nō puto, eam mihi sapientiam contigisse non sentio: fateor eo me sapientiæ non peruenisse, ea me sapientia non esse, non vsq; adeò me sapere, non ita mihi placeo, non ita mihi assentior, non eam de me opinione suscepi, non ita me effero, non mihi tantū tribuo, non in me tantum statuo, pono, loco, non ipsi mihi tanti sum, non ita valdè me amo, non ipse me tanti facio, æstimo, pendo puto, reputo, duco.

Tecum sentiam, assentiente patre tuo.

I will agree with you if your father like of it.

Assentiar tibi, probabo tuum consilium meam sen-

tentiam ad tuam aggregabo, meum iudicium cum tuo coniungam, ita sentiam quod tu sentis, ita faciundum iudicabo, si modo, id vt facias, suadet, censet, autor est, consulit pater tuus: assentiar tibi, assentiente patre tuo, si facis approbante patre, si tuo cum iudicio patris tui iudicium congruit, si de patris sententia facis, si pater non dissentit, si ad tuam sententiam pater accedit.

Te ipso neglecto, gratificaris alijs.

You gratifie or pleasure other, not esteeming your selfe, or not regarding your owne profite.

Alienam voluntatem vt sequaris, vt alienæ voluntati morem geras, vt alijs satisfacias, aliorum causa teipsum destituis, deseris, derelinquis: de alijs plurimum de teipso tuisq; rebus minimè laboras: aliena tibi curæ sunt, tua negligis: aliorum rationes pluris apud te, quam tuæ sunt, propensior ad alios, quam ad teipsum tua voluntas est: quid alijs placeat, quid aliorum è re sit, attendis: ratio rerum tuarum quid postulet, minimè cogitas: præ alijs teipsum negligis: vt sequaris alios, discedis à teipso, deficis, desciscis.

Tempestas spectanda in nauigatione.

In sayling, the weather is to be marked, or loked on, or in passage of the sea, the weather must be weighed or considered.

In nauigando, tempestati obsequi artis est, parere, tempori: ad rationem temporis consilia accommodare, quasi ducem sequi tempestatem, spectare quid postulet, pendere oportet à tempestate, spectanda tempestas est, ad tempestatem consilia dirigere debemus,

habenda

habenda tempestatis ratio est: cursus nauigationis ad rationem tempestatum moderandus, dirigendus, tenendus.

Tempestate secunda nauigabimus.

We haue winde and weather, we shall sayle very prosperously, we will take time while time serueth.

Quæ prima nauigādi facultas data erit, ea vtemur: nacti tempestatem oportunam, idoneam, aptam, minimè aduersam, prosperam, secundam, discedemus, soluemus, proficiscemur, vela faciemus.

Tempori parere sapientis est.

Is is wisedome to giue place to time.

Tempori cedere, necessitati parere, res ad tempus accommodare, vti tempore, quæ tempus postulet, ea seruare, atque exequi, sapientia est, sapientiæ est, sapientis est, conuenit sapienti, proprium sapientis est, decet sapientem, ad sapientem pertinet: qui tempus cōsulit, qui rationem temporis habet, qui nullam rē agit, quam tempus improbare videatur, is verè sapiens est, hunc verè sapientem dicas, sapientem si quis hunc appellet, non errabit.

Tempus matutinum.

Morning, or dauning of the day.

Prima luce, summo mane, diluculo, primo mane, cùm lucesceret, albescente die, in ortu solis, oriente sole.

Tempus vespertinum.

Euening, or euen tyde.

Aduesperascit, vespertinum crepusculũ adest: nox aduentat, lucem tenebræ pellunt, vesperum appropinquat, diei iam succedit nox, dies abit nocte aduentante, cedit iam nocti dies.

Tempus anni incommodum.

An euill or vnfit time of yeare.

Anni tempus non fert, non permittit, non patitur, non concedit, non conuenit, alienum est, parum aptum, aduersum anni tempus: non licet per anni tempus: aduersatur anni tempus: pugnat cum ipsa re temporis ratio: aliud planè tempus, aliud res postulat, desiderat, requirit: rei maturitas non adest, non conuenit cum re tempus.

Tenax sententiæ.

Obstinate in opinion, that will haue his owne wil.

Ab hac sententia deduci non possum: hanc deponere, & aliam suscipere opinionem vix, ægrè, nullo modo, nulla ratione, nequaquam, neutiquã, minimè possum, prorsus non possum. Si quis in recta sententia sibi cõstat, ei magna laus debetur. Si vocer ad exitum vitæ, non faciam, vt hunc sensum amittam.

Tibi amicisque tuis gratificabor.

I will gratifie, or pleasure thee and thy friends.

Cupio, volo non solum tua, verum etiam tuorum amicorum causa: studeo aliquid agere, quod tibi, amicisque tuis gratum sit, gratum ac iucundum accidat, placeat.

placeat, satisfaciat, inire gratiam & apud te, & apud amicos tuos ex aliqua re velim, opto gratificari, rem gratam facere, aliquid efficere, aliquid præstare tua, tuorumque amicorum causa, ex quo tu & amici tui voluptatem, iucunditatem, letitiam capiant, sumant hauriant, colligant.

Tibi tuisque operam dabo.

I will doe my best for you and yours.

Volo cupio non solum tua, verum etiam eorum, qui à te diliguntur causa, rem gratam facere, gratificari, seruire non solum tibi, verum etiam amicis tuis seruire voluntati, & commodo non solum tuo verum etiam amicorum tuorum inire gratiam officijs meis, non à te modò, verum etiam ab amicis tuis: tuam amicorumque tuorum officijs meis, gratiam quæro: aliquid efficere, nauare, quod tibi, amicisque tuis gratum sit, placeat, satisfaciat, voluptatem, iucunditatem, lætitiam afferat valde velim.

Timidus

Fearfull, or cowardous.

Multos ita pusilli, infirmique animi videas, inuenias, qui ad omnes casus extimescant, pertimescant, timeant, metuant, terreantur, deterreantur, perterreantur, timore commoueantur, metu perturbentur, afficiantur, timorem suscipiant: multos ob infirmitatē imbecillitatem, tenuitatem animi quilibet casus deterret, perterret, perterrefacit, metu afficit, perturbat, in timorem conijcit, ad timorem impellit.

Tranquillus animus,

A quiet mynde.

Vix credas, non facilè putes, ægrè possis cogitatione assequi, quàm æquo animo sim, tranquillo, quieto, ab omni cura vacuo, quàm omni vacê perturbatione, quàm sim omnis expers curæ, quàm procul absit animus meus ab omni cura, quàm tranquillo animo sim, quàm tranquillè agã quàm tranquillè agat animus meus, qua meus fruatur animus tranquillitate, quæ sit animi mei tranquillitas, quàm nulla sit animi mei perturbatio, cura, molestia, quàm parum animus meus cura fluat, iactetur, agitetur, commoueatur: æquitatem animi mei, tranquillitatem, securitatem, quietem vix credas, haud facilè coniicias, assequi cogitatione vix possis.

Tribuas hoc amori nostro, vt me honestes.

Doe so much for friendship sake, as to commend me in your talke abroad, or to speake well of me and giue me your goodword and report,

Meis libris velim, si minus ex animo potes, gratiæ saltem causa suffragere: meis libris, si minus iudicij, at gratiæ saltem causa faueas: quod obtinere à iudicio tuo fortasse non possum, impetrem ab amore, vt mea scripta probes, commedes, tuearis: quod veritati non potes, amori tribue, vt mea tuo testimonio subleues, tua commendatione exornes, honestes, in honorem adducas.

Trib. pl. Reipublicæ Romanæ nocuerint.

The tribunes did much hurt and hinderance

rance to the common wealth of Rome.

Multa mala, damna, detrimenta, incommoda, infortunia vrbi Romanæ peperit, attulit, intulit, tribunorum pl. creatio: damna tulit, pertulit, sustinuit, passa est, perpressa est, cepit, accepit, damnis affecta est, in damna incidit, incurrit, magnam sui iacturam fecit, grauissimis afflicta malis est, vehementer vexata, valdè comminuta vrbs Romana ex creatione, ob creationem tribunorum.

Tristitia ex morte amici.

Sadnesse or heauinesse for the death of a friende.

Magnum mihi dolorem, grauem sollicitudinem, acerbitatis multum attulit, peperit epistola tua de interitu parentis tui: magno me dolore affecerunt literæ tuæ, valde me perturbarunt, afflixerunt, commoue runt: acerbè sum affectus literis tuis: molestiæ plurimum, doloris, sollicitudinis, acerbitatis cepi, accepi, suscepi, tuli, contraxi, hausi, legi magno cum dolore, molestissimè literas tuas.

Tuæ laudi faueo.

It reioyced me to heare well of thee, or I desire much to heare good report of thee, and commendation abroade of thy doinges.

Mirè, mirificè, mirabiliter, mirum in modum, mirandum in modum, admirabili quodam studio tuam laudem, tuum decus expeto, cupio, opto, exopto, percupio tuam laudem: sum in desiderio tuæ laudis: cupiditate tuæ laudis incredibili teneor: ardeo, flagro, sum incensus, sum inflammatus, ducor, trahor, rapior

amore flagro, studio sum incensus, alacris animo sum, vt honestissimum te videam, laude florentem, honoratum: tua mihi laus carissima est, cordi est, curæ est, prima est, antiquissima, in maximis est, inter prima ducitur, inter ea, quæ apud me summa sunt.

Tuæ res tanto mihi gaudio sunt, quanto meæ.

Your welfare and weldoing reioyceth me as much as myne owne, or I am as glad to see you prosper, as mine owne selfe.

Lætitiam ex rebus tuis eandem, quam ex meis, nihilo minoré, quàm ex meis, capio, accipio, percipio, suscipio, sumo, haurio: lætitia me afficiunt res tuæ æquè ac meæ, pariter ac meæ, non minùs quàm meæ, non secùs quàm meæ, haud aliter ac meæ: tuæ me res efferunt lætitia, gaudium mihi afferunt, pariunt, præbent, voluptate me perfundunt itidem vt meæ: tuis rebus, vti meis, afficior: quæ meis è rebus, eadem mihi è tuis oritur iucunditas, voluptas, delectatio, lætitia, gaudium: tuis rebus ita lætor, vt meis.

Tuarum partium sum.

I take your part.

Tecum ero: tecum faciam: te sequar, à te stabo: tuis in præsidijs ero: tuas partes, tuam causam sequar, tuebor, de tuis vnus ero, me tuum numera, me de tuis vnum habe, in numero tuorum ero.

Tui officij est.

It is your duetie.

Tuum est hoc munus, tuę partes, hoc à te postulatur,

tur, tibi conuenit, à te requiritur, exigitur, exspectatur, tui muneris est, tuarum partium: hoc homines à te expectant, hoc ad te pertinet, attinet, spectat, in te conuenit, te decet, tuum est, hoc debes, tibi non licet hoc negligere, propriè in te cadit.

Tuis rebus præsum.

I looke to your busines.

Ego tuas res, pro eo ac debeo, vti debeo, tua negotia, quicquid ad te pertinebit, diligenter agam, curabo.

Tu mihi es carissimus.

Thou art my dearest, or best beloued, or I loue thee best of all men in the world.

Summè, vehementer, valdè, magnoperè, maximoperè, maximè, etiam atque etiam, mirè, mirificè, incredibiliter, vnicè, singulariter, egregiè, insigniter, ex animo, ex intimo sensu, cum primis, in primis, apprimè, præcipuè, admodum, oppidò, maiorem in modũ, mirum in modum, minimè vulgariter, non mediocriter te diligo: in te amando nemini cõcedo, qui te vehementius diligat, cõcedo nemini: beneuolentia in te mea ad summum peruenit: amor in te meus is est, ita accumulatus est, vt addi nihil possit: amorem in te meum verbis exprimere quî possum, quem cogitatione vix amplector? cuius magnitudinem vix mente comprehendo? amorem in te meum cogitatione fortasse consequi, complectique possum, verbis quidem exprimere, explicare, expromere profectò nõ possũ, æquè, similiter, pariter ac meipsum, non aliter ac meipsum, non secùs ac meipsum, itidem vt meipsum, te

diligo: sic te diligo, vt neminem magis ne meipsum quidem cum te multi diligant, omnes tamen in amore vinco principatum appeto, primas partes mihi vendico, principem locum obtineo: fero tē in oculis mihi es in amoribus, nihil mihi est te carius, secundum Deum, post Deum excepto Deo, cum à Deo dicessi, nemo mihi est te carior: ego te vt oculos meos aut si quid est oculis carius diligo: singulari erga te animo sum: vt pater in filium ita ego in te sum animatus: habeo te filii loco: amor in te meus tantus est, quantus potest esse maximus: hæres mihi in animo, in medullis in intimis sensibus: singulari sum in te beneuolentia primum in amore Deum, te habeo proximum.

Tuo consilio rectissimè vteris.

Your owne counsell is best for you.

Tuo consilio si vteris teipsum, si audies, ipse tibi si obtemperaueris morem gesseris obsecutus fueris nihil errabis nihil contra rem tuam, nihil a tuis rationibus alienum committes, non laberis, non offendes non cecideris: nullam offensionem, nullum casum aut errorem timebis: sapienter statues, rectè iudicabis, optimam rationem inibis.

Tuo merito te odi.

I hate thee deseruedly, or thou hast deserued my hatred.

Ita de me meritus es, ita te gessisti, ea commisisti eum te præbuisti præstitisti, vt minimè mihi curæ sis nullo apud me loco sis, minimum te curem, minimū de te laborem, nullam prope tui curam geram, in minimis te ponam.

Turpe

Turpe a parente dissentire.

It is a shame to discent from thy father

Honeste à parente tuo dissentire non potes: turpe tibi est à parente dissentire, non potes à patre sine infamia, sine dedecore, sine graui culpa, sine turpi nota dissentire.

Turpe est, sibi tantum viuere.

It is a shame for one to liue so, that he will do no man good but him selfe

Seipsum curare, nihil præterea, de seipso tantum, sua tantum vnius causa laborare, sibi vni studere, seruire, prospicere, consulere, præterea nemini, turpissimum est, maxime dedecet, indecorum in primis est, infamię, ignominię, dedecori est, dedecus affert, infamiam parit, turpem famam, opinione minime commodam aut, optabilem parit: eiusmodi res est, qua summa consequitur infamia, ignominia, turpis infamiæ nota, dedecus, accusatio, reprehensio: fraudi est vitio vertitur, tribuitur, datur adscribitur, assignatur

Turpe parentes senes deserere.

It is shame to forsake thy aged parentes.

Deseri à te destitui patrem, tot affectum incommodis, inopiæ, valetudinis, senectutis, minime honestum est, haud æquum est, haud par est, minime rationi consentaneum est, non decet, non conuenit, non oportet, ius non est, fas non est, nefas est, iniquum est flagitium est, criminis est, turpe est: vt parentem deseras afflictum inopia morbo, senectute, in summis cōstitutum difficultatibus, inopiæ, valetudinis senectutis honestum non fert, non patitur ratio non conce-

dit non permittit: si patrem destitues, culpam committes, flagitiũ facies, flagitiose facies, iniquè iniustè, inhonestè, turpiter inprobè, præter honestum, contra honestum: æquum, ius: non vt honestum suadet non equũ est, ius est, par est, decet, conuenit.

Vacare aliquantum à studijs.

To take some breathing time from your booke, it is good sometime to haue some refreshing, pastime, recreation after studie.

Feriari licet à studijs: postulat tempus, vt studia intermittantur, tempus fert vt studiorũ vsus parumper dimittatur: deponere aliquantisper studiorum onus licet omittere studia, leuare animum onere studiorum: vacatio datur à studijs, auocare animum à studijs honestè possumus: feriæ studiorum conceduntur.

Valet apud intelligentes sententia tua.

Wise men alowe your iudgement.

Magnum apud eos, qui rectè iudicant, tua sententia pondus habet, magni fit, magni æstimatur, magni penditur authoritatis habet plurimum, grauissima est: rectè scientes in opinione ac iudicio tuo plurimum ponunt, opinioni tuæ multum tribuunt, multum deferunt, facilè assentiuntur, acquiescunt, Vide, Sententia à prudentibus approbata.

Valetudine vtor bona.

I am in good health.

Bene me habeo, mihi bene est, satis commodè, satis bellè habeo, benè valeo, commodè valeo, valetudine

dine bona vtor, mihi est, vt volo: quales cupio, vires possideo: viribus vtor firmis. roboris, virium, valetudinis habeo satis.

Valetudo restituta.

Health restored or recouered after sicknes.

Ego te languentem, iacentem, malè affectū, ad pristinam valetudinem, virtutemque reuocaui: meo beneficio pristinas vires recuperasti, recepisti, cōfirmatus es: factum est à me, vt ex morbo planè conualesceres, vt ex infirmo validus fieres, vt amissam valetudinem recuperares, vt in statum valetudinis pristinum, optimum, restituereris.

Valetudo aduersa ex gula.

Sicknes of surfeting and gluttonie.

Non facilè conualescunt, quibus neque quantùm comedant, neque quid comedant curæ est, qui quod comedant, neque quantum, neque quale sit animaduertunt: quibus omnem in cibis modum, omne iudicium, omnem prorsus rationem gula eripuit: quibus neque modus edendi, neque vlla diligendi cibi ratio est: qui & plus appetunt in mensa, quàm satis est, & ex eo genere, quod obsit.

Valetudo nondum confirmata.

Not perfectly whole, my strength not fully recouered.

Nondum vires colligere potui: nondum satis firmo sum corpore: nondum pristina mihi restituta valetudo est: confirmatus à morbo nondum omninò sum:

non planè conualui: quas morbus mihi vires ademit, abstulit, eripuit, nondum prorsus recuperaui, recepi, reuocaui: pristinam veletudinem nondum satis mihi videor assecutus: paulò adhuc deterius, aliquantò deterius, quàm solebam, valeo: non vt solebam, valeo: minus firmiter, minus bellè: nõdum vtor pristina valetudine: pristinas vires quadam ex parte desidero.

Varro doctior, quàm eloquentior.

Varro better learned then eloquent.

Scripta Varronis ex doctrina potiùs, quàm eloquẽtia, magis ob doctrinam, quàm eloquentiam, rerum causa, non verborum, probabantur ab omnibus: libros Varronis, ea quę Varro chartis mandabat, literis committebat, componebat, scribebat, literis persequebatur, literis explicabat, literarum monimentis tradebat, prodebat, mandabat, committebat, commẽdabat, probabant omnes, rerum fructu potiùs, quàm specie verborum adducti.

Vastare.

To spoile, wast and destroy.

Prouinciam diripuit, vastauit, deprædatus est, rapinis exinaniuit, exhausit: prædas egit è prouincia.

Vehementer.

Vehemently, or very much and greatly.

Valdè, maximè, magnopere, maximopere, vehementer, admodum, etiam atque etiam, non mediocriter, non parum, in primis, præcipuè.

Velim te animum meum videre.

I would you saw my harte or goodwill.

Vel-

Vellem, quæ sit in te animi propensio, posses inspicere: cuperem sensus tibi patêre intimos animi mei: quàm vellem, quo modo animatus erga te sim, oculis cernere tibi liceret: nihil mihi esset optatius, quàm vt eas mentis meæ partes quæ oculos latent, ab oculis remotę sunt, oculis minimè patét, posses introspicere.

Velim scire quo animo in me sint homines.

I would know how men are affected toward me, or what good will is borne me.

Scire velim, quo quisque in me animo sit, vt quisque sit erga me animatus, affectus, qui cuiusq; sit erga me animus, qui sensus, quę voluntas: sensum cuiusque nosse, tenere, callere velim, patére mihi velim.

Velim nostras à te historias conscribi.

I would haue you wright a storie of our time and doinges.

Velim à te nostrorum temporum consilia atque euentus literis mandari, res nostras monumētis commendari tuis: nostrum nomen tuis illustrari & celebrari scriptis, tuis ornari scriptis valdè velim: gloriæ sempiternæ commendari per te cupio.

Velim abs te amari.

I desire to be in your loue and fauour.

Ne patiaris me partem amoris tui minimam ferre, noli committere vt partem amoris tui minimam capiam, vt exiguum ab amore tuo fructum feram, colligam, sumam, percipiam: fructum amoris tui velis esse

non exiguum, non vulgarem, non mediocrem.

Veneti potentes & diuites.

The Venetians mightie and riche.

Veneti opibus & potentia valent, pollent, vigent, præstant, excellunt, affluunt diuitijs, opibus vigent: neque diuitias, neque opes desiderant.

Venti à portu repulerunt.

We were driuen from the hauen by the winde, or the winde kept vs from the hauen.

Portum, reflante vento tenere non potuimus: portum inire conantes aduersi venti vis repulit ac reiecit ne portum obtinere licuerit, cum omni studio conaremur, ventus effecit, venti vis portu exclusit: per venti vim portum ingredi, inire, obtinere, assequi non licuit: venti vis aduersa portu nos exclusit, prohibuit, arcuit, amouit: reiecti sumus à portu reflãte vento: portum ventus eripuit, summouit nos vẽtus à portu: portum inire conantes repulit ventus.

Verbis impugnata dignitas.

He sought as much as he could for your discredit, or defacing of your worship.

Acerba nimis aduersus tuam dignitatem eius oratio fuit, inhonestè admodum de te loquutus est, grauissimè tuam dignitatem oppugnauit: loquutus est in te sic, vt acerbius aut inhonestius non potuerit.

Verbositas, non est eloquentia.

Bablinge is not eloquence.

Si, cuius est prolixior, longior, vberior oratio, si qui diutius

diuitius loquitur, qui longiorem sermonem habet, qui plura verba facit, is eloquentiā possidet, si ei, qui verbosior est, qui plura effundit verba, laus eloquentiæ debetur, si verborum in copia sita est elegantia: næ tu omnium qui viuunt, eloquentissimus es, omnes mortales eloquentia anteis.

Vereor vt sustineas spem de tuis studijs conceptam.

I doubt how you will aunswere to the hope conceiued of your studies, I feare you will not prooue such a student, as men thinke and looke for.

Vereor, ne quam de studijs expectationem concitasti, hanc sustinere, ac tueri non possis: vereor, vt expectationi tua studia respondeant, ne tua studia expectationi respondeant, ne cum hominum opinione non consentiant, ne alium, atque expectatur, exitum habeant, ne qui expectatur, fructum non pariant.

Verisimile.

Likelie or reasonable.

Rationi consentaneum est, cum ratione consentit, consentaneum est, simile veri, credibile, non alienum à ratione, cum ratione congruens: ratio postulat, vt credatur: est, cur credatur, verum putetur: verisimilitudinem, speciem, formam, imaginem, præ se fert, ostendit: non discrepat, non dissentit, non procul abest à ratione.

Veritas pluris, quàm amicitia facienda

Truthe to be regarded before friendeship.

Veritati plus, quàm amicitiæ tribuo: maiorem habeo veritatis, quàm amicitiæ ratione͂: pluris est apud me veritas, quàm amicitia: amicitiæ veritatem antepono: locum apud me honestiorem veritas obtinet quàm amicitia: apud me cedit amicitia veritati: nihil amicitiæ largior: nihil veritati nego.

Versari in re leui.

To be occupied in things of little prise, or to followe a trade of little gaynes.

Tenui mercede, leui quæstu, exiguo lucro das operam in scriptura, operam nauas ijs, qui vectigalia tractāt, vectigalibus præsunt. Vide, Studere reb⁹ leuibus.

Via obstructa.

The way is forbid, or barred vp.

Transitus interdictus est: interclusa via est, non patet aditus.

Vide ne quid honori tuo discedat.

Take heede least you cracke your credite: do your indeuour that your honour, or good name and report be not stayned.

Da operam diligēter, enitere, conare omni studio, contende omnibus viribus, intende omnes neruos, incumbe toto pectore, elabora quantum in te est, studium adhibe quantum potes, confer huc omnia tua studia, omnem operam & industriam: age hoc quàm diligenter potes, ne quam tuus honor iacturā faciat, ne quod ferat detrimentum, ne quam iniuriam accipiat, ne qua labe inficiatur, ne quam labem aut maculam suscipiat, contrahat.

Vim

Vim à te non valeo auertere.

I can not warrant you from all violence, force, or resistance: or I can not promise you a cleare passage.

Ego tibi à vi nihil præstare possum: vim tibi nullam factum iri, allatum iri, oblatum iri, pro certo non polliceor, planè non affirmo: tutum à vi te futurum ne pro certo existimes: nullam fore vim, exploratè, asseueranter, certo promittere non audeo: ea te cura prorsus non libero, non eximo, non adimo, non aufero: ne quando tibi vix inferatur vlla, ne quam aliquando vim feras, sustineas, patiare, sentias, experiaris, ne quid aliquando per vim patiaris.

Vindictæ omissio.

A remission of reuenge.

Vltionis omne libenter consilium abijcio, depono, omitto: omnem acceptæ iniuriæ memoriam ex animo deleo. de vltione nihil planè cogito, animus meus vltionem non spectat, abduco animum à vindicta.

Violare patriam aut parentem scelus turpissimum.

The betraying of thine owne countrie, or father is the most shamefullest deede that may be.

Nullum est grauius piaculum, quam patriam, aut parentem violare, quam patrię, aut parenti vim afferre, inferre, manus afferre, iniuriam facere, inferre.

Vir bonus constans est.

A good or true man is constat.

Vir bonus, vt sententiam mutet, nō facilè adducitur, impetrare è seipso nullo modo potest: bono viro sensum rectum deponere difficile est, magni negotij est: vir bonus in sententia firmissimè cōstat, vir bonus à recta sententia desciscere vix potest, vt sententiam mutet non facile adducitur. Vide, Mutas sententiam.

Virtus neglecta.

Vertue neglected.

Probitas, integritas, probati mores, vita illa, quæ cum virtute traducitur, à paucis hodie probatur, colitur, amatur: pauci sunt, qui probitate delectentur, probitatem colant, ament, sequantur: paruì fit hodiè probitas & morum integritas, qui suum studium in probitate ponant, pauci sunt, reperiuntur, numerantur, paucosque inuenias.

Virtus præmijs cumulata.

Vertue loden with rewardes.

Magna sunt recta agentibus proposita præmia: omnes, qui sese in recta viuendi ratione exercent, magna merces manet: fructum recte factorum viri boni vberrimum, ac præstantissimum ferent: præclaram honestamque vitam res vtilissimæ consequuntur, vitæ laudabiter actæ, cum virtute traductæ, primum est decus, & earum rerum copia, quas qui possidet, optime cum illo agi existimatur.

Virtus egregia.

A noble minde and vertuous.

Tu

Tua virtute & magnitudine animi nihil est nobilius: singularis in te laus ob tuam virtutem, atque animi præstantiam confertur: maiorem aut virtutis, aut præstantis animi opinionem apud homines, plus famæ, consequutus est nemo.

Virtus magis honore afficienda. quam diuitiæ.

Vertue more to be honored then riches.

Placet mihi, probatur, valdè satisfacit mos & consuetudo tua: laudem tuæ consuetudini tribuo, quod ea colas, verearis, obserues, in honore habeas, honore, obseruantia, studio prosequaris, honore afficias, obseruantia colas, quòd ijs honorem habeas, tribuas, præstes, obseruantiam ac studium præstes, qui virtute potius, quam diuitijs, abundant, excellunt, eminent, valent, qui sunt à virtute paratiores, quàm diuitijs, quos virtus potius, quam diuitiæ commendat, qui virtutem magis quàm fortunæ bona possident.

Virtus extollit ignobiles.

Vertue setteth vp men of lowe degree.

Multos infimæ conditionis, humillimæ sortis, obscuri loci, nulla parentum, aut maiorum laude commendatos, obscuro loco natos, ignobili, obscuro, infimo genere æditos extulit atq; illustrauit virtus: multos generis humilitate iacentes virtus erexit: nobilitantur atque honestantur virtute multi, genere ignobiles & obscuri.

Virtus florens oppressa inimicorum iniuria.

Flourishing vertue ouerthrowne by the iniurie of enemies.

Quo tempore florere debeas, debuit illustrior esse tua laus, altius ascendere, plus consequi dignitatis, maiorem obtinere existimationē, præstantiore esse loco, plus habere authoritatis, plus possidere laudis, honestior esse, clarior, esse maior ac præstantior haberi debuisti: te tuorum inimicorum afflixit iniuria, perdidit, euertit omnibus fortunis, oppressit, ad exitium detrusit, impulit, non modo ē numero viuentium, sed planè infra mortuorum conditionem amandauit.

Virtus vtilis in omni fortuna.

Vertue profitable in all fortunes, or what soeuer happeneth.

In vtraque fortuna maximus ex virtute fructus capitur, percipitur, colligitur: virtus tum in aduersa, tum in secunda fortuna vberrimos fructus affert: magnas vtilitates in omni fortuna parit virtus: aduersis pariter & secundis in rebus commoda proficiscuntur ex virtute multa semper vtilis & fructuosa virtus est: in omni tempore iuuamur à virtute, imbecilli confirmamur, iacentes & afflicti excitamur, subleuamur, erigimur: ecquando non vtilis virtus est? ecquæ vtilitas cum virtutis vtilitate conferenda?

Virtus laboribus parta.

Vertue purchased with great labour.

Tuis laboribus, ac vigilijs virtutem tibi peperisti, comparasti, parasti, consequutus es, adeptus: tui tibi labores & vigiliæ virtutem pepererunt: magnis laboribus & vigilijs cōsequutus es, vt virtutem possideas,

vt virtute floreas, valeas, polleas, excellas, antecellas præstes, fruaris: tuam virtutẽ tuis laboribus & vigilijs referre debes acceptam: tibi ipsi, tuisque laboribus tuam virtutem debes: nõ hoc virtutis in te esset, istam virtutem non haberes, non teneres, non possideres, nisi labores grauissimos & suscepisses, & pertulisses.

Virtute immunis.

Made free, or exempt from payment of taxes, tributes, or subsidies for his vertues sake.

Virtute sua consequutus est, nihil vt publicè penderet, fructum vt nullum publicè penderet, vt vectigalis non esset, vt esset immunis, vt ex eorũ numero, qui publicè aliquid pendunt, eximeretur, nihil vt publicè solueret, vt esset expers eorum onerum, quæ publicè imponuntur, vt nullam pecuniam in commune conferret, vt publicis oneribus vacaret, tributarius vt non esset, tributum vt nullum conferret.

Virtute contra fortunam munitus.

Made stronger or fenced by vertue against fortune.

Fortunæ vim tuæ virtutis amplitudo vincit: munijsti te virtute contra fortunam: septus es virtutis præsidijs aduersis impetus fortunæ: nihil tibi nocere, obesse, incommodare, cum virtute viuenti, virtutem colẽti, fortuna potest: tutus es à fortunæ iniurijs: securam vitam ducere tibi licet, quia cum virtute viuis: non tibi varij casus impedent humanæ vitæ, qui virtute excellas, quem virtus tueatur, tegat, protegat, muniat.

Virtute vacuum fortuna facilè profligat.

Fortune easly conquereth the cowarde, or the least blast of aduersitie maketh the hartlesse man to flie, vertue is the best defence against aduersitie.

Cui comes virtus non est, is animo facilè cadit à fortuna percussus: ictus fortunæ ferre non potest, qui tectus virtute non est, qui virtute munitus non est, qui se virtutis armis nō tuetur: sine virtute infirmi sumus, male muniti, aperti aduersus fortunæ vim: facilè vincimur à fortuna, virtutis præsidio destituti, absente virtute, nisi adsunt virtutis opes.

Virtuti aliquando honores debiti tribuentur.

Time will come when vertue shall haue his iust honor and reward.

Veniet tempus, veniet illa dies, erit tempus, erit aliquando illa dies, illucescit aliquando illa dies, diem aliquando illum Sol afferet mortalibus, erit aliquando, cùm secùs virtuti tribuatur honor, cum virtuti honor habeatur, cum virtus colatur, tanti æstimetur, quanti est, in honore sit: cum virtuti honores debiti persoluantur, deferatur plurimum: cùm virtus magna in primis honestaque sit, honestum locum habeat, sit inter ea, quæ prima ducuntur.

Virtutis communicatio.

The bestowing of vertue.

Qui

Qui virtutem tribuit, præbet, largitur, ostendit, cõmunicat, is tantum affert beneficium, quantum esse præterea nullum potest.

Virtutis non pretij causa.

For vertue sake and not for rewarde.

Agis hoc non præmij spe commotus, sed humanitate adductus, benignitate impulsus, studio liberalitatis incitatus: non te ad hanc rem vtilitatis, aut præmij spes, verùm te adduxit, impulit, incitauit, humanitas, benignitas, naturæ, facillitas, naturæ tuæ ad humanitatem, benignitatem propensio, inductio: dedisti hoc humanitati tuæ, non præmijs: agnosco tuam humanitatem: debet hoc humanitati tuæ acceptum referri: fructus hic est humanitatis tuæ.

Virtutis honos.

The iust rewarde of vertue.

Erit aliquando illa dies, lucebit illa dies, veniet illud tempus, lucem illam aliquando videbimus, quæ virtutem illustret: erit aliquando, cum virtuti honos habeatur, suus tribuatur honos, debita merces persoluatur, locus honestus vbique sit.

Virtuti subiecta omnia.

All thinges subiect to vertue.

Omnia sunt sub potestate ac ditione virtutis, rerũ omniũ regina virtus est, dominatur, vna regnat, summum ius habet, omnia regit, virtuti cuncta parent, cedunt, subiecta sunt humana omnia: virtus valet ad omnia, imperiũ habet in omnes res, omnia tenet, possidet, iure ac potestate sua complectitur: quid est, quod

assequi virtus non possit?

Vita beata in virtute posita.

The happie life consisteth in vertue.

Bene sentire, rectéq; facere, satis est ad bene beatéque viuendum: vnam qui colit probitatem, ei deesse ad fœlicitatem nihil potest, is ad fœlicitatẽ nihil desiderat, nihil requirit: quicunque rationem ducem in vita sequitur, ei ad fœlicitatem ampla, maximéq; certa patet via: probitatem qui possidet, simul is possidet summũ bonum, nihil ad fœlicitatem præterea requirit: boni mores, & honestæ rationes fœlicitatem pariunt: felicitas integritate comparatur: si quis in colenda probitate totus est, fœliciter admodum, ac beatissimè cum illo agitur.

Vita carissima post honorem.

After honor life is dearest, or, onely honour dearer then life.

Omnium rerum, honore excepto, prima esse, carissima, antiquissima vita debet: secundũ honorem, post honorem, honore excepto, si honorem exceperis, nihil esse debet vita prius, potius, carius, antiquius: primas sibi partes post honorem, vita vendicat: primæ partes vitæ debentur, honore tamen excepto.

Vita & honor curanda.

Life and worshippe are of like to be regarded

Saluti pariter & honori consulendum: ducenda simul ratio est & salutis, & dignitatis: nõ dignitatẽ magis, quam salutem spectare debemus: salutis ratio cum dignitatis ratione coniungenda: quærenda, amanda, expetend

expetenda sine salute dignitas non est, non est à dignitate vita seiungenda: decet studere dignitati, cum eo tamen ne studium vitæ negligatur.

Vitæ genus optimum instituisti.

Thou hast taken the best trade of life,

Exordium vitæ præclarum fecisti, egregio vitam principio iniuisti, optimum cursum cœpisti, rationem præclaram instituisti, optimam partem elegisti, sapienter vitam instituisti, cùm te Deo addixisti. Vide, Sanum iudicium.

Vitæ fastidium.

A wearinesse of life.

Vitæ me tædet, vitam fastidio, vitam mihi acerbam puto, acerbè viuo: molesta, grauis, amara prorsus mihi vita est: ægerrimè, molestissimè, prorsus misere viuo, quando mihi mors eum eripuit, ex quo mea gaudia, meæ lætitiæ manabant omnes.

Vitam miseram mors præclara consecuta.

A noble death followeth his painefull and vnhappy life.

Vt miserè vixit, ita perijt honestè, miserrimam vitam mors preclara terminauit: vitam infœlicem egregio mortis genere cõclusit: acerbitates vitæ multas vna peregregiæ mortis hora compensauit: vitam vixit infœlicem, præclaram vero mortem obijt: miseriam in vita sustinuit, decus in morte tulit.

Vita quieta.

A quiet life.

Præstabo tibi otium, quietam vitam, tranquillam, facilem, alienam ab omni cura, vacuam omni cura, omnium expertem perturbationum, ab omni molestia remotam, seiunctam, separatam, segregatam, disiunctam, nullis rerum humanarum fluctibus iactatam: efficiam, vt quietè viuas, vt quietam vitam ducas, facilem vt habeas, & expeditum vitæ cursum, tranquillè prorsus vt agas, vt omni molestia vaces, vt ocio fruaris iucundissimo, commodissimo, vberrimo, vt ociosè viuas.

Vita rustica grata.

The countrie life pleasaunt.

Otium, & quies rustica mirum in modum me delectat, oblectat, recreat, reficit, afficit, capit, delectationem mihi affert, voluptatem, iucunditatem, hilaritatem, gaudium, lætitiam: delectationi est, delectatione me afficit: rus animo meo iucundissimum est: rure, rusticoq; ocio delector, mirè pascor: delectationem, voluptatem, iucunditatem ex rure capio, percipio, suscipio: ocio illo, atque illa quiete, quem rustica parit habitatio, libentissimè fruor: si vlla re, ocio capior & quiete rustica: animus meus voluptate perfunditur, expletur ex otio rustico.

Vitijs deditus.

Geuen to vice and wickednes.

Nunquam à vitijs animum, mentem, cogitationem abducis: nunquam de vitijs non cogitas: hærent in animo tua studia vitiorum: nunquam tua mens ab improbis

improbis cogitationibus diſcedit, abducitur, auellitur: vitia ſemper cogitat animus tuus.

Viuis mecum, nec animum meum perſpectum habes.

You liue with me, yet you knowe not all my harte: or yet I am vnknowen vnto you in many pointes..

Me vteris aſsiduè: aſsiduus tibi mecum intercedit vſus: conſuetudo inter nos aſsidua eſt. veruntamen plane non tenes animum meum: prorſus non calles mea conſilia, non omnino mei tibi ſenſus patent, non penitus, non perfectè, non ex omni parte, non vſquequaque.

Vixi vitam diuturnam.

I haue liued a long time.

Satis diu vixi, ætatis ſatis vixi, vitæ ſatisfeci ætate, ſatis longe vitam produxi, ſatis longum vitæ ſpatium peregi, non me pœnitet, quantum vixerim: curſum vitæ minime breuem peregi, vixi vitam ſatis diuturnam, hoc vitæ ſpatio contentus eſſe poſſum, non moriar immaturus, non auellar immaturus è vita.

Vna bonorum ſententia.

All good men are in one minde and opinion.

Vnus omnium bonorum eſt ſenſus, idem omnibus probatur, eodem concurrunt omnium ſententiæ. ſequuntur idem omnes, ſpectant, probant, opinione

tuentur, eadem est omnium sine vlla varietate opinio, opinionum nulla varietas:

Voluptas ex liberorum virtute.

A comfort in godly children.

Magnam voluptatem è moribus filiorum pater suscipit, magna voluptate patrem afficiunt benè morati liberi, magnæ voluptati sunt parenti qui moribus excellunt filij, capit ex honestis filiornm moribus voluptatem summam, & lætitiam pater.

Voluptas esca malorum.

Pleasure the baite or instrument to all euill, or wickednes.

Voluptas ad ea, quæ minus decent, homines allicit: hominibus malorum esca voluptas est: multi ducem sequentes voluptatem, grauiter offendunt: duce voluptate multi errant miserrimè: illecti voluptate, dulcedine voluptatis, blanditijs voluptatum infortunia subeunt, calamitates adeunt, in miserias incurrunt: voluptate, tanquam dulci veneno, homines pereunt: iucundam ac dulcem voluptatum consuetudinem tristis admodum & amarus consequitur euentus: sæpè voluptatum excipit dolor: voluptas dolore terminatur: voluptatis exitus doloris initium est.

Voluptate afficere.

To delight.

Tuæ literæ quod facilè intellixerim, ei periucundæ fuerunt, summam voluptatam, lætitiam, gaudiũ iucunditatem atrulerunt: summa cum voluptate tuæ litteræ affecerunt, extulerunt. perfuderunt.

Vrbs

Vrbs Pompeianarum partium fuit.

The citie followed Pompey, or tooke part with Pompey.

Vniuersa ciuitas ducem Pompeium ſequebatur, Pompeio regendam ſe dederat: ad Pompeij ductum applicauerant ſe, contulerant ſe, adiunxerant ſe vires omnes ciuitatis.

Vtar fratre tuo

I will vſe your brother, or followe his aduiſe and counſell.

Vtar ad omnia tuo fratre, vtar opera tui fratris in omni re: confugiam ad fratrem tuum, ſi quid erit agendum: fratri tuo committam, ad fratrem tuum referam, in fratrem tuum reijciam, eius conſilium petam, operam expoſcam. Vide, Per fratrem tuum agam.

Vt filius mihi charus es.

Thou art as deare vnto me, as my ſonne.

Optimè tibi cupio, ſic inquam, vt filio meo: tua cauſa cupio, quantum filij mei cauſa volo: cupio tibi ſecunda omnia, non minus ac filio: æquè tibi faueo, ac filio meo: animatus in te ſum, vt in filium: quo in filium, eodem erga te animo ſum.

Vtile tibi erit.

It ſhall be profitable for thee.

Conſtitutum iter ſi ſuſcipies, emolumenti, vtilitatis, commodi plurimum, præſtantem fructum capies, ſumes, colliges: valdè erit è re tua, valdè in rem tuam

tuis rationibus vehementer conducet: in eo tibi maximè consoletur: vtilitas maxima consequetur: vehementer expediet, proderit, fructuosum erit, cum fructu vtilitate, commodo, emolumento, bono rerum tuarum.

Vt maiores tuos sequaris, operam virtuti da.

Seeke after vertue that you may follow the steppes of your auncestors.

Si tuorum maiorum laudibus respondere vis, si maiores tuos referre vis, cupis imitari, si te dignum maioribus tuis præbere studes, vt ad virtutem, in virtutem incumbas, ad virtutem studia tua conferas, opus est: nauari à te operam virtuti oportet: debes virtutem colere, tui muneris, tui officij, tuarum partium est. non potes non virtuti operam dare: non licet tibi virtutem negligere: hoc ad te pertinet, in te cõuenit, à te postulatur, atque adeo, tãquam debita res exigitur,

Vtrumque vici.

I ouercame them both.

Vtrumque facile fregi, atque abieci, nullo negotio retudi: victoriam ex vtroque tuli: victoria sum potitus: vterque mihi victus cessit.

Vulneratus.

Wounded.

In illa pugna, illo certamine grauiter vulneratus perculsus est: graue vulnus accepit, tulit: plagam accepit, graui vulnere est affectus.

Vulnus

Vulnus insanabile.

An uncurable wounde.

Futurum non spero, vt ex hoc vulnere conualescat: eiusmodi vulnus est, vt sanari non possit, vt salus desperanda videatur, vt spes salutis nulla supersit, vt medicinæ non sit locus.

Vultus dissentit ab animo.

A dissembling face, the countenaunce is no sure token of the inward disposition of the minde.

Fallit vultus, mentitur, fraudem facit, in fraudem inducit, decipit: dissentit animus à vultu: non conuenit animus cum vultu, index animi verus non est vultus, falsa vultus imagine, ficta specie dissimulatur, animus: aliud vultus præ se fert, aliud animus cælat, occultat, teget: aliud animus latet: teget animum vultus: mendax vultus est, latet animus in vultu: quasi velo, aut inuolucro, animus obtegitur, atque obtenditur: veram imaginem animi vultus non præfert: sensus animi cum specie vultus minimè congruit. Vide, Aliud sentit aliud &c.

Vxor fœcunda.

A fruitefull wife, a mother of many children.

multos ex ea filios genuit, suscepit, tulit: complures ex ea filij nati sunt: filios ei peperit multos: ita fœcunda vxore vsus est, vt filijs auctus sit multis: vt filiorum multitudine abundauerit.

FINIS.

A TABLE TO FINDE OVT LATINE FOR ANY of these English titles by figures, following, which signifie the page of euery leafe.

A

an

rably

to

he fled

me

the

M

Q

a Quiet

T

V

VV